

AB

153860

Gnati VII nara Pacificant Me
Vive castè nunquam Poenite
bit

Erui Hake constat materia 5 q.
in gatura 4 q. Al. 16 29. 5. p. iij
12

6
PRAECEPTA
MORVM AC VITAE
ACCOMMODATA AETATI
PVERILI, SOLVTA ORATIONE
ET VERSIBVS QVOQVE
EXPOSITA,

A

IOACHIMO CAME-
RARIO PABEPERG.

Lipſiæ

CVM PRIVILEGIO AD ANNOS
QVINQVE.

IOACHIMVS CAME-
RARIVS VILHELMO ME-

GALAE FRANCO, ILLVSTRIS.

principum Luneburgensium magi-
stro, amico suo,
S. D.

VO AETAS MEA
prouectior fit & au-
gentur anni, Vilhel-
me, eo crebrins rela-
bitur cogitatio ad
primam institutionē,
& mei & meam alio-
rum: Quod & multa

indies attendendo deprehendam quæ &
institutioni puerili conuenire, & in illa
vsurpanda esse videantur, & ea animad-
uertam esse tempora nostra, vt si quando
vnquam, his profecto, in educandis pue-
ris magna cura & diligentia requiratur.
Nam tanta dissolutio vitæ ac morum
nunc passim existit, vt sæpe quid denique
futurum sit, vehementer metuam. Neque
ego is sum, qui aut ingrauescente iam
ætate, quasi rixari cum sæculo meo, vt
vulgo faciunt, velim aut oblitus sim
multorum & erratorum, & grauium et-
iam delictorum vitæ prioris, quorum

A 2

cum

cum magna dolore hæret memoria animo, & humili confessione à Deo venia flagitatur: Sed hoc profecto verum est, vt & mea & aliorum peccata sint maiora, non tamen ea fuit imprudentia & immoderatio, non tantus contemptus eorum, quos natura & Deus ipse alijs rectores & gubernatores præposuit, non ea audacia atque temeritas tam consiliorum quam actionum. Atque erat consentanea eruditionis & doctrinæ incrementis, quæ nonnulla facta scimus ætate hac nostra, animorum lenitas & mansuetudo, nam secundum poëtam, Artium bonarum cultura,

Pectora molescunt asperitasq; fugit.

Et, vt idem ait:

Ingenuas didicisse fideliter artes

Emollit mores, nec sinit esse feros.

Quid ergo in caussa esse, aut quo pacto accedere dicemus, quod nunc vbiq; terrarum, in summa vitæ licentia hominum indomitæ cupiditates, quietis & honestatis & moderationis omnem respectum sustulerint, quod ferocia humanitatem pene exterminauerit. Ac cogitanti mihi, de duplici quasi fonte hæc miseria fluere videtur. Vno erumpentis turpissimæ iam leuitatis, in veritatis neglectione & religionis

gionis aut nulla aut postrema cura. Altero, harum etiam ipsarum artium quibus ad laudem & decus præparari animi solent, desertionis ac fugæ. Nam, ut prius de posteriore dicam, quo ardore flagrauerint quondam animi discipulorum apud nos, quantus initio studiorum honor & cultus, quid non & conari & perpeti parati fuerint vniuersi, ob acquirendam qualemcunque eruditionem, adhuc satis est notum atque testatum. Memini ego me puero, exultare ingenti gaudio nos, quoties vnum aliquem de celebribus illius temporis viris intueremur, quod si forte alloqui eorum nos aliquem contigisset, in cælo sibi tum quisque videbatur esse. Ad doctrinas vero illorum ita conueniebatur, ut tempus anticiparetur, ut audiendi ingens contentio, ut gratiosi essent qui locum conciderent. Aduenit tum ad nos Richardus Crocus è Britannia, cum vberiore copia quasi mercis musicæ: Cœpit profiteri interpretationem Græcæ linguæ. Qui ad illum concursus factus? qui honor externo habitus, vel qui potius non habitus? Quis tum vel labori vel operæ vel impensis percipit? feruebat opus, florebat ipse, nos incensi eramus discendi cupiditate. Sed

paulo post hic ignis in cineres delapsus
extingui cœpit, vt facile appareret fuisse
illam nouitatis cuiusdam non virtutis &
sapientiæ incitationem. Nam indies ma-
gis & magis in copia sordescere doctrina
& eruditio, & ad opulentiam ac splendo-
rem conuerti voluntates, & inhiari ab
omnibus, nescio cui altitudini contra-
riæ, donec & turbulencia quadam & mo-
tibus ciuilibus, & intestinis etiam qui-
busdam dissensionibus afflicta doctrinæ
eruditio, ita corrui, vt iam ægre sese ali-
cubi adhuc sustentet. Sed profecto caput
omnium malorum est peruersitas homi-
num & vesania, qui ex orientem lucem
veritatis, cum omnia iam sacra profa-
naq; vt dicitur, in illa clare fulgerent, non
diu rectis oculis tanquam adulterini a-
quilarum fœtus aspicere potuerunt, sed
celeriter retulerunt auersos oculos ad te-
nebras & caliginem errorum. Pauci enim
relictæ fecerunt illi quidem quod potue-
runt, sed aduersariorum molitio & vis
pulcerrima incepta & diuinum studium
vehementer impedijt ac repressit. Hinc
maior etiam miseria atque tumultus ex-
titit. Nam celari ac tegi vitia erroresq;
cum non possent, & in vero ac recto asse-
rendo boni pijq; desererentur, neque
corrigi

corrigi etiam emendariq; potuit manifesta labes & notum dedecus tam in religione quam in reliqua vita, & quod tamen ante oculos omnium iam essent multa fane deformia, quæ quasi nubes densæ superiorum temporum apparere non fuissent: Ideo accidit, ut ille status labasceret, & animi hominum mirabiliter insolescerent, atq; exultarent leuitate maxima.

*Ὡς ὅτε τις σατῶς ἵππος ἀκοήσας ἐπὶ φάτῃ,
Δεσμὸν ἀποξέηξας δείδ' ἀειδίῳ κροαίνων.*

Quemadmodum est apud Homerū, Hoc malum nascens qui sanare, & istud vulnus Reipub. alligare debuerant, Magni videlicet quidam & potentes ac sapientes viri, ij pro dolor, (nam vereor ne fera sit querela) illud auxerunt atque irritarunt, & tanquam vngues, ut aiunt, in ulcere, reddiderunt omnia indies peiora & difficiliora. Ac nunc etiam nonnulli quasi contendentes cum improbitate & pertinacia sua, non cessant exorto soli veritatis, tanquam velum mendaciorum obducere. Qui omnium vehementissime queruntur, & atrocissime vociferantur de corrupto sæculi statu, de sublata quiete, de vitiorum impunitate: Cum ipsi manibus & pedibus obnixè

A 4 omnia

omnia faciant, ne consistere impulsa re-
 spública possit. Cum ipsi soli turbatores
 sint veræ pacis, quæ nisi in perspecta &
 comprehensa veritate reperitur nusquam.
 Cum ipsi caput vitiorum defendant &
 ornent, mendacia, errores, incertas sen-
 tentias. Sed de his, deq; hac miseria tem-
 porum nostrorum disputatio, neq; iucun-
 da esse vlli potest, & nihil habet utilitatis.
 Neque enim in talibus quicquam profici-
 unt ὁρῶντες νοσοῦσιν, ἰατροὶ λόγοι, secundum Ae-
 schylum, quippe qui neq; morbum fate-
 antur, neq; medicinam admittant. Secu-
 li autem huius cursus quasi tempestatis
 commotio, tristis ille quidem est & cala-
 mitosus, sed in eo ferenda sunt quæcunq;
 acciderint. Etsi hoc quibus diuina beni-
 gnitas affuerit, ij se tanquam sub tectum,
 & vt Græci loquuntur, ἐπὶ σκέπῳ, recipere
 & aliquid saltem incommodi vitare so-
 lent, segregantes sese ab illis qui quasi
 gaudeant malis, ita his studiose impli-
 cantur, & fugientes communitatem fu-
 roris ac impiæ barbariæ. Cum igitur in-
 terdum contemplantem hæc omnia pau-
 lo intentius desperatio me omnis prope
 felicitatis inuadere soleat, relabitur co-
 gitatio ad puericiæ institutionem, & hu-
 ius ætatis curam, in qua profecto nonni-
 hil

hil potest optimorum præceptorum vsur-
 patio, & nescio quomodo veluti acies
 animorum dirigitur ad veritatem. Non
 omnium quidem, nam non modo quo-
 rundam ἐν βλάβει βαρβαρικῇ τινὶ τῆ ψυχῆς ὄμμα
 κατορθοῦ γυμνόν, vt ait Plato, sed cæcitate eti-
 am corruptum est, verum hæc tamen est
 sola ratio ac via qua animi excoli, &
 mentes erudiri, & iudicia confirmari, &
 voluntates dirigi possint: de quo alibi co-
 piofius differuimus. Cum autem ea sit in-
 firmitas animi mei, vt quamuis sciam de
 bona & recta puerorum institutione se-
 cuturi temporis præclaram spem concipi
 solere, tamen nescio quo pacto nunc resi-
 liat ab hac spe assensio mea, fit, vt in rei
 ipsius consideratione, id est, puerilis edu-
 cationis respectu sæpe acquiescam, euen-
 tumq; vt in cæteris permittam Deo. At-
 que nunc forte oblatus mihi fuit libellus
 quidã ante annos sane plures à me com-
 positus, argumento paruo & de rebus
 exiguis, sed hunc cum relegissem, quasi
 vento quodam, recordationis temporum
 illorum quibus ille libellus scribi cceptus
 & approbatione talis doctrinæ, animus
 noster ad iterum edendum hoc scriptum
 impulsus fuit. Tu autem mi Vilhelme pro-
 fecto agnosces quædam in hoc præcepta

A 5

nostra,

nostra, qui cum prolata primum fuerunt, illa incredibili studio & diligentia complexus fuisti. Eamque ob rem cum hac quasi compellatione ad te hoc opusculum mittere voluimus, vt simul tua cogitatio ad initia disciplinæ nostræ & exordia eruditionis tuæ, reduceretur, simul hoc ego veluti colloquio cum absente perfruerer. Mihi quidem tuam coniunctionem & gentis & multo magis studiorum gratulor, & valde lætor, mihi debere aliquam partem doctrinæ & laudis tuæ. Nam nisi tu puer meis monitis, adhortationibus, instigationibus, libenter paruisses, siue castigationibus fuisses refragatus, fortasse tantas progressiones ad virtutē non fecisses. Tu vero non modo studiose nobis obtemperare solebas sed tibi etiam ipsi cogitatione recti & honesti quasi stimulos admouere, vt ille leo Homericus:

*οὐρητε πλευράς κ' ἰχία ἀμφοτέρωθεν
μασίεται, ἔεδ' αὐτὸν ἐποτρύω.*

De quo præclare idem poëta ait:

ἐνδέ τε οἱ κραδίη σένη ἄλκιμον ἦτορ.

Nam vbi non est in rebus bonis & grauibus ea cura, qua cor angi, & mens contrahi se sentiat, cum non amplum illud pectus generosi animi, quasi comprimatur,

tur,

tur , ita gestit sese efferre & suas vires experiri , ibi nunquam vllæ magnæ & memorabiles pugnæ, nec egregia certamina virtutis eduntur. Sed iam dudum euagari orationem nimis longe animaduerto. Quare redeo ad mentionem huius libelli : In quo ea exponuntur quæ sunt illa quidem puerilia, sed in pueris si forte neglecta sint, cognoscenda profecto etiam à grandibus & adultis . Atq; erat animus hæc noua quadam appendice augere, sed negocijs improuisis in editione occupato , cum pituita quoque mihi admodum esset molesta , hoc in præsentia consilium exequi non licuit . Adieci tamen sententias quasdam olim à me conscriptas, quæ tanquam ab autoribus sapientibus ijs, qui ita in Græcia nominati, & septem numerati fuerunt pronunciarentur, productis ad hoc veluti in proscenium quoddam puerilis spectaculi , quod & ante ab Aufonio factum esset, sed absq; hæc dictorum & sententiarum, siue, vt melius dicam Græce γνομῶν copia. Hæc tu mi Vilhelme & à me libenter accipies, & cum ipse leges, tum, si videbitur, propones etiam principibus tuis, in ista ætate ipsis quoque non futura indigna, & tibi persuadebis, te mihi merito obseruantiaæ
erga

IO E P I S T O L A

erga me tuæ esse multo carissimum neq;
vlla in re, quæ quidem præstari possit, de-
futurum tibi studium meum. Vale

Lipsiæ, X. Calend. Iunij. Anno

CHRISTI IESV

1544.

IOACHIMVS CAME-
RARIVS VILHELMO ME-
GALAE AMICO. S.

Queris adhuc nostra quæ res etate, Vilhelme
A puero mihi care, ac primis protinus annis
Et studiose mei & mihi pectore note fideli,
Damnaq; multiplicet sperataq; commoda tollat,
Nascentisq; premat doctrine lumen, & artis
Ingenuæ studium, & Musarum euertat honorem?
An tibi nondum etiam liquet horum causa malorū,
Qui non Teutonicis solum peregrinus in oris
Hospes sed quoq; in Ausonia regione fuisti.
Scilicet haud te credo fugit quæ secula nostra
Exagitet rabies, furijsq; exasperet orbem,
Obijciens odium veri, extinctoq; pudore
In scelus impellat spretæ pietatis, & illud
Aeternum non esse sinat venerabile numen.
Iamq; vel in veteres referuntur pectora sensus,
Atq; mala errorum repetunt commenta priorum,
Aut velut explosa iam relligione soluti

Inq;

Inq₃ nefas animi inq₃ ruunt heu dedecus omne.
 Ille igitur veri contemptus, quo male sana
 Temporis atq₃ ignara Dei huius vita laborat,
 Ac potius correpta perit ceu febris ab igne,
 Tristia cuncta vehit secum ceu flumen inundans.
 Hinc & debilitata iacet pietasq₃ fidesq₃.
 Iusticia & terras iterum violata reliquit,
 Atq₃ doli creuere, & amor sceleratus habendi.
 Est & amicitia nunc plane nomen inane,
 Ridicula & moderatio nunc res esse videtur.
 Ambitio viget, & regina pecunia mores
 Et leges & iura domat. Vis esse beatus
 Inprimis, dulcemq₃ ante omnia degere vitam,
 Subijce te vitijs, atq₃ assentare potentum.
 Felix forte loco sed si cupis esse secundo,
 Obtrectare bonis studeas, reprehendere cuncta.
 Ignorata tibi & virtuti aspergere probra,
 Et struere insidias placidis, defendere fontes.
 Tertia erunt his desperatis premia, nulli
 Qui fidum præbere velit se, saeuus, & in re
 Instabilis dubia, & nulla tractabilis arte,
 Vt quod Chiro tuum cacoëthes nominat vlcus,
 Quodq₃ tuum medicus Mysorum Telephe ductor.
 Hoc ter terna Iouis redeat si tempore proles,
 Si citharam in medio Musarum tangat Apollo,
 Ipsa Minerua professa suas si proferat artes,
 Ad nummi auertet tinnitum atq₃ arriget aures
 Humanum genus, & quauis lucrum expetet è re,
 Lauticiasq₃ dapum sectabitur, & male luxu

Non

Non obseruatos vitæ breuis obteret annos.
 Quid, quod insanis ardet discordia rixis,
 Et ferro ac flammis toto furit impia mundo,
 Hinc Getico strictum gladium intendente tyranno,
 Illinc occiduis Gradiuo tractibus enses
 Exacuate, oleumq; incenso addente camino.
 Hos igitur mores inter vitæq; tumultus,
 Distractisq; animis placitorum in mille figuras,
 Quisque suæ sequitur dum iussa cupidinis, & dum
 Turpe quod est non esse magis iam turpe putatur,
 Artibus haud locus esse bonis, haud cura pudoris
 Vlla potest, agitur vitij extorris honestas.
 Sed longæ finem, dilecte Vilhelme, querela
 Vt faciam, etatis præcidens crimina nostræ,
 Sic perturbatis quod profit rebus vtriq;
 Subijciam, & soboles amborum paruula discat,
 Vt nostra vtilibus claudatur epistola dictis.
 Nos igitur vero studeamus numen honore
 Diuinum & cultu venerari quo iubet ipsum,
 Vnius illud adorantes in nomine Christi,
 Quod solum in terra ac cælo conferre salutem,
 Et nihil extra illud valet, atq; deinde modesto
 Et facili erga omnes animo esse velimus, vt æquæ
 Iusticiæq; tenax pectus sit, & haud vitiari
 Se memor aut respectu odij aut patiatur amoris.
 Siq; frui volumus non paruo tempore partis,
 Per sint parta nefas caueamus. Nam male parta,
 Vt vetus est verbum, male dilabuntur. Vt autem
 Spreta iacet sepe & virtuti obtrectat egestas,

Sic

*Sic insons præstat scelerato diuite pauper.
 Ne placeat nobis vnquam assentator amicus,
 Qui metuat verbis præsentem offendere, quiq;
 Ore leui vitiosa probet. Vitentur & illi
 Qui gaudent alijs maledicere : gratus & vsus
 Sit nobis capitum, in quæ sparsit longa pruinas
 Annorum series. Nunquam & nos dulcia fallant.
 Nam quæ præteriere sat inclusere malorum,
 Quorum facta fuit per Christum gratia nobis.
 Et plerunq; voluptatis breuis est dolor ingens.
 Ac ita quicquid erit patienter ferre labores
 Mens non aduersis humilis, non lata secundis :
 Atq; bonam cunctis foueamus temporibus spem.
 Quamuis sollicito metuamus tristia corde,
 Sordis & in trepido toleremus pectore casus.
 Hac alienarum in strepitu me scribere iussit
 A studijs nostris rerum, nec sensibus apta,
 Nec verbis, ornata erga te summa voluntas,
 Atq; Vilhelme tui studium. Tu, quod facis, auge
 Nominis & famæ decus, & retinere memento
 Perpetuo propensum animum in nos atq; fidelem*

CHRIST-

CHRISTOPHORVS
COLERVS IOANNI COLE-
ro fratri suo carissimo,
S. P. D.

I FRATER QVAM
grauiter afflicti simus cala-
mitosissimo casu mortis pa-
ternæ, vides. Orbati enim
sumus non solum parente,
quod ipsum ad summum do-
lorem satis esse possit, sed eo
parente, qui excellens vir-
tute atque sapientia nihil omitteret ad atatem vi-
tamq₃ nostram educendam ad decus atq₃ laudem.
Hæc tamen minus hac infirmitate animorum no-
strorum perspiciamus: sed illam suauitatē qua etiam
alieni alliciuntur, qua nobis ille in eximio amore er-
ga nos suo iucundissimo fuit, necesse est nos cum
largissimo fletu & ingenti mœrore requirere. In
quo eo est maior tua miseria quam mea, quod ipse
vidisti morientem, ego audiui mortuum, & tu in il-
lius complexibus hæsisti semper, à quibus ipsius cura
& benignitas me dudum remouerat. Nam mihi ad
omnem nunc quoq₃ non modo mentionem, sed co-
gitationem patris amissi lacrimæ oboriuntur, qui ta-
men iam me assuefeceram, vt abesse ab illo posse mi-
hi viderer, cum quidem absente patre non carerem,
sed

*sed quodam hoc ablegationis beneficio illius me
 frui intelligerem. Mibine enim hic metus in ani-
 mo esset infirmo & puerili, qui neminis omnium
 attigit, mortis in hac aetate, vita, valetudine il-
 lius? Sed mi frater beatissimi patris nostri mor-
 tem deslere omittamus, & ad illius potius imita-
 tionem nos comparemus, cuius singulare habemus
 exemplum virtutis atq; etiam doctrinae, quibus
 quantum praestiterit reliquis, ut nos iudicare non
 possumus, ita libenter audimus uterq; predicari
 ab ijs qui possunt. Quod si non modo paternae lau-
 dis acroama iucundum nobis fuerit, verum huc
 quoq; voluntas accesserit nostra, non solum propa-
 gandi generis nostri, in quod ab illo sumus pro-
 creati, sed etiam exprimendae laudis, qua ipse
 excelluit, tum demum responderimus spei & ex-
 pectationi illius, & mortuum quoq; voluptate
 praecipua affecerimus. Quare mi frater hoc aga-
 mus, huc contendamus atq; enitmur. Si non con-
 sequi possimus, ut aliquando leuemus desiderium
 civitatis nostrae, quod illi moriens pater sui reli-
 quit, at hoc vincamus, ne illo tali patre indigni
 fuisse videamur. Mibi quidem eo minus veniae lo-
 cus, quo melius a nostro patre mihi prospectum:
 cum ille me in optimi viri sanctiss. disciplinam
 tradidit atq; commisit. Quem haud scio an affli-
 xerit nuncius hic vehementius quam meipsum,
 quo magis & bona patris nostri ipsi nota fuere
 atq; intellecta. Ut autem perspicere posses qualis
 nobis*

B

nobis

nobis ab illo proponerentur, & huiusmodi istic
 quoq; imbui præceptis, visum est ad te cum hac
 ipsa non tam tui quam mei cohortatiuncula,
 mittere quædam, nostri magistri dictata, quæ mi-
 bi, siue quod ætati huic maxime conueniunt, seu
 quia sunt paulo diligentius elaborata quam vlla
 quæ in hoc genere cognoui, permagnifacio: meoq;
 iudicio tibi misi non vile neq; contemnendum
 munus, quod tu mi frater ita amplecteris, vt &
 explicare moribus, & me diligere, et operam da-
 re velis, vt nostram matrem nunc quidem, vt par
 est, tristissimam fœminam, morigeratione & of-
 ficijs omnibus oblectes. Hoc nos facere maxime
 vult pater noster. Istud etiam scriptum cum no-
 stro Paulo communicabis, quem non modo talia
 nunc legere, sed etiam intelligere par est:

Nihil esse virtute pulcrius, nihil hone-
 state amabilius, nihil decore spe-
 ciosius neq; præclarior. Vale

Tubingæ à Sueuis,

XV. Calen.

Iunij.

P R A E C E -

17

PRAECEPTA VITAE PVERILIS.

ORVM PRAECE-
ptiones & vitæ qui negli-
gunt, ÿ ne literis quidem
vnquam bene instituunt
puericiam. Quis enim cre-
dat in hac esse parte dili-
gentes, in illa longe potiore
altera desides atq; socor-
des? Sed ne institutionem talem calumniari vi-
deamur, cum plurimum hi literatores proficiunt,
quid fiat videamus. Nam fere inducunt in ali-
quam linguæ Latinæ, vel etiam Græcæ, cum præ-
clarè cecidit sententiolam, vltimus enim ab hac
ætate procedi non potest. Atq; hoc ipso opere suæ
quam pueris erudiendis dederint precium quod
sit, se fecisse existimant. In quo non mediocris er-
ror inest, quod eruditione non tam linguæ quam
animi informata tenella ætas ad doctrinam atque
virtutem capessendam idonea esse soleat. Neq; hoc
agendum, vt solum belli locutores, sed etiam acto-
res boni vitæ existant: quinetiam illarum lingua-
rum sermo, nisi morum atq; honestatis totiusque
virtutis rationem atque disciplinam tradere pos-
se crederetur, nunquam tanti fieret, vt in illo
B 2 perdi-

perdiscendo tantum temporis tantumq³, laboris atq³, sumtus impenderetur. Vt autem omnium artium sunt quaedam initia seu potius progressiones, sine quibus ad illarum cognitionem perueniri nequeat, quæ tamen ipsæ artes non sunt, vt in Grammatica cognitiones literarum, in Rhetorica ea quæ primæ exercitationes nominantur: ita artis vitæ ac morum quasi vestibula quaedam putanda, ea quæ ciuilitas & elegantia, seu moderatio dicitur, decus plane ipsum & pulcritudo virtutis, qui tanquam flosculi in puerili ætate et magis eminent, & suauiores esse consueuere. Huius partis, quod pauci didicerint, minime est his temporibus vulgaris ac vsitata doctrina: quam breui scripto complecti visum est, vt in hac quoq³, consulatur studio meo ciuibus meis, qui rusticitatis nomine ab antiquo reprehenduntur. Erit autem hoc pro indice faciendorum fugiendorumq³, bonæ indolis pueris. Ipsa enim res non poterit nisi quotidianis monitis ac animaduersionib. perfici, præsertim in quadam non parua diuersitate rei, loci, temporis, gentis, personæ, quibus non solum præcipiatur ipsis, sed quo præcepta etiam referantur & accommodentur. Duplex autem fere est puerilis institutio. Vna in literis ad vitam placidæ inq³, ocio ac quiete degendam, cum cultu virtutis & innocentie, quomodo perpauci sunt, qui suos liberos educi velint. Requiritur autem, vt verum fatear, in his parta iam quæsitæq³, res, quæ vitæ
sic,

sic, quemadmodum dixi, degenda sufficere posse videatur. Quæ si forte copiosa amplaq; non sit, sufficiat tamen optimis imbuto præceptis temperantia, parsimonia, patientia. Sed quoniam his temporibus virtus & honestas neq; magnifieri neq; valde speciosa videri solet, propterea quod potentia & opes, superbiaq; harum affectatrix corroborata æquabilitatem atq; modestiam oppressit, ideo vt dixi paucis, neq; vt vulgus æstimat, sed vere beatis, relinquenda est hæc institutio, neque tractanda in præsentia. Altera est iuuentutis, ad vitam communiter et pro sæculi sui natura agendam: in usurpatione bonorum atq; publicorum munerum, tam in ciuitatum quam religionis administratione, itemq; quasi artificio ac quæstu quodam scientiarum: quæ tanquam inter illam directam ad virtutem viam, & deflexam alteram ad vitia, media est interiecta, qua ingredientiæ plurimum laudis et vtilitatis cum sibi tum suis, sed & alienis conciliare consuevere. Neq; hominum communi iudicio quicquam præterea quam huius viæ ingressio approbatur. In qua qui processere longius magni et præclari, qui segnius, mediocres quidem, laudabiles tamen & ipsi habentur. Sed fuit tempus, cum studia literarum ad ridiculum quendam deprauata modum, non solum non erudirent cultores suos, sed nacta sæpe non infelicia ingenia corrumperent, vnde est factum vt iam probro ab intelligentioribus verteretur

eretur studuisse literis. Neq³ vlla res alia studio-
rum illam miseriam defendit & continuit, quam
stulticia hominum atq³ fatuitas. Quicquid enim
esset id quod è scholis emanaret, inueniebat proti-
nus vbi resideret. Neq³ fuit illis seculis melior neq³
expeditior quæstus, quam hic miserorum & ina-
xium studiorum, quo crimine etiam nunc vrgetur
vera eruditio, quia à paucis perspicitur, cum bar-
baria turpitudine manifesta sit omnibus. Multi et-
iam inueniuntur, qui modestiam, verecundiam,
pudorem, cum non possint non custodire studiosi
bonarum artium, contrarias esse res putent vitæ
vtiliter agenda, in quo ferociam, audaciam, im-
pudentiam, plurimi fieri intelligunt. Qui quidem
sunt, siquidem videbuntur boni viri esse, exoran-
di nobis, ne presentis temporis falsam quandam
speciem vtilitatis plus apud se, quam rectam &
constantem rationem valere patiantur: Sin erunt,
quales multi sunt improbi, scelerati, audaces, fa-
cinorosi, tanquam feras bestias declinemus, iustis-
sima in desperatione, castigari oratione aut melio-
res reddi posse. Nostrorum autem studiorum casti-
tatem tanquam pudica virginis magna cum cura
custodiamus, quæ si habemus reducta ad veritatem
ab illis superiorum temporum erroribus, anniti
debemus vt omnibus modis integra & sincera
conseruemus, neue committamus leuitate nostra
vt vllius turpi cupiditati ancillentur. Cum autem
varietas maxima sit in vitæ humana generibus,
videri

videri alicui possit educationum etiam discrimina tenenda esse, sed hoc aliter se habet: puerilis enim institutio vniuersimodi est & simplex, quamuis exeat in non vnum modum vitæ. Sicut athletarum cibus idem & corporis cura vna proponeretur non ad eadem certamina, cum alij luctatores, pugiles alij, alij pancratiastæ, nonnulli quinquertiones euaderent. Non igitur metuumdum ne parum aptus futurus sit puerilis animus vera ratione literis ac moribus institutus, ad quamcunq; professionem & artem faciendam. Et vbi primum adolescere & quasi confirmari ingenia ætate cœperint, ad cuius visum fuerit professionem artis, aut cuiuscunq; generi vitæ puerum applicari oportere, cum eorum sententiis, quorum potestati erit subiectus, tum de ipsius natura ac indole, eo etiam per hæc communia studiorum & vitæ præcepta sensim adducemus. De quo quidem disserere præsentis instituti locique non est. Atq; his explicatis, nunc quæ discenda faciendaq; ingenuo puero de præceptis bonarum artium videantur, subiiciam: vt, quemadmodum initio dixi, sit quasi pro indice hoc scriptum eorum, quæ omni tempore studiorum suorum, ex libellulis suis & dictatis magistrorum cognoscenda & percipienda pueri sibi sciant. Ac primum de discendo, qua voce studium literarum accipi volo, dicam. Diligenter & attente audiens pueri prælegentem magistrum, & assuefacient

ora sua ad veritatem lectionis & pronuntiatio-
nis cum literarum, tum syllabarum atq; dictio-
num ad exemplum praelegētis. In hoc praecipuam
operam ponent, ut quoad eius fieri possit, verna-
cula lingua & oris vitia corrigantur. Quae iussi-
erunt, siue ex libro recitare, seu reddere memo-
ria, ea dabunt operam, ut liquide, distincte, clare
pronuncient, non obruentes alias voces alijs, neq;
confundentes textum lacerantesue filum oratio-
nis. In primis caebunt, ne vltimis, id est, termi-
nalibus syllabis literisq; dictionum debiscente pa-
lato, sonus intercidat, quo peruersius fieri quic-
quam nequeat. Accidit autem hoc plerunq; pue-
ris metu erroris, cum non comprehenderunt cer-
tas inflexiones vocum, quare erit hoc proxime à
lectione elaborandum, ut bene & diserte omnes
voces, quas terminantes syllabae in alios atq; alios
fines declinantur, flectere pro vniuscuiusq; natu-
ra discant. Cum hac fecerint, simul etiam de-
scribere ipsi & effingere literas tentabunt, &
easdem syllabis intexere, syllabasq; ipsas dictioni-
bus complecti. Interea si quid proponetur Latina
scriptura, si qua sententia memorabitur, si vox
exponetur interpretatione magistri, notabunt
diligenter cum intelligentia sua apprehendentes,
tum excipientes chartulis suis. Neq; vlla res assi-
dentem puerum in ludo magis ornat, quam pro-
posita charta & in dextra eminens pennula. Nisi
autem erit iam statim in puero animus discendi
cupidus,

cupidus, & quasi suspensus de voluntate magistri, non vagus cogitationibus, non aliud agens, haud vnquam bona mihi spes fuerit laudabilium in studijs progressionum. Vt enim statim vrit vrtica, & cancri retrocedunt, & echinus asper est, ita prauitas ingeniorum etiam in teneris non esse occulta solet. At ille, vt Virgilius canit:

Continuo pecoris generosi pullus in aruis
Altius ingreditur & mollia crura reponit.

Primus & ire viā & fluuios tentare minaces
Audet, & ignoto sese committere ponto.

Nec vanos horret strepitus. Illi ardua ceruix,
Argutumq; caput, breuis aluus, obesaq; terga,
Luxuriatq; toris animosum pectus.

Similiter & egregia statim in pueris indoles elucescit, & secundum honestatem sese incitat. Non autem placent mihi quidam procaculi & animo ac ore faciles ac prompti, praecepta magistrorum non sequentes, sed anteuertentes audacia sua. Intelligi enim volo nihil laudabilius neq; melius ad spem bonam in puero esse verecundia: quae sit tanquam fundamentum virtutis. Absq; hac si quis in literis ad frugem peruenit, inter rarissimos casus numerauerim. Est autem puerilis aetatis propria commendatio verecundiae & pudoris, sicut virilis constantia, senum grauitatis. Puer quidem qui vereri nesciet, nunquam faciet officium suum. Sed redeo ad rem propositam. Memoria quae praecipientur mandari, ediscentur cum diligentia,

non temere corripientur . Ita & animi hac pars recte exercebitur, & quae praecepta fuerint poterunt retineri . Praecipuam vero sentient utilitatem, si non modo autorū certos locos aut textum scriptorum, sed etiam interpretationem à magistro accommodatam memoriter recitare possederint, hoc memoriam mirifice exercet, & intelligentiam excitat, & illam negligentia in nascentem socordiam excutit . Cum iusserit magister sententiam aliquā in Latinum pueros convertere, pro se quisq; annitetur, ut quam bellissime absoluat pensum suum, neq; operas conferent, neq; doctrinulas suas inter se quasi mutuabuntur . Nam debet magistro, ut vniuscuiusq; ingenium, ita quantum quisq; proficiat quoq; esse notum . Ut autem dicam breuiter vniuersa : Recte se gerent pueri, si versabuntur in studijs suis cum diligentia & cura, absq; calliditate & nequitia . Quid ego curare quod agendum sit eum putem, qui sedeat post libellum, caput manu sustinens nixa cubito, qui ad omnem strepitum, vocem, sibilum, oculos, caputq; circumagat, qui musitet aliquid, inhiat parieti aut tecto, oscitet, tantumq; non & stertat ? Summa igitur est in hoc, quod dixi, cum diligentia & cura versari in studijs . Et quod addidi, sine calliditate & nequitia, propter improbos & veteratores quosdam pueros, qui quasi alea ludentes, nihil agunt simpliciter, aperte, fideliter; neq; vnquam nisi metu suum officium

officium faciunt, à quibus vitijs abesse oportebit eos, qui spem facturi sint magistris frugis bonæ. Dixi de studio, superest vt morū præscripta persequar. Nemo fuit vnquam veterū, qui vitæ præcepta daret, qui non à veneratione & cultu numinis diuini ordiretur. Quod eo magis custodiendum nobis est, quo certiora de diuinitate omnia nos habemus.

Principio igitur casta mente Deum pueri colere & adorare discant, Libenter audiant quæ pietatem erga illum instruere & augere possint.

Hæc qualia esse debeant, magistri iudicium & cura fuerit. In sacris concionibus libenter, sedulo, studiose aderunt. Inter ceremonias, ritus, operationes sacrorum, astabunt verecunde & composito ore ac quieto vultu. Deum tum maxime aspiciere ad se arbitrabuntur, coramq; illo se astitisse. Precibus operã dabunt, non in cœtu solummodo & conuentu hominum, sed etiam vbi soluerunt. Harum formulas præscribent magistri. Secundum Deū obseruabunt venerabunturq; parentes suos, et si quibus par debetur reuerentia, vt sunt cognati & consanguinei, & illi in quorum tutelã sorte venerunt aut dati sunt, & quibus ad virtutem educandi commissi fuere. Hos vel verbulo offendisse pro piaculo ducent. His parebunt monentibus, non irascentur, si quando ita poscete re castigauerint. Vt autē, quemadmodum Horatius ait: Nemo adeo ferus est qui non mitescere possit.

Si modo

Si modo cultura patientem commodet aurem :

Sic opera omnis quæ in refragantibus istis castigatiõni & indignantibus monitioni, & contumacibus sumitur, perit. Optandum quidem, instituendum bonis artibus ac moribus eum contingere puerum, quem verba moueant. Nam vere dicitur, vix vnquam plagis meliorem fieri, qui verbis non corrigatur. Si tamen, vt nostrorum hominum magna est feritas, verberibus vsus indigere videbitur, non patienter ea magistri requiri, quæ inflicta sic debet aequo animo ferre puer, vt tantum caueat, ne quando iterum merito sustinenda sibi sint. Proximus ab his, quos diximus venerationis debetur senibus locus: qui & ætate sunt parentibus proximi, & adolescentiam exemplis & doctrina instruere possunt. Erga alios autem cunctos gerent sese placide, mansuete, verecunde, non procaciter, ferociter, impudenter, in primis cum equalibus suis amabiliter versabuntur. Thracica hæc est disciplina, cohortari puericiam ad detrectanda imperia, referendam vim atq; iniurias, reclamaciones, repugnandum, vlciscendum, quæ cultu Musarum, sicut est, alienissima habenda. Quid ego moneam de mendacio, perfidia, maledicentia, odio, calumnijs vitandis, quæ etiam in adultis abominamur? Quod si quis ita malus fuerit natura, vt his vitijs immedicabiliter laboret, eum è cœtu studiosorum temporari submouendum censuerim, ne tanquam vna morbi-

morbida ovis totum gregem inficiat. Si quem
 puer equalium suorum intelligit se doctrina aut
 exemplo instruere posse, illum præ cæteris diligit,
 colet, complectetur, studebitq; eius intelligentia
 doctior, & ductu melior reddi. Turpissima res
 est impudentia, sed in pueris præcipue, quos con-
 uenit & ore, & lingua, & animo pudentes esse.
 Non igitur intuebuntur toruum aut immane,
 sed oculos sæpe demittent. Aspicient libere non
 audacter. Non petulantes, garruli, litigiosi, non
 contumelioso sono orationis, non peruicaces neq;
 temerarij. In stando habitum corporis conser-
 uabunt decentem & rectum. Ante se manus, pa-
 riter pedes, os rectum tenebunt. Omnino loquen-
 tur pauca, sed præsentibus natu maioribus, aut
 dignitate & genere præstantibus, paucissima. Se-
 cundum Epicharmi præceptum ἀλλὰ σιγῆν ἔσ'
 ἀγαθὸν ὄμμα παρῆεντι κἀρεῖον, id est, Est bonum
 silere, quoties forte adest potior aliquis. Et re-
 ctissime dicitur, non sæpe nocere tacuisse: nocere
 sæpe locutum esse. Et Teutonica lingua lauda-
 bile esse silentium, sed laudabilius loqui, si quis
 bene & recte sciat. Quod in pueris vix euenit
 vnquam propter imperitiam & infirmitatem
 mentis. Loquaculi igitur fere & vani sunt, et-
 iam cum ille promptus sermo aliquid habet quasi
 elegantia: suntq; similes linguaces, vt sic appel-
 lem, isti, solstitialibus flosculis, qui repente exo-
 riuntur, repente occidunt: haud enim fere per-
 ueniunt

ueniunt ad bonam frugem. Si quis aliquem rogauerit puerum, respondebit ille tum demum cum finem dicendi interrogator fecerit, non interrumpet sermonem. Respondebit autem non temere neque subito, sed cum ea, quam aetas haec fert, cogitatione atque modestia. In vniuersum quidem cogitatio exquisita huius aetatis nulla: Quaedam tamen attentio est earum rerum, quarum praecepta & doctrinam perceperit. Nimirum quidem & quasi senile quiddam sapere pueros, ita est ingratum, ut etiam auersari soleamus, & odisse senili pueros sapientia. Sed non tamen ferendi sunt omnia temere dicentes atque facientes. Cogitabit igitur hoc saltem puer priusquam quicquam dicere facereue incipiat: num laudabile id sit, atque hoc de praeceptiunculis magistrorum suorum exquiret, si laudabile esse inuenit, aggreditur, & quidem confidenter. Sin contra refrenabit incitatam cupiditatem suam. Si vero dubitabit, tantisper continebit se, dum quid recte fiat constitutum certumque habuerit. Qui enim ad omnia feruntur, ut quidque subiit animum & cupiditatem, nunquam non peccant: etiam cum forte non vitiosissime ceciderit quod egere. Nam in hoc ipso culpa est, quod fecerunt temere, etsi vix vnquam quae hoc modo suscipiuntur recte fieri solet. Decet & honorem praefari, & gestu significare reuerentiam, cum persona eius qui colloquetur merebitur. Haec sunt
 apud

apud alios atq; alios aliusmodi. Apud nos & nudari capita, & modice flecti genua, & appellari domini, vel etiam cum appendice venerabiles, clementes, magnifici domini, consueuere.

Turpe est astantem diuaticare crura, turpius crebro mutitare aut contorquere: Sed & manus ociosa esse debent, siue quid illis tenetur, seu vacua compositae sunt. Has pectinatim inter se complicare ominosum vulgo creditur, certe tristitia animi est indicium. Non laudo mentum affigere pectori, & nimium deiectis humi oculis consistere. Multo melius verecunde intuebitur colloquentem puer, nisi aliqua illius oratio pudorem & erubescenciam efficere debeat. Incuruare collum, indecorum est. Ansatum, vt Plautus dixit, astare, & ingredi militari gestu non decet: crebro circumspicere & incedendo se conuertere, multo minus, id quod & Spartiatarum disciplina fieri passa non est. In sedendo similiter & pedes & manus ociosae erunt nisi cum in accubitu ad mensam cibus capiatur.

Non contrahentur humeri, neque gibbo tergum deformabitur, quod a prauis fit, neque oblique collum detorquebitur. Quid ego autem pedores, ructus, sputa prohibeam, quae nulla anus rustica fert in suo filio: Sed agendum si quid erit pueris, siue suarum seu aliarum rerum, vt quibus forte ministeria incumbunt: annitentur vt fiant omnia strenue, accurate, paulatim
gravi-

grauiter, non oscitanter, negligenter, praepostere.
 Inseruient omnibus libenter & studiose, alacri-
 tate animi & facilitate maxima, habet enim hoc
 eximiam in pueris laudem. In his potissimum &
 segnicies & festinatio est vitiosa. Videas enim
 quosdam somniculose omnia, quosdam concitate
 & turbulente dicere atq; facere. Inter haec me-
 dium, vt semper, laudatur: Quo non decus solum
 praestatur, sed vtilitas quoq; nam & negligentia
 & festinatio nimia, fere detrimentosa esse con-
 suevit: Quocunq; manus proferentur, eodem &
 oculi intenti sint, quod a stolidis istis & furibun-
 dis fere non modo cum dedecore, sed etiam dam-
 no negligi cernimus. In ministerio nequeunt vni-
 uersa quae faciunda sint enumerari: ex his au-
 tem generalibus praceptionibus facile perspicien-
 tur a non prorsus deplorati ingenij puero. Sed
 cum cibum capiunt pueri, multum dedecoris ad-
 mittitur a non bene institutis. Docent autem
 hoc matres etiam, non ingerendas in patinas ma-
 nus a pueris, prauertentibus in esca sumenda ali-
 os potiores. Moris etiam est Teutonicis pueris &
 foeminis, cibum praesertim paulo lautiozem ex
 patina acceptum alijs super orbiculis apponere.
 In quo genere innumerabilibus quosdam festiui-
 tatibus studere videas, sed sunt pleraq; mulie-
 bria. Hoc igitur facient pueri, vt retineant quod
 ante ipsos appositum fuerit, nisi plus sit quam vt
 sine crimine voracitatis absumenturi esse videan-
 tur.

tur. Quod si accidet, defecabunt aliquantulum, apprehendentes manu particulam quam ipsi edant, reliquum confixum cultello reponent, aut ante illum à quo totum acceperant, aut si orbem illius occupatum videant, alteri proximo, aut in patinam referent. Nisi pisces forte appositi sint: horum enim particulas scindere aut configere vitiosum putatur. Reliqua non videntur digna, in quibus obseruandis pueri desudent, propria muliercularum & ineptiarum aula. Inter edendum cauebunt ne quid ore excidat: ne turpiter & inflatis buccis mandant cibos, neue plus iusto in os semel infarciant. Non properabunt comedendo, cibos bene conficient dentibus. Interea cauebunt ne labris neue dentibus sonitus aliquid emittant. Fœdum est fodiendo eximere cultellis si quid forte intra dentes adhaeserit. Calidiusculas offulas & iuscula non afflabunt vehementer, & tanquam è follibus plenis buccis. Sunt qui ad omnem etiam leuissimum nisum sine caussa anhelant: sunt qui etiam assidentes obstreperum quiddam de naribus spirant, quæ vitiosissime fieri putandum. Labra continebunt cum cibus mandetur, neque sinent hiare. Lingua quasi expurgare interius dentes ac palatum, & buccas lambere fœdum est, fœdius exterius labra.

Comedant sane si esuriunt, neq; dubitent modeste & decenter capere cibum quicumq; affuerit: recusare enim oblatum, & simulare satietatem,

C

stolidæ

stolidæ est elegantia. Ingurgitare vero, ut ita dicam, vel quemadmodum Plautus, ambabus malis expletis vorare, rusticum. Potu sedetur sitis, non inundentur guttura ac ventres. Videas quosdam sic bibere ut spiritus excludatur, quibusdam lacrimas extillari, quo quid possit magis contrarium accidere bonis moribus? Similiter prope-rando committere, ut aliquid potus effluat ex ore, indecorum. Cultelli propter orbiculos repositi, cum usus poscet, scite manu capientur reponenturq; in locum suum, non iactabuntur digitis. Videas quosdam sic capere, ut quia non quadrent sectionibus impingant manubriolum in mensam, & aptent sectionibus prehensionem cultelli, quod sit magna cum turpitudine. In patinas vero premorsum inserere, & in ijs cibum ante se coaceruare longe turpius. De totis panibus tantum decident, quantum volent edendo absumere: nam fragmenta relinquere, vitiosum est. Ossa spinasq;, & quicquid edi non potest aut solet, in summo orbiculo bellule component. Omnino autem refragari natu maiorum iussis, quod vulgo laudatur, non debent, sed illis parere cum pudore. Nam quæ hæc fuerit disciplina, recusatione sua puerum improbare grandioris voluntatem, aut illo se prudentiorem intelligi velle? Sed inquit dare hoc moderati animi significationem, quod falsum est: simulata enim ista sunt & ficta. Quare & locum quem grandior

dior natu assignarit, capient verecunde pueri, non volent se retinentes attrahi, & cibum sument, & quicquid dabitur, gratiamq; agent paucis. Volo enim simulationes à puerili ingenio abesse. Fieri fortasse quidem possit, vt in hac vsitata vulgariq; inscitia alicubi in vita & conuictu hominum recte adhibeantur, sed hoc erit prouectorum etate & non imperitorum iudicium. Valde autem prodest cum hac in parte, tum omni vita instruenda, proponere sibi aliquem cuius vitam moresq; probari sciamus, quem imitari & sequi, cuiusq; similes esse nos velimus. Pariter & rusticos ac aberrantes à decore vitæ & morum intuebimur, & studebimus deformitate quam in illis animaduertimus carere. Hoc præcepto nullum in genere melius neque vtilius dari potest. In reliqua vita vanitas & leuitas aberit. Neque oculis neque auribus aliena captabuntur. Ex quo genere furaces non verbis modo, sed etiam supplicijs coercendi. Istis vero curiosis, & auscultatoribus & inhiantibus ijs quæ dicuntur & fiunt: nemo est qui non merito iratissimus esse soleat. Leuitatem enim animi sui produnt, & sua negligunt, & cognitionis curam futiliter impendunt. Non volent vnquam pueri deprehendi in aliquo opere aut factò, quæ pœnam mereantur. Itaq; non fugitabunt obuios, aut latebras querent, aut oculis conspectuiq; venientium se subducent

ducent. Hæc enim formido ex animo peccati sibi conscio nascitur. In vestitu & cultu mediocritas & mundicies hanc etatem inprimis decet. Vestimenta igitur comparabuntur pro consuetudine & more presentis temporis & vsus. Nisi in his ita inerunt vitiosa quæpiam, vt non ferenda esse videantur. In quo genere sunt hæ lacerationes, & varietates vestium, & ista consecuta, dissipata, religata, neque vsu commoda, neque specie pulcra. In calceis vincula semper, aut ipsi ita facti erunt, ne de pedibus delabantur. Vestimentorum autem quicquid erit, sordibus & luto careat. Capilli mane peccantur, lauentur manus & os. Immundo puero nihil esse odiosius potest. Fœtores & mucos intolerabiles fere omnibus propter nauseam esse solere scimus. Similiter & sputorum fœditas & pustularum ab oculis hominum remouebitur, cuius offensio ingens esse consuevit. Reliqua omnia erunt, vt semel dicam, decora, status, sessio, incessus, compositus vultus, mites oculi, pressa labra, nihil contortum, nihil scænum, nihil inflatum, status rectus itemq; sessio, incessus planus & æquabilis, nec exultatione, nec lentitudine, neq; festinatione, culpandus: oscitationes, contentiones artuum, & quicquid veluti supinum dormitantemq; animum prodit, comprimetur. In iocationibus & ludis dissolutio aberit, remissio animi vsurpabitur. Et quia ludorum mentio est à me facta, sciendum neq; prorsus his

sus his interdici, neque temere omnes concedi oportere. Ita enim nunc est in moribus, ut vulgo neque turpe neque flagitiosum ducatur alea ludere, in quo & moribus & legibus veterum infamiam fuisse constat. Ut igitur consuetudinis potentiae etiam hac in re succumbemus, ita non patiemur puericiam deformari hoc vitio. Quod si nostris hominibus aliquando meliores & pulciores delectationes, quales maxime sunt studiorum & doctrinae arridebunt, facile haec deformitas & apparebit & odio habebitur. Pueri in verborum iocationibus ab obscenis odiosisque dictis abstineant. Ludis cupiditas victoriae assit, absit lucri, absint contentiones, rixae, iurgia.

Suppeditant autem pueris materiam ludorum foris pila, cursus, saltatio, pugna, luctatio, quae ipsa utiliter fiunt propter corporum exercitacionem. Domi autem & intra conclavia, cum aliam tum scrupi & latrunculi, quibus in ludis gloria ab adultis quoque ingenij magis quam questus spectari solet. Sed quia, sicut initio facturum me testatus sum, breuibus quibusdam praeceptis formam magis puerilis vitae perstrinxi, qualem illam censerem esse oportere, quam descripsi, & quam omnibus numeris suis absolui, neque sum huius aetatis terminos transgressus, & tamen non solum nihil nocuerit, sed etiam profuerit admodum, sequentis vitae quoque rationem propositam his esse, ut quo sibi perueniendum sit, iam ante

quale sit, perspectum notumq; habeant, visum est hoc loco Isocratis diligentissimi & doctissimi viri, de adolescentum laudabili vita praeceptiones, Demonico explicatas, subijcere. Quem auctorem pueri audient tanquam numinis vocem, cum hoc certe rectae institutionis & verarum admonitionum opus celeste sit & diuinum. Pollicitus autem est Isocrates eo in sermone Demonico subiectionem earum rerum, quas res adolescentes appetere, quasq; fugere rectum esset: etiam quibus cum viuere & quem ipsi in vita degenda modum viamq; tenere deberent, quas post longiusculum sane prooemium ita exponere est orsus. PRIMVM omnium pietatem colito erga DEVM, non modo sacris operando, verum etiam praestando fidem & faciendis promissis. Atq; hunc ille quidem locum explicuit, pro veteri gentis suae religione & ritu, qui nunc obsoleuit, & merito improbatur. Reliqua sunt fere ut sequitur. ERGA parentes eum te praestes, quem optares sentire erga te filium tuum. CORPVS sic exerce, ut non tam roboris quam valetudinis rationem habuisse videare, quod ita maxime consequere, si exercendi finem satietatem, non defectionem virium feceris. CACHINNORVM proteruitatem respue. Sed neq; audacia in verbis tibi probetur: quarum illa stulticiae, haec vesaniae significationem dare solet. QVAE factu turpia esse cognoris,
ea ne

ea ne dici quidem honeste posse speres. SIC
 compone vultum, ne tristitia in illo, sed seueri-
 tas appareat: nam illa contumaces, hac pruden-
 tes videri facit. NIHIL rerum omnium
 pulcrius neque decentius esse arbitrere, mundi-
 cia, pudore, probitate, temperantia, quibus vni-
 uersis contineri mores adolescentum putantur.
 NVNQVAM admittes in te flagitium aut
 turpitudinem, quia clam fore speraueris, Nam
 vt maxime alios celari possis, tu tamen tibi cer-
 te eris illius conscius. DEVM time. VENE-
 RARE parentes. REVERERE ami-
 cos. PARETO legibus. SECTARE
 voluptates laudabiles. Delectatio enim cum
 honestate coniuncta res optima, sine hac de-
 terrima est. PERTIMESCE fictas et-
 iam calumnias. Nam vulgus non veritate, sed
 opinione regitur. IN omnium rerum actio-
 nibus, existima neminem esse quem illae fugi-
 ant. Vt enim in praesentia factum occultes,
 postea tamen aliquando perspicuum futurum
 est. PRAECLARVM TIBI fue-
 rit non fecisse ea, quae in alijs reprehende-
 ris. SI STUDIOSE discas, multa di-
 sces. QVAE IAM tenes studio & vsu
 custodi, quae ignoras doctrinae acquirito. Nam
 perinde turpe est vtilem orationem atque ami-
 corum preciosa dona respuere. QVIC-
 QUID OCII in vita suppetit, fac impendas

cognoscendi audiendiq³, studio. Ita enim facile disces, quæ alij magno labore inuenerunt. **D O C T R I N A E** copias diuitiarum copijs piuris facito. Hæ enim cito dilabuntur, ab alijs quæ didiceris nemo auferre tibi poterit. Sola enim est omnium partorum sapientia immortalis. **N E** pigeat te longo etiam itinere professores vtiles doctrinæ sectari. Nam turpe fuerit, cum mercatores tantum pelagi nauibus emetiri non dubitent, quo rem suam augeant: nolle adolescentes terrena via contendere ad intelligentiæ suæ incrementum. **S I C** esto moratus, vt & libenter salutes, & colloquere cum omnibus, & alijs commode respondeas. **C O M I S** esto erga cunctos: **V**sus autem intercedat tibi cum optimis. Ita enim non habebis odio, & amicos parabis. **N E** sepius eosdem interpella, neque multum iisdem de rebus. Omnium enim rerum satietas est. **E X E R C E T O** te laboribus voluntarijs, quo possis & contrarios sustinere. **Q V I B V S** seruire animum turpe est, his annitere vt superior sis, quæstu, ira, voluptate, mærore: quod consequere si pro lucro non opulentiam, sed gloriam & laudem duces. Sic autem irascere delictis aliorum, vt alios tuis velles. Turpe vero putabis seruis te imperare, & ipsum seruire libidini. Postremo contemplans aliorum calamitates, recordabere te hominem esse. **H A V D** fidelius pecuniæ quam verborum deposita conseruabis. Boni enim

enim viri magis moribus quam iurijurando credi oportet. TAM indignos fide improbos quam dignos probos habeto. De ijs rebus quæ efferendæ non sunt, noli communicare cum vllis, nisi quorum forte non minus quam tua intererit silentium. IUS IURANDUM si exigetur, dabis: vel vt te nefario crimine, vel vt amicos periculis liberes. Pecuniæ quidem gratia caue Deum iuratus vnquam sis, etiam in veritate, alij enim peierasse, alij auarum te existimabunt. NE iungas amicitiam cum quopiam, nisi exploraueris prius qualem se erga priores amicos suos gesserit: quem enim inueneris illis fuisse, eum tibi quoq; promittas licebit. AMICITIAM cum nemine cito iunxeris: sed initam da operam, vt tuearis. Pariter enim turpe est, amicum habere nullum, & crebro mutare familiaritates. IN amicitia periculum cum damno ne facito, neq; tamen non factum periculum velis. Quod tum fiet, si in copia egestatem aliquando simulaueris. DE ijs quæ proferrî nihil nocuerit communica cum alijs tanquam de secretis. Si enim illorum te fides fuerit frustrata, sine tuo hoc accidet detrimento: si non fuerit, magis probatos mores eorum habebis. DE amicis iudicare poteris & cum res aduersæ erunt, & cum socius periculi quæretur. Nam aurum igne, amicitia vero rebus aduersis probatur. VSVS amicitia veriss. anteuerti amicorum petitiones, &

C S succurri

succurri illis vltro temporibus ipsorum. **AE-**
QV E turpe puta vinci inimicorum malefactis,
 & superari beneficijs amicorum. **F A M I-**
L I A R I T A T E S tibi eorum placeant, non
 solum qui malis offendantur, sed etiam qui bonis
 non inuideant. Inueniri enim multos est, qui
 grauius ferant fortunam amicis esse aduersam,
 sed prosperitati rebusq; secundis eorundem inui-
 deant. **A B S E N T I V M** amicorum men-
 tionem apud praesentes facias, vt illi de se absen-
 tibus idem te facturum sperent. Vestitu vt ere ele-
 gante, non exquisito, vt velle venustus non com-
 tus esse videare, quorum alterum magnificentia,
 alterum leuitatis est. **N E** queras infinita bona
 possidere, sed mediocribus frui. **D E S P I C I-**
T O studio diuitiarum flagrantes, cum ignorent
 quomodo partis vti conueniat. Perinde enim fa-
 ciunt ac si quis equum paret sibi equitationis im-
 peritus. **D I V I T I A S** fac pro facultatibus
 tibi sint & pro re. Facultates autem fructum,
 rem, vsum intellige. **C O P I A S** tuas conserua
 duabus de causis, vt & damnum ingens sufferre,
 & dignum amicum in aduersis subleuare possis.
 In reliqua vita non nimium sed modice rem cole.
Q V A E C V N Q V E erunt feret, meliora ta-
 men persequere. **C A V E** cuiquam calamita-
 tem exprobres. Fortuna enim est incerta, & quae
 futura sint nemo scit. **B O N I S** benefacito: exi-
 mius enim thesaurus gratia, quae à bono viro de-
 betur.

betur. Si in improbos beneficium contuleris, acci-
 det tibi, quod ijs, qui alienis canibus cibum prae-
 bent, à quibus vt pariter illi ac quiuis alij alla-
 rantur: Sic improbi non magis iniuriam facere
 bene de se, quã male meritis verentur. **ASSEN-**
TATOREM & fallacem ex equo abominare.
 Ambo enim malum dant ijs qui ipsis fidẽ habuere.
SI amicorum futilibus in rebus grata tibi obse-
 quia fuerint, vtilib. fraudabere offensus. **IN** con-
 uictu quotidiano absit affabilitas, absit seueritas.
 Nam ille superborũ tumor vix seruis tolerabilis,
 hic autem affabilis mos gratus est vniuersis. **AF-**
FABILITATIS est non rixari, non odiosum
 esse, fugere contentiones. Non inuehi acerbè etiam
 in iratos sine caussa, sed feruente adhuc ira illis
 cedere, obiurgare autẽ placata. Non studere ri-
 diculis, neq; in re seria iocis delectari. Intempe-
 stua enim omnia ingrata sunt. **GRATIFI-**
CATIONIBVS ne absit promptus animus:
 multos enim videas amicis obsequi, sed facere om-
 nia contanter & grauate. **NEQVE** insimula-
 tionibus studeas, neq; obiurgationibus, quarum
 altera offendi, altera irritari consueuere. **FUGE**
 quantũ licet computationes, sed si quando in has
 per tempus incideris, fac discedas ante ebrietatẽ.
 Vbi enim vinum corruperit mentem, euenit quod
 currib. spoliatis magistro. Nã et hi ferũtur quouis
 temere carentes rectore, & intelligẽtia corrupta
 admodũ animus allucinatur. **DIVINO** animo
 sis, vt

sis, ut excellas, sed humano, vsum rerum moder-
rator. ERVDITIONEM tanto melio-
rem barbaria esse puta, quanto saepius indocti pro
verborum iniurijs re ipsa pœnas luunt, cum aliæ
prauitates lucrosæ esse soleant. QVIBVS
cum amicitiam iungere vis, de ijs tum commode
loquere cum aderunt per quos bene dicta tua
nunciatum iri illis speras. Nam laus amicitiam,
vituperatio odium parit. IN consilijs comparæ
futura cum præteritis, incerta enim ad certo-
rum exemplum rectissime constituuntur. NON
cito decerne, sed cito perfice decreta NIHIL
arbitrare præstantius à Deo tribui felicitate, in
nobis inueniri posse consilio recto & bono. SI
quam rem libere eloqui vereris, de qua tamen
communicare cum amicis cupis, facies vt de re
alterius verba. Ita enim & illorum sententiam
elicueris & te ipse non prodideris. DE re tua
cum alterius consiliũ exquirere voles, vide quam
ille in suis administrandis rationem tenuerit.
Nam qui ipse sibi male consuluerit nunquam re-
cte alteri consulet. DETERRERE te, ne quid
inconsulte agas, in primis poterit consideratio ca-
lamitatum, quarum inopia consilij caussa fuerit.
nam & sanitas maiori tum nobis curæ esse inci-
pit, cum molestias morborum cogitatione repræ-
sentamus. REGVM mores imitare & sequere
studia, vnde & probare & amulari illos videbe-
re, atq; ita & voluntatem erga te ipsorum fir-
miorẽ,

miorem, & admirationem tui maiorem apud
 vulgus efficies. LEGIBVS quas reges fixerint
 pareto. Sic quidem vt intelligas validissimam esse
 legem, morem illorum: Vt enim vbi rerum po-
 pulus potitur, ibi vitam agentes captare populi
 beneuolentiam decet, ita in oculis regem ferre
 debent, qui in regno viuunt. MAGISTRA-
 TVM adeptus nullis in vlla functione improbis
 ministris vtare, nam delicta illorum tibi asscri-
 bentur. IN Republica gerenda ne quærito opes,
 sed gloriam, laudatio enim populi præstat ingen-
 tibus diuitijs. SCELERIBVS neq; auxilium
 nec defensionem pares. Fieri enim solere à te cre-
 dent quod alijs factum defenderis. PLVS qui-
 dem alijs possis, sed æqualitatem tamen colas, ne
 necessitate vt imbecillior, sed voluntate tanquam
 vir bonus, iustus esse videaris. GRATIOR tibi
 sit inops probitas, quam improba opulentia. Nam
 hoc est melior iusticia opibus, quo minus illa etiam
 mortuos cessat ornare, cum hæ viuos modo auge-
 ant. Quinetiam his mali potiuntur, sed cum illa
 nullum sceleritatis consortium. NOLI suspicere
 eos, qui per nefas locupletantur, ac damna potius
 iusticia placeant tibi. Vt enim nulla alia re iustus
 iniusto præstet, spe certe meliore sustentatur.
 NIHIL negligere omnium in vita rerum, sed in-
 telligentiam potissimum excole. Nam in minimo
 maximum est, mens bona in corpore humano.
 CORPVS assuefacito ad laborem, animum ad
 studium

studium sapientiae, ut illud sufficere conatibus hic
 quae fieri debeant providere possit. CAVE quic-
 quam efferas verbis non prius animo perspectum:
 multis enim accidit, ut linguae cogitationem an-
 teuertat. NIHIL firmum esse statue in rebus
 humanis, ita neq₃ secundis extolleris, neq₃ adijce-
 re aduersis. DICENDI duo sint tempora,
 Vnum de ijs rebus, quae tibi nota sunt, alterum cum
 necessitas dicendi tibi imponetur. Tum enim so-
 lum praestat loqui quam tacere. In reliquis omni-
 bus silentium oratione melius. SI quid prospere
 ceciderit, siue quid infeliciter, modicum & gau-
 dium sit & tristitia. Nec non vtrinq₃ fortunam
 tegas. Nam absurdum videtur, domi rem habere
 conditam, & animum foris expositum patere.
 ACCURATIVS probrum declines quam pe-
 riculum. Metuendus enim esse debet malis finis,
 bonis infamia vitae. IN degēda vita tuta sequere.
 Sed discrimen si subeundum sit, gloriosa in bello
 salus, non ignominiosa queratur. Nam mors fati
 necessitate oppetenda omnibus, sed laudabilis
 mors naturae dispensatione fortium virorum pro-
 pria est. Neque te moueat quod non omnia haec
 quae diximus aetati tuae conuenire videantur,
 quod & ipsum me non fugit: vna enim opera vi-
 sum est, & praesenti vitae tuae institutionem, &
 secuturae praeccepta subministrare. Horum enim
 vsum facile cognosces, sed qui fideliter instituat
 non cito inueneris. Quae sequuntur non magis
 praeccepto

praeceptorum sententias, sed hortationes ad virtutem & honestatem ne ipsas quidem omittere placuit. Quibus enim non admouerint calcar & quos non incitarint ad decurrendum hoc spacium laudabilis & fortunatae educationis? Si qui se aspici forte intelligant, operam dant ut solito honestiores videantur & in hac expectatione eorum quos naturale quisque sententia plurimi facit, negligens aliquis esse poterit? Hunc certe non ego magnopere sperem, ne in multis quidem nomen aliquod habiturum. Iacebunt tales semper in turba ignobiles, aut si quando caput exeruerint atque eminuerint, cum ingentis id aliquo malo, aut clade rerum pub. fiet, Sed Isocratem audiamus. Ne tibi, inquit, aliunde essent quae requireres petenda, sed ut hinc quasi de penu posses promere, nihil omnium praeterire volui quae subiicienda tibi putassem. Deo quidem ingentes gratias agam, si me spes de te concepta non fuerit frustrata. Nam plerique ut ciborum suauitate potius quam salubritate capiuntur, ita consuetudine amicorum magis delectantur, quos socios habeant peccatorum, quam quorum monitis castigentur. De te vero contrarium mihi persuasum est, quod in totius eruditionis studio tantum operae laborisque sumere soleas. Qui enim ipse sibi facienda optima imperat, eum non est verisimile aliorum ad virtutem cohortationes auersari. Sed maximum incitamentum
ad ho-

ad honestatem tibi esse debet, nullas reperiri voluptates alias, quam honestatis, sinceriores. Nam in ocio & ventre replendo statim adherescit voluptas ad molestiam. At virtutis defatigatio & in hac vita disciplina sanctitas, delectationis puram integritatem & constantiam complectitur. Ibi post praeiterita gaudia tristitia subit. Hic vero molestiam voluptas excipit. Omnium autem rerum multo magis finem quam principia meminimus, cum pleraque non tam suo quam exitus respectu agenda elaborandaque à nobis suscipiantur. Sed & hoc cogita: Nihili quidem hominibus non solere quenquam succensere, si temere videat in vita eos versari, quod talem ipsi mox ab initio formulam proposuerint. Laudis vero cupidis non esse integrum deserere cultum virtutis, vel in reprehensionem plurimorum incidant necesse est. Omnes enim non perinde delinquentes odere quam professos honestatem, si à temeritate vulgi non recedant. In quo ipso summa inest aequitas, quod cum verbis tantum mendaces respiciamus, fieri nequeat quin nihili homines ducamus esse reos, quorum tota vita levis sit & abiecta. Neque immerito huiusmodi non erga se modo delinquere, sed fortunam quoque suam prodere credi possit. Quae cum eis opes, existimationem, amicos conciliarit: horum ipsi omnium se indignos esse demonstrant. Quod si mortales celestia scrutari fas sit, deprehendi videtur posse in rebus quoque
diuinis

diuinis discrimen cupidorum hominum laudis & negligentium. Nam Iupiter, vt fabularum historia creditur, cum procreasset Herculem atque Tantalum, alteri immortalitatem premium virtutis est largitus, alterum exquisitis supplicijs, quod improbus fuisset, affecit. Hæc exempla inueniens, ad honestatem vitæ ac morum contendere debebis, neq; solum nostra præcepta custodire, sed ex poëtis deligere optima, & reliquorum doctorum libros percensere, & cognoscere bene dicta. Quemadmodum enim cernimus apiculas super quibuslibet frondibus passim considerare, sed non assumere nisi fructuosa, ita par fuerit auidos eruditionis nihil relinquere quidem intactum, sed vndecunq; fructuosa tamen sibi colligere. Nam tali quoq; ac tanta diligentia cura vix poterunt naturæ vicia exterminari. Hactenus Isocrates. Nunc hoc reliquum est, consecuturos omnia pueros, modo eo sint animo, vt discere velint atq; institui, neq; contemnant primum diuinum oculum lustrantem omnia, & in se quoq; inprimis intentum, deinde expectationem suorum parentum, cognatorum, propinquorum, postremo spem & illorum & magistri. In ipsa quidem re & experiundo hæc pauca perfacile dilatabuntur, & ea inuenientur, quæ hoc commentariolo parum fuere exquisita. Per scribi enim omnia definiriq; nullis voluminibus possunt. Cum his tamen capitibus singulatim omnia congruent. Quo
 D autem

autem pleraq³ commodius etiam memoria reti-
neri possent, in versiculos coniecta ea fere, quae
exposuimus, subiungere visum, quos quondam
eum fabricati essemus, non quod elegantes
esse, sed quia huc valde quadrare
putaremus, quasi agglutina-
re placuit.

THOMAE

THOMAE VENANTORIO

S. P. D.

DVM tu somnia luculenta Thoma,
 Scribis de cruce versibus seueris:
 Inter discipulos ego ociosus
 Artem purpurei leuem decori,
 Mando pondere carmini carenti.
 Tales teq³ decent tuasq³ Musas
 Thoma relligiose scriptiones:
 Talis me decet & meas Camœnas
 Susceptæ labor institutionis.
 Quod si conferimus iocationes,
 Lusus peruigiles, moras Lyæi,
 Et crebras simul ambulationes,
 Cur non hæc potius probatiora
 Nobis ludicra carminis Latini
 Sint communia? sicut esse debent.
 Quare hac lege meum tibi libellum
 Mitto, vt tu mihi plurimos remittas.
 Sed iam tristia, si placet, sinamus,
 Iam sint omnia plena gaudiorum,
 Martinalia festa sunt propinqua,
 Martinalia vina cum bibemus
 Martinalia carmina accinamus,
 Martinalia, io, valete cure.

Calend. Nouemb. An. 1528.

D 2

PRAE-

PRAECEPTA HONESTATIS ATQVE DECORIS PUCRILIS.

Alea lucrose si qua ludatur ab arte,
 Materiam talos si quoq₃ scriptor habet.
 Prælia carminibus veteres si facta latronum,
 Siq₃ duos scrupos & docuere decem.
 Si legimus præcepta tuæ damnosa Camœnæ,
 Traditus exiliij cui fuit autor Amor:
 Tu quoq₃ Calliope, rerum decus, omnia reddens
 Diua venustifico nomine pulcra tuo,
 Tu quoq₃ ades felix, nostroq₃ faueto labori,
 Qui melius si non, at meliora canam.
 Est aliquid mores pueros seruare probatos,
 Atq₃ his ætati conciliare decus.
 Quodq₃ decet, si sint videantur vt esse modesti.
 Omnia & aspectu sint speciosa suo.
 Quid iuuat ingenuas didicisse fideliter artes?
 Quam leuis est linguas gloria scire duas?
 Si non accedat vitæ cultura decoræ,
 Nescio quo tantum res placet ista modo.
 Vidi ego multarum claros quos gloria rerum,
 Virtutisq₃ bona fecerat arte labor:
 Ipsos dedecoriq₃ sibi probroq₃ fuisse,
 In caussa vicium moris inertis erat.
 Heu mihi quam vulgus generosi fallitur ortus,
 Duriciem laudi qui tenuisse putant.

At tibi

At tibi Peliden iuuenem iustissime Chiron,
 Non fuit his studijs erudisse pudor.
 Ab quoties Pindi referentem vertice prædam,
 Seu leo seu ferrum tinxerat vrsa suum,
 Siue erat in dama telis iuueniliter vsus,
 Cum tibi quicquid erat poneret ante pedes:
 Non fuisti epulis agrestem immittere detram,
 Quantumuis stimulos subiiciente fame.
 Sed prior & seruare modum & seruare decorum
 Res erat, & certa sumere lege cibum.
 Quæq; iocis licitisq; dabas sua tempora ludis,
 Namq; nec his rebus tempora nulla dabas,
 Efficere arbitrio moderando cuncta solebas,
 Hæc vt & ipsa forent non vitiosa, tuo.
 Quid, quod naturam vt posses frenare ferocem,
 Quæq; sui nullum sciret habere modum:
 Flumine Castalij conspersa virescere fontis,
 Insisti, & pulcrum gignere corda decus.
 Sic neq; rusticitas te læsit regia virgo,
 Nescia fœminea veste latere virum.
 Hunc etiam arte boni captam Lyrnesida moris,
 Credibile est aliqua demeruisse sibi.
 Illa & præcones inter duo iussa venire
 Ad regem, lento dicitur isse gradu.
 Credite compositi res est pulcerrima moris,
 Turpius inculta rusticitate nihil:
 Sed nisi dum tenerum est æuum discuntur et anni,
 Postmodo nulla potest cura docere senes.
 Quare ades & si cui placet, huius percipe laudis

Qua praecepta artis nos tibi prima damus.
 Principio quem vera parum delectat honestas,
 Spurcaque cui potius verbaque resque placent,
 Iste procul nostris monitis procul esto profanus:
 Virtutis cupidis scribimus illa sacra.
 Flagitijs alibi multus patet vndique ludus,
 Balnea, caupona, lustra, culina, tori.
 Haec est virtutis schola, primum dura, sed alta
 Grata habet ex imis culmina summa via.
 Hinc etiam es factus qui post Alcida fuisti,
 Quando tibi Libyci cessit Atlantis onus.
 Nā satus Amphitryone puer dum forte per aestū,
 Iuxta Asopeas dispatiatur aquas:
 Qua se discerpti tollunt iuga conscia Penthei,
 Oppida vbi rubro stant Hysia solo:
 Virginei geminas facies se protinus oris,
 Contra directo cernit adire gradu.
 Quarum purpureis splendebat vestibus vna,
 Aurea tota pedes, aurea tota caput.
 Vultus perfusum referebat lacte cruorem,
 Albae sanguineis lilia mista rosis.
 Pendebant digiti gemmarum pondere lasi,
 Colli erat in grauido torque smaragdus onus.
 Neue sui cultus alios pars vlla lateret,
 Ibat adornato lentius illa gradu.
 Ardua ad à tergo reflectens colla sequentes,
 Inq; umbram figens lumina saepe suam.
 Alterius crinisq; habitusq; in corpore simplex,
 Inq; color vultu non alienus erat.

Ipsa

Ipsa verecundo decorabant lumina motu
 Compositum mundo corpore rite statum.
 Quæq; erat ingenue mentis candoribus apta,
 Induerat niuea libera membra stola.
 Illa ut erat verbis audax, vultuq; proteruo,
 Prima dedit tales ore procace sonos:
 Alcmenæ formose puer mea iussa capesse,
 Et bene fac vitæ dum licet vsq; tuæ.
 Nêue tuos seuis præcerpe laboribus annos,
 Utq; diu possis viuere, viue bene.
 Dux ego diua viam, quam iussi incedere, pandam,
 Hæc est purpureis confita tota rosis.
 Utq; scias quæ sim, nomen mihi blanda Voluptas,
 Omnes me sancte diq; hominesq; colunt.
 Hæc est Delicium, famulas monstrabat, & hæc est
 Edita spumanti Cypria diua mari. (est
 Quid memorẽ reliquas? an cui Cytherea ministra
 Scilicet, hanc dubitas Hercule parue sequi?
 Viue tibi speciose puer, vitamq; suauem,
 Redde quibus poteris reddere cunq; modis.
 Sic ait, Alcidaq; amplexu colla petiuit,
 Quid facis, o meritis efficienda Deus.
 Quid facis exclamat, quæ viderat altera laudis,
 Ab quantas segetes proterit ista tuæ?
 Hæc est si nescis patrans cuius ocelli
 Nullius esse diu fortia corda sinunt.
 Perdidi ista prius reges vrbesq; beatas,
 Viuere si non vis huc periture veni.
 Nam simul ut vacuas animum exhalarit in auras,

Hanc quisq₃ sequitur quid super huius erit?
 Nec te decipiat, quæ prima est semita mollis,
 Me miseram quor sum semita mollis abit?
 Ad me igitur mihi care puer concede, Deusq₃
 Incipe pollicitis cœlifer esse meis.
 Scire cupis quæ sim? quæ sim tibi nomina dicent,
 En assum virtus Amphitryoniade,
 Quæ prius innumeris ornauit sidera diuis,
 Per quoq₃ me regnum Iupiter ipse tenet:
 Sed neq₃ pelliculam curant mea signa sequentes,
 Delicias metam nec posuere sibi.
 Ipse pater, statuit me duos ante labores,
 Quoq₃ petor plenum est asperitatis iter.
 Cum tamen euictis ventū est ad summa salebris,
 Iam facilis, quamuis ante molesta, via est.
 Præmia nunc audi, tangunt quoq₃ præmia diuos,
 Te sibi erit generum cum Iouis vxor emet.
 Dixit & adductum modico conamine dextræ
 Alcidem æterno iunxit amore sibi.
 Is quoq₃ non tenues accepit pectore flammæ,
 Nec nisi virtutis postmodo gessit opus.
 Ergo etiam multi, si vera est fama, magistri,
 Iussu animos teneros erudiere patris.
 Castorq₃ Harpalicusq₃, Linusq₃ Philæmonidesq₃,
 Vsq₃ adeo totum fecerat illa suum.
 Præ cunctis igitur laudem virtutis amabis,
 Quæ veluti dici, sic facit esse bonos.
 Huius opus primum cœli terræq₃ parentem
 Voce animoq₃ simul concelebrare Deum.

Quod

Quod sumus, hoc autore sumus, qui cuncta creavit,
 Quiq; creata manu cuncta potente regit,
 Ille potest nostris successus addere rebus,
 Iratusq; potest maxima damna dare.
 Ergo hunc quicquid ages, casto venerare timore,
 Vnde salutifera fons fluit ortus aqua.
 Nec prius ad tibi propositos accede labores,
 Quam laudante Dei voce precatus opem.
 Formam cuiq; suus poterit dictare magister,
 Propositi non est ista docere mei.
 Sic tamen exurgens discusso mane sopore,
 Commendare Deo te studiumq; potes:
 Nunc iterum nos iucundam das cernere lucem,
 Eq; pater tenebris sancte videre diem.
 Nox abiit, splendor circum se tollit Olympum.
 Stellaq; vicina praeuia lucis adest.
 Et nunc rara nitent, Phœbea lampade pulsa,
 Quaeq; nitent modicum sidera lumen habent:
 Iam nos e stratis exciuit mollibus ales,
 Qui tacitum nullum tempus abire sinit.
 Ergo ad consuetas operas studiumq; redimus,
 Nostraq; iam recipit pensa diurna manus.
 O pater usq; tua praesens ope sancte gubernas,
 Quod sumus & quod mox aggrediemur opus.
 Et fac ingressum nos sic decurrere solem,
 Laudis uti simus pars quotacung; tuae.
 Sic lucem incipiens sanctum praefare timorem,
 Atq; ita, vel simili, vespere claude, modo:
 Iam Phaëthonteos ignes pepulere tenebrae,

Fumantesq₃ egit sub mare Phæbus equos.
 Umbra iam faciunt equalia cuncta videri,
 Omnibus in rebus cum color vnus inest.
 Lucibus exiguis tantum nox atra nitescit,
 Plurima qua tremulo lumina stella micat,
 Aurea gemmati temones plaustra reducunt,
 Iamq₃ moues segnes tarde Boota pedes.
 Ipseq₃ fulgentes humeros ostendit Orion,
 Atq₃ vno pressam sub pede calcat humum.
 Ibimus hinc solito capturi tempore somnum,
 Vt renouet dulcis languida membra quies.
 O pueri vera condonemur imagine mortis,
 Quisq₃ Dei casta voce precemur opem.
 O pater hanc noctem ne quo perdamur ab hoste,
 Auxilio firma prasidioq₃ tuo.
 Cumq₃ sopor fessos studijs recreauerit artus.
 Lumina da letum cernere nostra diem.
 Atq₃ ita seu capient nocturnam membra quietem.
 Siue die iussum perficiemus opus:
 Esse tuos semper facias semperq₃ manere,
 Hæc pater est nostræ summa caputq₃ precis.
 Prima Deum res est coluisse, secunda parentes,
 Etsi qui horum alij pondus & instar habent.
 His obseruatis merito veneramine, cunctos
 Cana quibus barba est esse putato patres.
 Illis cede loco & consuetum deser honorem,
 Vertice seu nudo siue cadente genu,
 Namq₃ imbecillis quæ per se non sapit ætas,
 Instruitur cura præcipiente senum.

Illis

Illis confecti iam longi temporis vsus,
Et sapere & reliquos posse docere dedit.
Deinde tuis studijs æquales dilige, & illo
Quo tibi quos iungit sanguis habeto loco.
Hos neq; mendaci nec vero ledito dicto,
Irruptamq; tene semper amicitiam.
Nec tibi sint cordi lites, certamina, rixæ,
Sed veneranda quies, ingenuusq; pudor.
Sæpibus inclusit linguam natura duabus,
Ne sit inexpensi prompta loquela soni.
Vix vnquam tacuisse nocet, nocet esse locutum,
Est sibi qui accersit garrulitate necem.
Scire loqui laus est, laus est quoq; scire tacere,
Illa magis pulcra est, hæc quoq; pulcra magis.
Hinc ne verborum plus fac quam postulet vsus,
Atq; odiosa caue sint ea, si qua facis.
Æra putant nosci tinnitu, pectora verbis,
Sic est, namq; id sunt vtraq; quale sonant.
Quod Thersita feris lacerabas dentibus omnes,
Planxerunt tergum regia sceptrum tuum.
Quiq; luis poenas fugitiuis meris in vndis,
Incastigatæ crimina vocis habes:
In studijs virtus pacis quos educat almæ
Iurgia sit valida tollere voce nefas.
Qui vis esse bonus tales vitato furores,
Fax parui ingentis sæpe fuere mali.
Hæc est carniuorum tristis natura ferarum,
Tene studes sæuis assimilare feris?
Præcipue quædam cum dantur tempora ludis,
Absint

Absint permissis dicta cruenta iocis.
 Si puer in ludo mentem Patrocle domasses,
 Non foret aequalis caussa pudenda fuga.
 Quare age forma mouet sensus, si cuius honesti
 Consona sint placidis facta pudica sonis.
 Fœdus at multo est absentum rodere famam,
 Et viridi tinctos spargere felle sales:
 Alba quibus gelidæ circundant corpora stella,
 Debuerat similis mentibus esse color (stum.
 Sed quib. illa nitet iam plus quoq₃ quam sit hone-
 Ab animis candor, quod prope nullus inest.
 At quondam dum vita fuit cultusq₃ seueri,
 Vt memini æffetum dicere saepe patrem,
 Si quis in absentis faceret conuicia nomen,
 Omnibus inuisus cœtibus exul erat.
 Cur tua non prius insipiens peccata reuisis,
 Cernere præq₃ illis cur aliena iuuat?
 Nec trutinæ potius pensas examine iustæ,
 Quid tibi sit factum, quid tibi præteritum.
 Quidq₃ domi restet propriæ vitijue boniue.
 Vt docuit Samij regula prisca senis.
 Quicquid ages, nolis latuisse & querere noctem,
 Obiendi factis turpibus illa solet.
 Quodq₃ ferunt quendam iussisse olim sapientem,
 Viuere sic vt te viuere nemo putet:
 Hoc alio inueniatq₃ loco atq₃ in tempore laudem,
 Tu quod ages, alios fallere velle caue.
 Nunquam animus sceleris nullius conscius odit
 Vlla sua in clara facta patere die.

Nunquam

Nunquam flagitij sceleratijq; vllius ausus,
 Corda queunt lucem conscia ferre sibi.
 Quod tua non refert, ne sit cognoscere cura,
 Neu percontator scire aliena velis.
 Præcipue turpe est captanti sublegere aure,
 Non rei dicta tue, facta notare oculis.
 Sunt, obscæna loqui quib. haud turpe esse videtur,
 Inq; iocis aliquid laudis habere putant.
 Crede mihi solito mores sermone notantur,
 Et facere illa iuuat, dicere si qua iuuat.
 Quam bene senserunt gens veracissima Persæ,
 Turpia patratu cum vetuere loqui.
 Quã mala sunt casta mentis documenta Catulle,
 Turpia versiculis condere facta suis.
 Nil ausis igitur fari quod non sit honestum,
 Quodq; animus facinus iudicet esse malum.
 Quin fieri quæ rectum est, sed sine teste, caueto
 Indicio linguæ prodere facta tue.
 Quid, si cui fallax suggurgitet alea nummos,
 Aut stolidum reddant plurima vina caput?
 Talia non nostris ego castigabo libellis,
 Talia nec decoris crimina ludus habet.
 Sed nil tã turpe est quod non mendacia vincant,
 Mendaces aiunt furibus esse pares.
 Cuius falsiloquis lingua est exercita verbis,
 Innumeras messes improbitatis habet.
 Nil erit huic nimium dictu, factũue scelestum,
 Qui sapis hunc morum doct̃or abire iube.
 Atq; ita mens primis rudis informetur ab annis
 Qua

Qua spes neglecta quæ superesse potest?
 Corporis accedet tamen huic quoq; gratia cultus
 Ergo sit in vultu luminibusq; decor:
 Siue manum profers, gestu proferto modesto,
 Siue astat, noli sæpe mouere pedes.
 Intuitum rectum teneas, oculos nisi si qua
 Causa verecundos figere coget humi.
 Incessus neq; sit properatis gressibus asper,
 Sit neq; fœmineo mollis inersq; gradu.
 Sic sedeas curuum ne reddat sessio corpus,
 Et tua ne gibbos terga supina trahant.
 Parua quidem res est vestis, sed veste notari
 Qui dicunt animos, dicere vera solent.
 Quare & communi & consueto more paretur,
 Indusium, tunica, pilea, lana, toga.
 Oderis & sordes, placeat seruata venustas,
 Sordidus est nunquam laudis amator homo.
 Non ego te mollem iubeo muliebriter esse,
 Quæ iubeo forti sunt quoq; digna viro.
 In verbis igitur pudor inq; modestia gestu
 Si sit, mundiciem conuenienter ama.
 Pexus vt extrema labatur ab aure capillus,
 Oraq; suffusa mane rigentur aqua.
 Vt niteant palmae careant squaloribus vngues:
 Vnda datur gratis, sæpe lauato manus.
 Ne pituitoso destillent phlegmate nares,
 Ergo tuo semper lintea ferto sinu.
 Ne madido rigeat cœno oblita calcis aluta,
 Sint sine quisquilijs pilea, labe toga.

Nunc

Nunc vbi præcipue quod pulcrū est, cernitur, edā,
 Inter quid deceat quid male sacra dapum.
 Ac iam dehinc remis fluuiog₃ auraq₃ secunda,
 Incita per liquidas cimba natabit aquas,
 Principio præsens si fert occasio rerum,
 Dic aliquis claro taliter ore preces.
 Hæc tua sancte pater diuinæ munera dextra,
 Quæ das paruo iterum des iterumq₃ gregi.
 Per te sublimes spectamus sidera vultu,
 Per te agit æthereus corpora nostra vigor.
 Per te præteritos feliciter egimus annos,
 Quod superest per te fac bene tempus eat.
 Sic vt præcipue te casta mente colamus,
 Aeternumq₃ Deum propitiumq₃ patrem.
 Vtq₃ tuum nullus peruertat casus amorem,
 Duret amor, mistus duret, amore, timor.
 O pater igne tuo pueriles vre medullas,
 Te præter sapiat mens nihil, ora sonent.
 Excipiat nostræ cursus tua gloria vitæ,
 In laudes studium desinat omne tuas.
 Hæc est summa pater voti sanctissime nostri,
 Cætera sollicitos nunquam habuere nimis.
 Tu tamen & vestes nobis victumq₃ ministras:
 Et quibus hæc alijs tempora rebus egent.
 Quæ nondum gnaris quærendi suggeris vltro,
 Nullus erat nobis ista parare labor.
 Néue quis addubitet promissa fideliter addis.
 Promissa exemplis nobilitata suis.
 Nostros ergo animos leuis horum cura fatigat.

Stulte

Stulte sollicitos de quibus esse vetas.
 Hæc dabis, illa preces ut des pater accipe nostras,
 Utiliter tantum nos ale sancte tibi.
 At iam sedataq; fame mensisq; remotis,
 Fac laudes memori pectore gratus agas.
 Has cupiam Isaida sumi de carmine regis,
 Nostrum etiam exemplum, cui placet, istud habes.
 Quisquis es in quacunq; manes regione locoq;
 Et quacunq; tuæ nomina gentis habes:
 Seu tibi primus adest rediuiuo lumine Phœbus,
 Lotus ab æquoreis conspiciendus aquis:
 Siue vides labi postremum in Thetyos vndas,
 Seq; agere ante diem post tenebrasq; sequi:
 Aut latere in lauo mundi dextroue locatus,
 Inde calore frequens vreris, inde gelu:
 Mente Deo laudes cessas quid dicere voce?
 Ore, animo cunctos hunc celebrare decet.
 Nam pater est, & nos auditq; videtq; benignus,
 Et fouet imposita vulnera nostra manu.
 Subleuat iste graues qua mansuetudine casus?
 Quicquid agit nihil hoc mitius esse potest.
 Ecce cibum quem nos nunquam quaesiuimus offert,
 Et vitæ ignaros veste domoq; tegit:
 Atq; hæc non mutanda Dei sententia constat,
 Quæ se huic credentem posse perire negat.
 Ergo simul lenis pater est veraxq; bonusq;
 Protegit hic, qui, nos quem metuamus erit?
 Nec sibi pro tantis meritis quicquam ille rependi
 Quam benefactorum commemorasse, iubet.

Namq;

Namque aliud nihil hic vnus qui cuncta creauit,
 Quam grati laudes cordis & oris amat.
 Talia si qua negant manifesta dicere voce,
 At tacita secum voluere mente licet.
 Nam si quis nugas pueriles hac modo censet,
 Fallitur, & vera nil pietatis habet.
 Nunc spacio egressos retrahant vaga lora iugales,
 Ut teneat currus orbita recta meos.
 Primum sunt quæ summa putant fugienda locorū,
 Non omnes eadem summa putare solent.
 Sed quæcunq; tene, paucis præfatus honorem,
 Seria primorum quæ tibi iussa dabunt.
 Iamq; premes leuibus mollita sedilia plumis,
 Ergo fac vt belle compositeq; premas.
 Quæ te sortita est, maneat in sede quietus,
 Neu stolide dictu membra pudenda moue.
 Nêue caput iacta, non fauces differ edendo,
 Nêue tibi lingua tinsa palata sonent.
 Ante manus te pone tuas. Ne calcibus infra
 Aut strepitum aut fœdum corporis ede statum.
 Inprimis quocunq; manus protensa feretur,
 Illo conueniet lumina rite sequi.
 Non bene directâ, plane est insania, dextra,
 Versa per effusum pocula nare merum.
 Qui satis est panis frangatur, ne tibi detur.
 Reliquijs vitio particulata Ceres.
 Mergetur nitido quoties tibi dextra catillo,
 Opposita verrat frustula parte caue.
 Dedecus est censere dapes mutareq; sumtas,
 E Palpan-

Palpantiq₃ diu detinuisse manu.
 Quare cultrigera ne subrue fercula dextra,
 Sicut aper latos depopulatur agros.
 Nec pro te grandes epularum construe moles:
 Sed tibi sorte datas arte decenter ede.
 Deq₃ his relliquias sectis imposito quadris,
 Seu sint ossa tibi, seu tibi spina super.
 Vidi aliquem stratæ cultellum infligere mensæ,
 Et dixi mores non habet iste bonos.
 Vidi etiam madidum cultro qui raderet orbem,
 Et dixi quam non quod decet iste facit.
 Est vitium, in patina longum si dextra moretur,
 Dentibus est vitium dilaniare cibos.
 Turpe quoq₃ est vltro meliores carpere partes,
 Nec caret hoc fœdæ suspitione gula.
 At crebro digitos quem lambere non pudet vdos,
 Debit in fellis tingere iure manus.
 In quadra multum si sit tibi relliquiarum,
 Urbani credas moris habere parum.
 Interdum mansus dentes cibus inter adheret,
 Si ferro extimules, dedecus esse puta.
 Iam primâ in patinas vitiosum immittere dextrâ,
 Matre scit, & vitat quisq₃ docente sua.
 At madidum sputare cibum fœdareq₃ vestes,
 Esse Scythis probrum Massagetisq₃ puto.
 Est cibus in mappam tremulo cui decidit albam,
 Est cui semihauustus defluit ore liquor.
 Est madidum Cereris tergat qui segmine cultrum,
 Hec nimium explosæ rusticitatis habent,

Ius aliqui & pulstem calidam, sed turpiter afflant,
 Phyllis vt hesternum rustica mane focum.
 Quis ferat appositas avidum tanquam velit omnes
 Deglutire dapes, accumulasse dapes?
 Quid? gula quod non est sic exaturanda quibusdã
 Vt rapiant alios, qui iacet, ante, cibum.
 His ego ne in nostris ponam præcepta libellis?
 Ponam, si catulos instituisse velim.
 Retro aliquis curuam cervicem flectit edendo,
 Fauceq; sublato captat hiante cibos.
 Multi epulas veluti fugitiuas ore sequuntur,
 Hæc aduersa scias moribus esse probis.
 Ergo decet tenuisse modum, tenuisse decorum,
 Nec lentum esse nimis nec properare nimis.
 Qui potet tanto videas molimine, fuso
 Vt præclusam animam pene liquore necet.
 Sic igitur, postquam latices exhausit, anhelat,
 Vt solet æstiuo puluere fessus equus.
 Quid? quod ego quosdam vidi lacrimare bibetes,
 Dum nihil hoc vno fœdius esse queat.
 Non vt edas tacitus iubeo, nec multa loquentem,
 Nemine materiam suppeditante, feram.
 Nam sermone forum rabulam complere licebit,
 Esse silens nocti creditur apta quies.
 Inter vtrunq; modum laudis studiose tenebis,
 Pulcro res non est pulcrior vlla modo.
 Ad tabulas hilares, sed non decet esse procaces.
 Laus etiam ad pulcrum pertinet ista modum.
 Atq; vtinam nostra doctos videamus ab arte,

Non nimiumq₃ leues, non nimiumq₃ graues.
 Heu mihi rugosa sedecas si fronte seuerus,
 Nec fugias ductis cogere labra plicis,
 Aut immaturo dentes rictumq₃ cachinno,
 Diducas rabidi more furente canis.
 Spartano legum narrant latore carere
 Supplicio, incestis qui iacuere toris:
 Quod qui tale scelus facerent non esse putarit,
 Nec sit in ignotum poena statuta malum.
 Nec crepitus ego nec ructus vesanaq₃ gesta,
 Nemine quis faciat quæ prohibente? veto.
 Ab nares intus male reddunt sepe retentum
 Spiritum, vt imbriferis nubila pulsa Notis.
 Dicas inflatis exciri follibus ignem,
 Sedulus vt cudat nigra metalla faber.
 Vt semel ergo scias, nutus, suspiria, risus,
 Editaq₃ obstrepera murmura voce, tene.
 Urbani est etiam ne cum bibit vnus, vt alter
 Admoueat labris pocula moris. Et hoc:
 Non super obtusum digitos imponere cultrum,
 Ne fiat, fac sit culter acutus. Et hoc:
 Ne scindens Cereris, secet vt si robora quercus
 Sistat in obluctans fragmina pectus. Et hoc:
 Ne dextram in liquido, tenuẽ dum perluis offam,
 Quæ bene res sane est rustica, iure laues.
 Ergo prius frustum panis mucrone reflexum
 Humecta, ac ori postmodo subde manu.
 Nam quanquã hoc aliqui faciunt, tamen improbo
 Confossum ferro carpere dente cibum. (cultri
 At

At qui præmorsum patinæ indit, debuit inter
 Cœniuagas bolos furfuris esse sues.
 Qui bibis, inq, cauo retines semesa palato
 Frustula, scis omni rusticus esse modo.
 Sunt alia, & sunt parua magis quam vt relligiose,
 Cætera si teneas, præcipienda putem.
 Sic tamen obseruant, ne partas flumine prædas,
 Neu leporis pulpam dissecuisset velint.
 Qui male diuisit captarum terga ferarum,
 Atumida risum nobilitate feret.
 Verum hæc vt faciant operam dent singula fas est,
 Queritur hac vna gloria parte quibus.
 Quæue est virginæ laudis vulgariter auceps,
 Occupet indigna se leuitate viro.
 Hæc vero mensæ & vitæ præcepta probatæ,
 Qui bonus esse studes inuiolata tene.
 Nec tamen in paruo sunt omnia dicta libello,
 Dicta ea sunt quæ sit præterijisse nefas.
 Estq, aliquid reliquum tanquam de diuite messe,
 Spicæq, frugifero plurima rure manet.
 Plura alij tradent, res ipsaq, plura docebit,
 Discere fac, si quis vult docuisse, velis.
 Præcipueq, tuis fac morigerere magistris,
 Quos tibi cunq, patrum prouida cura dedit.
 Per se nemo sapit feruens puerilibus annis,
 Sed se iudicio quisq, regentis eget.
 At male mercedes hodie grateq, reportant,
 Doctrinam mentis turba professa bonæ.
 Quid quod sunt quidam sic corde & pectore casti,
 E 3 Ingenij

Ingenij vt cultum sit didicisse pudor?
 Aiebant quondam frustra nunc discere quarunt,
 Cum precium nemo per soluisse velit.
 At bene nobiscum qui iam profitemur agatur,
 Artibus ingenuis si modo constet honos.
 Et sint qui cupiant virtutem discere gratis,
 Heu mihi virtutem dedecus esse putant.
 Ergo est in precio diues mercator, & audax
 Miles, honestatis fama^q, laus^q iacet:
 Vtraq³ res integra quidem laudanda videtur,
 Sed qualis nunc est vtraq³ laude caret.
 Disciplinam vtinam veterum teneamus auorum,
 Iis solita tantum sit feritate minus:
 Aut datus his fato doctrinae accederet vsus,
 Vt foret hac virtus horrida parte minus.
 Quanquã erat immenso satius, sit vt horrida virtus
 Pristina, quam virtus quod modo nulla manet.
 Vos igitur Deus, ô pueri, quos lumine dextro
 Respicit, ac omni prosperitate beat:
 Concessa vtimini felici tempore forte,
 Quis scit an eripiat, quod dedit ille bonum?
 Cumq³ sit ingenijs iuuenilibus insitus error?
 Dum licet hunc omnis sit pepulisse labor.
 Post neq³ tempus erit, nec erunt fortasse magistri.
 Quisq³ sua properet commoditate frui.
 Quanto diuitijs virtutis gloria prestat?
 Sint alij dites, vos bona fama beet.
 Auditũ non est vnquam ad saccum esse redactum,
 Cordata fuerit qui probitatis amans.

Sed

*Sed nec equus freno indomitus parere recusans,
Tollet Olympiaca præmia victor humo :
Nec præceptoris puerum impatientia corda,
Virtutis præceptis ingredientur iter.*

*Quapropter nostris Salomonis clausula scriptis,
Apposita exiguum terminet ista librum.*

*Qui vitæ præcepta puer non discere curat,
Stultus is est, pœnas stulticiæq; dabit.*

*Namq; suum poterit nunquam oblectare parvum,
Et faciet matri sæpe madere genas.*

*Ipse sibi tamen inprimis damnumq; malumq;
Concilians, mortis scilicet autor erit.*

*His equidẽ & quandã doctrinã adiungere quamq;
Vtile discendo sit tenuisse, viam.*

*Cœperam, & in tenui quadam præscripta papyro
Post monita hæc morum, conuenienter erant.*

*Sed melius, siquidem faciendum hoc esse putabo,
Versiculis alias exequar illa meis.*

*Interea his operã, quicumq; iuuabere lectis,
Ingenuo grates ore fatere, meã.*

F I N I S.

E 4 DE

DE GYMNASIIS. HOSPES, PVER.

QUID est vsitatum vobis facere exercitiij?
 P V. Exercitiij quid requiris? H O. Sic dico, quia neq₃ libenter corpora puerilia, neque vtiliter quiescunt multum, ideo quo genere quasi Gymnastiorum vtamini scire cupio. Nam fuit hoc inter alia veterum instituta laudatissimum, vt publicè etiam tenella corpora formarentur atque corroborarentur. Quod quidem intercidisse cum maximo detrimento apparet. P V. Sic nostrum quoque magistrum loqui audimus. H O. Etiam hoc amplius aliquid, vt opinor. P V. Rectè opinaris. Nam neque animum rectè curari atque fingi neglecto corpore, neque hoc sine illo posse docet, itaque aut valere simul, aut deficere vtraque disciplinam necesse est. H O. Ita est profecto. P V. Cum igitur eruditio animorum, in qua Musicam primas tenere ait, oppressa esset barbarie, vna cum illa hanc etiam educationis bonitatem fuisse deletam, vt vbi animi essent inculti atq₃ horridi, ibi corpora quoque vasta & immania, aut infirma & muliebria remanerent. H O. Concedit tamen, nisi fallor, etiam priusquam eruditio quasi fruticari denuo cœperit, vsurpasse nostros quoque homines, illosq₃ etiam veteres indoctos atque bellatores multo magis, ad quos ne fama quidem

dem elegantia & doctrina peruenerit : eos igitur
 vſurpaſſe tamen exercitationes , quarum ad pa-
 trum noſtrum memoriam quedam retinuerint ſi-
 militudinem . quo tempore omnis laus & virtus
 gentis noſtrae coepit collabi . P V. Minime falle-
 ris . Sed illa , vt reliquam vitam , dura nimis & aſpe-
 ra fuiſſe exiſtimat . Neque tempori , neque locis ,
 neque hominibus accommodari ſolita , plena pe-
 riculi omnia , nonnulla tamen praecipue & omni-
 no quedam praesentis , vt credibile valde ſit , quod
 de Germanis Graeci tradiderunt , conſueuiſſe eos
 primum natos paruulos filios ſuos in flumine mer-
 gere , aquae frigore durantes cutem , quo commo-
 dius adulti aliquando ſub illo celi tractu experti
 fere caloris , vitam degerent . H O. Quid dicit
 igitur illos feciſſe ? P V. Quid enim niſi vehe-
 mentia & intempeſtiua omnia , & impetu quo-
 dam , peneq₃ furore animi , equitando eoq₃ inpri-
 mis , currendo , ſaltando , pugnando in equis , &
 pedites , tranando rapidiſſimos amnes , iaciendis
 pro diſco ponderoſiſſimis ſaxis : quid multa ? neq₃
 modo nec ratione ab illis quicquam eſſe factita-
 tum , itaque non habuiſſe vtilitatis multum Gym-
 naſia illa . Quid quod a refertis cibo ac potu , qui-
 bus noſtri parce vti neſciunt , decurſum ad Gym-
 naſia , atq₃ inde ad potationes & epulas reditum ,
 ac tum demum ad ſomnum deuentum eſſe ſcimus ,
 quo quid peruerſius fieri poſſet . Neq₃ dubium eſt ,
 quin ſi qui tali in vita valetudine bona fuerint

& sano corpore, ij longe hoc nomine celeberrimos
 apud veteres antecesserint, quales Milones & Po-
 lydamantas fuisse memorant. H O. Mirum hoc
 videtur. P V. Ita enim bonam fuisse naturam pu-
 tat, vt etiam contraria & inimica sibi assumeret,
 & in bonum conuerteret. Quod cum fiat, nihil
 postea illam admodum ledere, vt de Mythridate
 rege traditum sit, veneno illum nutriri ad osten-
 tationem consueuisse. Sed de his non multum no-
 bis narrat, diligentior in cura vera ac recta insti-
 tutionis. H O. Quid igitur rationis iniuit ipse,
 aut quomodo priora mutat? P V. Audies. Pri-
 mum omnium tempus modumq; præfinit. De tem-
 pore hoc monet. Exercitationes vt ante fiant
 quam cibus capiatur. Modus autem pro etate no-
 stra constituitur. H O. De tempore videor in-
 telligere. Nam ante cœnam maxime vult exer-
 ceri vos. P V. Intelligis. Sed & aliud est genus
 exercitationis corporibus teneris vtilissimum, quod
 ipse dicit rectius post cibum capepsi, itaque pran-
 dio cœnaq; perfunctis proponit. H O. Aueo quid
 id sit cognoscere. P V. Magis memini certo
 quam plane intelligo. H O. Dic igitur quod me-
 ministri. P V. Caloris ait fieri beneficio vt cibus
 concoquatur, ad bene autem & commode dige-
 rendum subtilitate & tenuitate cum ipsius humo-
 ris tum spirituum opus esse. H O. Omnes hoc
 fatentur. P V. Cantare igitur nos iubet, & à
 cibo voce contendere, aut clarum legere, aut reci-
 tare

sare quæ memoria mandauerimus. H O. Eaquæ effi-
 cere quod dixisti? quo tandem modo? P V. Eo-
 dem quidem omnia sed non similiter, propterea
 quod alia intenta sint magis ac vehementia alijs.
 Nam vocem esse dicit quandam spiritus agitatio-
 nem, ventilante aërem lingua quasi flabello, illum
 autem motum non esse leuem, neque in ipso palato
 nascentem, sed tanquam de fonte ex imis existere
 visceribus, atque vt auras matutinas progressu suo
 crescere, atque ita peruadentem per totum ab ipsis
 pulmonibus corpus cum ipsum calorem quasi in-
 flammare, tum vero sanguinis liquidum & pu-
 rum incitare flumen. Itaque & venas limpida om-
 nia tum vehere, neque in arterijs quicquam velut
 obicem colligere, quo vitales flatus retusi in corpo-
 re, vt solet, tumultuētur. Ex his omnibus hoc com-
 modi consequi docet, vt illis in partibus corporis,
 quæ conceptacula & à Græcis vasa dicuntur, ali-
 monia ipsius & nutritionis instrumenta, nihil spif-
 situdinis, & superflua quasi fecis insideat atque ad-
 herefcant. H O. Laudo memoriam tuam, quæ etiam
 ipsa intelligentiam tuam mihi probat. P V. Alias
 rationes absolutæ exercitationis magis meminisse de-
 plorare eum solere, quam nobis exponere atque ostē-
 dere: frustra enim se facturum autumat. H O.
 Omnia mihi quæ narras, vehementer placent. Sed
 ad modum redi. Quis igitur modus seruatur? P V.
 Vides quantulus ego sim meique æquales tenera
 & paruula corpuscula, ad quæ respicit cum iu-
 ber

bet, quibus nos quasi fatigationibus exerceamus. Et iam hoc considerat, quibus recte liceat in hac ædium angustia, ubi neq₃ palestra apparari, neque arena spargi possit, sed ubique suppactum subsit & durum solum. Etsi educimur sæpe quidem numero celo sereno extra portam in campum, ubi luctationes quoque aggredimur, & digladiationes, & pilam iacimus, & spacia decurrimus. H O. Sed nunc umbratica percense. P V. Quæ neque palestram neque puluerem desiderent? H O. Ita inquam. P V. Horum est quod suspensos apprehendimus funes, aut tignis impactam perticam, tenemusq₃ quam diu possumus. Aut in demissum funem insertis pedibus, progredi quam longissime manibus conamur. Quam solet ipse rem perantiquam vtilemq₃ esse visam dicere, ac nomen nuper pedagogo nostro Græcum illius memorabat. Præterea consistit aliquis in medio, & brachia aut distendit vlnamq₃ aperit, aut iungit ad pectus atq₃ implectit, alterumq₃ qui velit iubet vi illa inflectere aut explicare. Inter hæc linea præfinitur spacia, quatenus retro cedere, aut in obliquum abire concessum sit. Item vnus alterum medium complectitur, iubetq₃ vinculum eum dissoluere. Nec non manum aliquis comprimit vt pugnus sit, iubetq₃ alterum explanare, vt fiat palma. Iam & hoc solemus, designata post vtrunq₃ linea conserto pectore alter conari ad suam alterum adigero retro lineam. Solemus & mediocre pondus,

dū, vno in loco stantes, vel remotius attollere, vel
 aliquo vsque deponere. Huc pertinent & ludri-
 ca, quæ hanc ætatem dicit sedentaria decere nulla.
 Qualia quidem totius aleæ fuerint, etsi ex his quo-
 que aliquid nobis permittitur H O. Metuit cre-
 do ne iuuenes aliquando ignoretis, nisi pueri di-
 diceritis. P V. Vis rationes illius cognoscere:
 H O. Peruolo. P V. Inter iocationes & ludos
 hoc quoque genus ponit. H O. Sed pars hæc de-
 decus habet. P V. Ipse sæpe dicit, sed hæc tem-
 pora consuetudinis vi vincere, & obtinere vt pro-
 flagitiosis aleatores non habeantur, itaque aleæ
 vsum necesse esse valde increbescere. H O. In-
 dulget igitur vobis in vitio? P V. Minime. Ve-
 rum fieri non posse existimat, vt quod omnes con-
 cessum sibi putent, id nobis totum eripiat, & ten-
 tare cum magno discrimine non vult. H O. Quid
 discriminis mihi narras? P V. Scis quid fieri so-
 leat illo tempore, quod autumnum antecedit pro-
 xime, cum fructus omnis generis maturuere? H O.
 Quid ni sciam? Tum enim illi carpuntur edun-
 turq; auide. P V. Fitne hoc utiliter? H O. Pro-
 fluvia ventris & febres & regium malum docent.
 P V. Quid igitur tum matres faciunt? cum me-
 tuunt pueris suis. H O. Quid? certo tempore
 diei aliquid præbent illorum, quo palam modice
 potius vescantur, quam clanculum cum magno de-
 trimento valetudinis si prorsus negentur, sese illis
 repleant. P V. Ad eundem modum permitten-
 dum

dum pueris cum alias iocationes atq³ ludos, tum
aleam ipsam censet, vt concessis libere vtentes, ne-
gatis facilius abstineant. Ita fruituros studiorum
relaxatione, & copia facta hilaritatis, eaq³ conten-
tos, non tam repletos quam recreatos, omnes alias
vsurpationes ludorum atque iocorum vitaturos
esse existimat. H O. De hac parte, & generi-
bus concessorum ludorum, alias te audiam. Nunc
perge motoria ludrica exequi. P V. Veteris ea
sunt moris Graeci, consentanea fere cum nostro,
qualibus ille se dicit potissimum delectari. Ludi-
mus caecum igitur musculum: sic enim vocant:
cum vnus in medio occlusis oculis: circumcurssi-
tantes & vellicantes alios captat. Veteribus fu-
isse aeneam muscam dicit. Solet & aliquis in ter-
go manus constringere, & insidentem genibus
aliquo vsque gestare. Habemus & pilulas ficti-
les quibus certamus, configentes quiq³ suis alio-
rum, & in fossulas certis spacijs inter se distantes,
impellentes, in quo est certa manus laus. Etiam
aeneis numismatis proiectis ad lineam, & in sese,
simile est certamen. Ludimus & quod nostra
lingua Vacca latebras nominamus, veteres dicit
vocasse diffugium. H O. Non agnosco. P V.
Vni qui primum sortito constituitur, stanti praefi-
nito in loco comprimuntur oculi. Quo facto
discursitamus omnes & latebras quærimus. At
ille prius ter se venturum minari debet quam ocu-
los aperiat. Vbi ter dixit: Venio. Circumit &
vestigat

Vestigat omnia loca, si quem conspexit, recur-
 rit in suum locum clamans: Inueni, & ubi, &
 quem explicat. Omnibus igitur studium hoc est,
 illum latentes anteuertere, & in ipsius locum sub-
 ire, quod si quis effecit, & occupauit prius lo-
 cum quam ille, indicat adhuc delitescens pro-
 uocatione sua, iubetq; adesse, ita illi iterum oculi
 ut ante concluduntur: Sin ipse inuento aliquo
 recurrit primus in locum suum, is qui inuentus
 est pro ipso conuiuet. Est & huiusmodi quæ-
 dam nobis in usu discursio: In duas partes distri-
 buimur, Tum sorte ducitur, qui in medio stans
 circumagat orbiculum, cuius vna nigella sit,
 altera candida facies. Sortito autem proprius
 fit alteruter color alteriusutrius partis. Tum ille
 qui orbiculum intorquet acclamat: vel dies vel
 nox. Vtrius igitur partis color apparuerit post
 vertiginem orbiculi, ea fugit, alteri sectantur,
 dum comprehendant aliquem. Atque is postea
 orbiculum versat, & Asinus nuncupatur. H O.
 Sed inter hæc, non enim adesse aliquis semper
 quasi gubernator potest, videre mihi videor
 frequentes incursiones, lapsus, allisiones: tum
 autem in dictis & factis peccata animaduerten-
 da. Quid igitur sit? P V. Fateor offensiones
 non absunt, neque ipse tamen quicquid omittit
 quo interuerti posse videantur. In ipso vero &
 exercitationum motu & ludorum quiete, igno-
 sci nobis solet, si quid admissum sit & delictum,
 modo

modo absque procacitate, furore, flagitio. His enim veniam negat dari oportere, cuius quidem in alijs locum sibi esse apud magistrum notum exploratumque, pueros habere valde prodesse arbitratur. H O. Ut Contemptores & negligentes reddantur. P V. Minime vero. Ac multo curare ait atque metuere magis, quam si plagis tanquam asini obtundantur. Durari enim assiduitate cum animos tum corpora, ad verbera & obiurgationes quotidianas magistrorum neque in magno tum poni discrimine, fiatne quod illi placeat, an quo offendatur, destinato animo ad malum perpetiendum. Itaque in hoc proposito non solum non vitari delicta, sed ne celari quidem tandem studiose solere. Aut si qui sint molliores, eorum frangi atque debilitari mentes, & quodam seruili timore imbui, vnde vel illud quod modo dixi incommodum etiam existat, aut contrarium perpetuae trepidationis & formidinis, in qua nihil laudabiliter geri posse affirmat, cum vlla in re, tum maxime literarum atque artium studio, quod voluntate prompta & alacritate contineatur vniuersum. H O. Deducis tu quidem me ad aliam scholam magistri tui, quam recordari habitam ab illo videre. P V. Ita est vt dicis. H O. Vin' igitur mihi gratificari? P V. Si queam. Quod enim non rectum sit, te non esse imperaturum scio. H O. Nunc quidem quia satis verborum factum videtur, hunc finem statuamus colloquio nostro, proxime au-

me
han
ven
stro
exp
cere
I

me autem cum ocium vtriqꝫ erit, explicabis mihi hanc partem, vel animaduersionis ob delicta, vel veniæ, & quid de verberibus atqꝫ plagis tuo magistro probetur, aut improbetur: nam de his quæ exposuisti, iudicium illius & sententiam magni facere incipio. P V. Faciam vt vis. H O. Vale.

P V. Et tu vale. Sed quo nunc abis? H O.

Ad ciues meos qui mecum aduenere, quibus hanc me operam daturum esse constitui.

P V. Bene ambula.

F P R A E-

PRÆCEPTA VITAE,
SEV SEPTEM
SAPIENTES.

PROLOGVS.

Saluete spectatores optimi viri,
Et artium atq; virtutis amantissimi.
Si multa sepe spectauistis ludrica
Vestris libenter oculis, in quibus senem
Deciperet seruus, amaret adolescentulus
Edax parasitus irrideret militem,
Hac etiam agite videte, quæ mores probos
Excolere possint & iuuare animi decus,
Ad scenicum apparatus modum non scenica,
Sed plena præceptis bonis vitæ bonæ.
Dedit hos eosdem iam ante ludos versibus,
Qui nomen à veteri sibi sumsit Ausone,
Factos rotundis, vt scitis, sed nos tamen
Actam nihil vetat referre fabulam.
Adeste, nostram alite fauore industriam
Vestro, studiaq; bona ornatè beneuolentiâ.

PRÆC O.

Tace, fileto, quisquis es. Sile, tace.
Aures apertas, fauces compressas habe.
Manus teneto, pedes suo stent in statu.
Deniq; sui omnes quisq; partes corporis

Summas

*Summas, imas, transuersas & medioxumas
 Claudat, premat, componat deintis auribus,
 Quas & patere & arrectas esse volumus,
 Praeconium dum fit, dum res ea geritur,
 Praeconium cuius fit hoc caussa rei.
 Non auctionem huc indicturus aut forum,
 Prodire iussus sum, quanquam auctio & forum
 Hæc illi erunt sibi esse qui ipsus voluerit.
 Venibit utilis doctrina, haud litium
 Sed veritatis iudicia, & fient boni.
 Nunc concionem dum sapientum concio,
 Et nominatim singulos huc euoco,
 Vobis meis danda opera erit sermonibus.
 Mox audietis ipsos diuinos viros,
 Vt arbitrata omnis vere est antiquitas.
 Sed hi viri diuini si peccauerint
 Persona posita flagris cadentur probe:
 Sin dignitatem acceptam custodiuerint,
 Vino cibusq³, lautis atq³, laudibus
 Affecti, discedent probatiq³, omnibus.*

S O L O N P R I M V S.

*Nunc heus tu qui istic cogitabundus tuum
 Labrum videre velle circumrodere,
 Ne sit nihil tibi postea oris, huc ades.
 Et quid velis mox dicito, & quid afferas.
 Nam quos hic cernis, non gaudent inanibus,
 Hic ille magnus, spectatores, est Solon,
 Qui iactitauit in aulis, in conclauibus,*

*In angiportis, via, agro, ubiq³ gentium,
 Illud suum τέλος μακροῦ ὄραν βίου.
 Assiste dum socios vna hic statuo tuos.*

T H A L E S, I I.

*Vbi est Thales? Hic est Thales Milesius,
 Qui principatum esse voluit dudum suum,
 Et anteponi legum scriptori Attico.
 Nam siderum hic & leges nouit aetheris.
 Hic multum dixit breuiter, omnes id sciunt
 Qui non obedijsse post factum dolent.
 Ἐγνώσει πάρα δ' ἄτην. falsum est? nemo ait.*

C H I L O N, I I I.

*Lacon adesto cum Scytala Laconica.
 Chilona, Spectatores, hunc Sparte tulit.
 Huius γνώθι illud σαυτὸν verbum est nobile,
 Quod poste quondam est consecratum Delphico.*

B I A S, I I I I.

*Maneto tu. Tu accedito huc Ionice
 Cum codice, hic causas orauit optime.
 Bias Prienarum ortus vrbe in Ionia.
 Verbum huius est quod dixit, οἱ πλεονες κακοί.*

P I T T A C V S, V.

*Sta iam illico. Heus tu Mytilenæ quin ades
 Cum Scipione, apta senectæ lancea.
 Hic illud verbum protulit pulcerrimum
 Quod & Terentio placuit, μηδ' εὖ ἄγαν.*

CLEO-

S A P I E N T V M. 83
C L E O B V L V S, V I.

*Cleobule cessas? adueni huc ænigmatum
Poëta. Sed dic plane quid velis tibi.
Nos non sumus Oedipi. ἄγιστον huius est μέτρον.*

P E R I A N D E R, V I I.

*Assiste tu cum sceptro coram hic septimus.
Quid indignare quassabundis gressibus?
Te regulum omnium vltimum excitarier:
Sapientia nunc spectatur non potentia.
Hic cum vxorem ipse necasset iratus suam,
Tum sic cœpit monere alios, ὀφρῶν κατ᾽εἶν.
Valet, ego abeo. Nunc vos isthinc singuli
Dehinc singulatim singulas sententias
Ut vultis utq; iussi estis, proponite,
Egressi paulum quiq; suo in medium huc loco.*

S O L O N A T H E -
N I E N S I S.

*Mibi principatum primum tribuit patria.
Deinde legum scita sanctarum optima,
Tum, si quis hoc magni quoq; facit, quod duos
Instruxerim reges, conseruarim alterum.
Nam nota certe est Lydia vobis fabula.
Itaq; in proscenium princeps hoc prodeo,
Solon Athenis natus, altusq; Atticis,
Communicaturus sapientiam meam
Humanitate cum vestra, optimi viri.
Nam nullus occultarum est vsus artium.*

F 3

Sed

*Sed optimarum legum praecepta optima
 Memorare longum, & forte superuacaneum.
 Ergo illa mitto, & monita doctrinae exequar.
 Meoq; animo quae placuerunt, sententias,
 Vt Atticam perspiciatis sapientiam.
 Diem ante suum, beatum dicas neminem.
 Par iungito pari, equalitas res optima est.
 Castiga clanculum amicum, laudato palam.
 Non nasci sed re fieri laus est nobilem.
 Stultum dolere damnis est fatalibus,
 Sed rebus in dubijs timere stultius.
 Nulli fac habeas temere in vlla re fidem.
 Mentiri quisquis audet, audet omnia.
 Vita improborum semper consuetudinem.
 Latere numen posse nil speres Dei.
 Contra Deum loqui, misera res & mala est.
 Nemo nocebit illi quem tegit Deus.
 Sed nunc apophthegma vsus quo sum maxime
 Dictum breue & rotundum, paulo spissius
 Linguae sono peregrinae vobis exprimam,
 Quod dudum verbis praeco Graecis protulit:
 Durantis cui terminum considera.
 Dixi, Valetate, & monita facite sedulo.*

THALES MILESIUS.

*A s s v M Miletu genitus vrbe nobili,
 Sapientis inter principes primus Thales.
 Quanquam Solon me hic gloriosus Atticus*

Repressit

Repressit, vt secundo huc exirem loco.
 Sed adiuuat me omnis iudicium Græciæ,
 Quæ si quis scite quid faceret aut diceret,
 Hominem meo de nomine vocauit Thalem.
 Permulta possem de inuentis loqui meis.
 Et commemorare quæ præclare gesserim.
 Sed tempus hoc referendis in sententijs
 Consumere vtilibus malo vitæ, & bonis,
 Quas nunc deinceps percensebo singulas.
TE maxime omnium omni in facinore metue.
 Vita est caduca, gloria æternam viget.
 Apprime in vita est vtile, vt ne quid nimis.
 Non facta modo sed cogitata videt Deus.
 Ne forma, sed animus vt niteat, stude tuus.
 Se nosse maximus est mortalibus labor.
 Quæ facta carpis aliorum, ne feceris.
 Patri quod feceris, à natis spera tuis.
 Honore dignos semper afficito senes.
 Is qui magistratum colit, paret Deo.
 Quo verbo sum breui & acuto vsus, plurimum
 Memorem vobis, vti Solon dudum suum,
 Nisi memorassem inter prius sententias.
 Sed aliud Græca mihi Præco voce tribuit,
 Id tale, si Latine audire vultis, est:
DA M N O S A semper pro alijs opposita est fides.
 Valet, & studia bonarum colitote artium.
 Neq; ornamentum his aliud maius ducite,
 Neq; lucrum his aliud ducite luculentius.

L V D V S S E P T E M
 CHILON LACEDAE-
 M O N I V S .

*Non multa verba facere didici, sed magis
 Probare rebus doctus sum sapientiam,
 Patria hunc suum morem Sparta indidit mihi.
 Laudis cupido quanta animo fuerit meo:
 Cognoscite ex hoc. nati me iugulat decus
 Cum cernerem victoriam iuuenis senex,
 Et debilem ingens gaudium animam excluderet,
 Sed non tamen prudenter nulla ego monui,
 Quae nunc exponere lubet, si per vos licet.
 N E metuat me impotens, neu despiciat potens.
 Beneficij statim obliuiscaris dati.
 Prostermit ardua, erigit humilia Deus.
 Lingua maledica ipsa aurem inprimis laedit suam.
 Vita maledicere functo facinus pessimum.
 Aurum est coticula, animus auro explorabilis,
 Caueto semper ne lingua ante animum volet.
 Occidit hominem fraudulenta calumnia.
 Nō lingua lingua est maledica, quid ergo? gladius.
 Nunc meū apophthegma Latinae edam vocis sono.
 I P S E intus te studeto & in cute noscere.
 Valet. Factis exprimate sapientiam.
 Frustra sapit qui verbis non rebus sapit.*

BIAS PRIENENSIS.

*Priena me tulere Ionica ciuitas,
 Eripere quam mihi hostis vi potuit sua.
 Cumq; hac facultatum etiam quicquid habueram.*

Sed

*Sed quod reconditum sapienti animo fuit,
 Mecum omne deportavi, itaq; diues adeo
 Remansi, vt impertire alijs sit copia,
 Pulcerrimorum claras præceptorum opes.
 Sed multi non curant, ac potius plurimi.
 Nam quis non etatem stultus suam & improbus
 Multo esse malit, auro argentoq; affluens,
 Quam vir sine illis optimus & doctissimus?
 Hoc me male, vt verum loquar, profecto habet.
 Itaq; hoc ego clamo, hoc ego semper prædico,
 PLVRES vbiq; reperiri semper malos.
 Sed & has docui morum & vitæ sententias:
 NIL conscientia optabilius est bona.
 Maxima hominum pestis sunt ipsi homines sibi.
 Qui nil cupit dis est, pauper cui nil satis.
 Mens est nocere nolle cum possis bona,
 Nocere velle cum nequeas mens est mala.
 Benefactorum omnium autorem facito Deum.
 Puer ad senectam artis viaticum para.
 Pudicitia omnium est dos preciosissima.
 Ne statue cito, verum statuta perfice.
 Sortis caue vnquam admiratus sis munera.
 Furtum scelestum mentis est, mendacium.
 Tantum est, Valete, & virtutis colite bonum.*

P I T T A C V S M Y T I -
 L E N A E V S .

*Lesbo genitus huc Pittacus ad vos prodeo.
 Cui Thraciam quidam attribuere patriam.*

F 5

Quid

Quid est in hoc vero discriminis obsecro?
 Certe omnium est communis hominum natio.
 Non barbarum natura, sed studium facit.
 Et elegantes fiunt, nemo gignitur.
 Emendauisse patria, laus est, dedecus.
 Sed Pittacum seu Thrace, seu Lesbos, tulit.
 Celebrant prolata, quas dicam, sententia.
 Tacere discat, rite qui loqui cupit.
 Multi improbent mali, vnus dum probet bonus.
 Si quam tulisti legem, ne violes caue.
 Bonam esse, res est difficilis & ardua
 Malis caue inuideas, derideas bonos
 Fortuna amicitias aduersa examinat.
 Ingenia maxime hominum, honores indicant.
 Prudentis est cauere malum, fortis pati.
 Aptissima omnium, res rerum occasio.
 Rebus parem & generi vxorem eligas tuo.
 Res nullo honesto & casto dulcior toro.
 Quo sum frequenter verbo vsus, Tempus moneo
 Esse obseruandum, vt absit importunitas.
 Sed praeo nostrum esse aliud haud peius putat.
 Neq; ego reijcio, vt illum audistis dicere.
 Hoc si Latine dixerero, vt Terentius,
 Dixisse sat Latine puto? NE quid nimis.
 Valet, & virtutem colite in vita ac decus,
 Nam praeter laudem quicquid ortum est, occidit.

CLEOBVLVS LYNDIVS
 EX RHODO.

No 13

Non vt generis exponam clari originem,
 Quod ad Herculem referatur, aduenio, in Rhodo.
 Natus Cleobulus vrbe patria Lyndius
 Neq₃ enim operæ esse audire vobis hæc scio :
 Sed vt fecere alij meam sapientiam
 Paucis compræhensam dictis hic edisseram,
 Instructionem vitæ habituris haud malam.
 Quo eris potentior, hoc superbias minus.
 Alijs libenter ignosce, grauate tibi.
 Dare veniam peccatis virtuti nocet.
 Hereditas bonorum non decoris venit.
 Amici insidias, hostis vita iniurias.
 Audire multa maueis quam dicere .
 Virtutis opus est primum, vitiorum fuga.
 Nunquam voluptati indulgere bonum putes.
 Libidinem frenare laus est maxima.
 Nullæ eruditione meliores opes.
 Nil perfido esse detestabilius potest,
 Quod præco verbum esse propriū autumat meum.
 Græce audistis dictum, nunc cognoscite
 Verbis Latinis optimam sententiam :
 MODVM tenere in rebus optimum omnibus.
 Valet. Sat dictum est, qui facere voluerit.

P E R I A N D E R
 C O R I N T H I V S .

Ephyræ vetusto Periander natus solo,
 Vbi mare cogens terram in arctum, nobilem.
 Vtrinq₃ vidit & potentem urbem prius,

Nunc

Nunc vasta sunt, vt alia, & hæc loca Græciæ.
 Ad vos venire nunc etiam placuit mihi,
 Vt intelligeretis quid esset, Mortuos
 Prodesse viuis, absentes præsentibus.
 Nam qua iuuare quondam re consueueram
 Mortalium vitam, cum vixi & florui,
 Eadem, nisi non vultis, & vos iuvero,
 Præcepta veræ commemorans sapientiæ.
 Quid quæritis? Corinthius ne sim ille ego
 Tyrannis ortus è parente Cypselo:
 An vero eodem: Ambraciotes nomine,
 Tyrannidem vtilitas inuenit publica.
 Ita improbum humanum est ingenium liberum,
 Cogi, regi, premiq̄, & affligi volunt.
 Sed hæc superuacanea disputatio.
 Adesto quæso, & quæ dicam cognoscite.
I N S A N I T, vtile qui de recto separat.
 Mortem nec vnquam optes, nec vnquã exhorreas.
 Quod perpeti necesse est, perpeti velis
 Quem quisq̄, metuit, odit & perire vult.
 Ne tollere secundis, ne aduersis mergere.
 Perit voluptas, virtus immortalis est.
 Promissa facito, si careat scelere fides.
 Nihil est inexpugnabile diligentia,
 Oculos, manus, mentem, ab alienis contine.
 Fons est malorum cupiditas mala omnium.
 Non est manus, sed cordis, innocentia.
 Meum esse dictum retur præco: Iram tene.
 Sed mihi magis cordi alterum est quod eloquar:

In

*In omni re meditatio plurimum prodest.
Valete, & hoc tenete atq; meditamini,
Positis vt multum omnibus in rebus bonis.*

C L A V S V L A.

*I S T I hinc abiuerunt oppletis auribus
Vestris, sua præceptioniloquentia.
Dixere multa illi quidem egregia & bona,
Sed quæ dixere, quamuis egregia & bona,
Leuiora multo pluma & sunt folio arido,
Nisi illa in animos vos vestros dimittitis,
Et penitus pectori atq; cordi infigitis,
Ac mox factis rebusq; ipsi studueritis,
Quasi ad viuum quædam exprimere vitæ modum.
Sed hæc monere vos nequaquam me decet
Rerum peritos, optimarum & artium,
Præstare factis non inaniloquentia
Virtutis esse, qui scitis decorisq; opus.
Valete, literasq; bonas defendite,
Et literis bonis patrociniamini,
Sic vndiq; omnia vobis adueniant bona.*

F I N I S.

EXPOSITIO
VERSVVM SOLO-
NIS, ET ALIORVM
QVORVNDAM VETE-
rum, Latina.

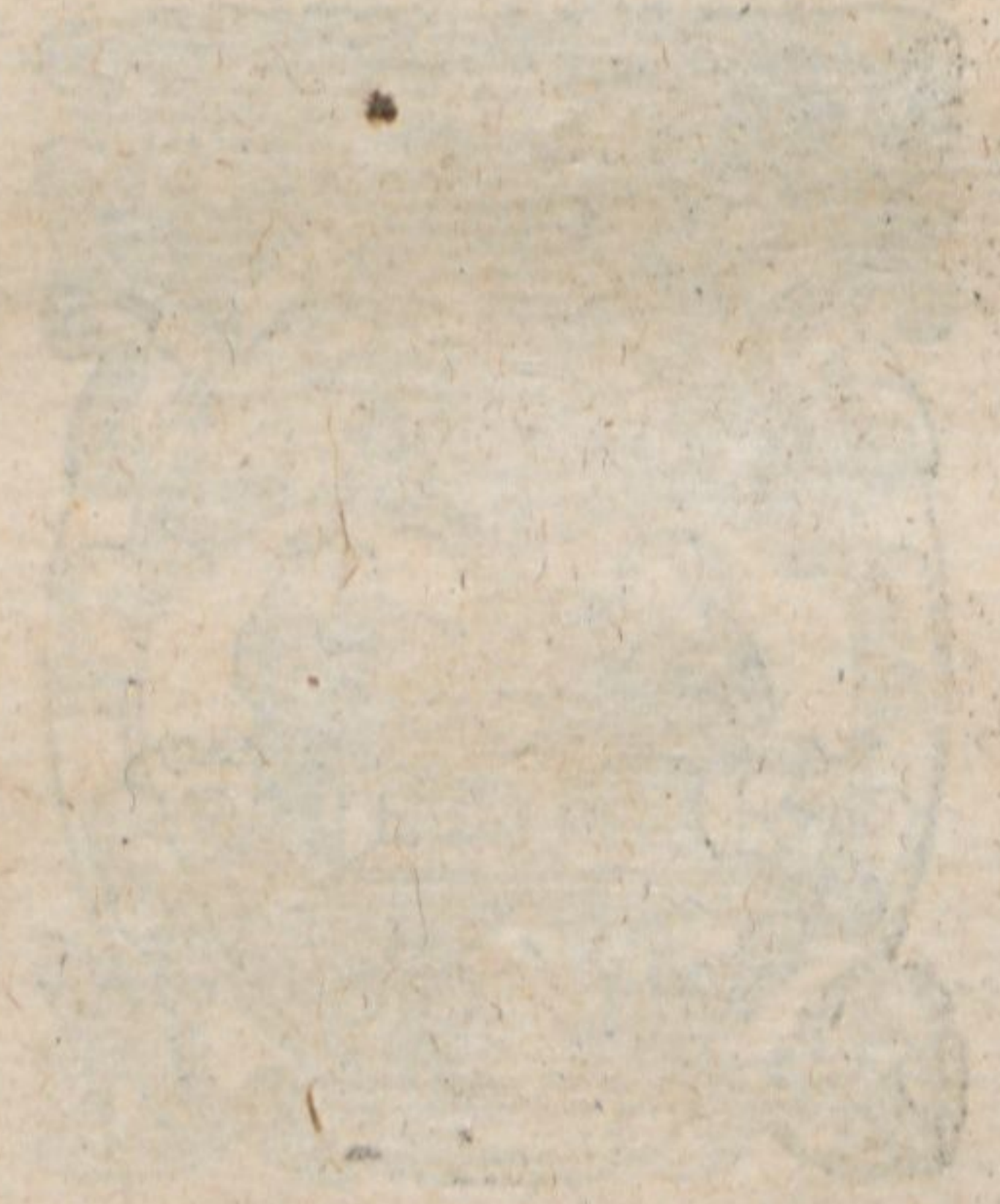
ET COMMENTA-
TIO DE HIS,

IOACHIMI CAME-
RARII PABERERG.

Lipsiæ.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is faint and mostly illegible due to fading and the texture of the paper. Some words are difficult to discern but appear to include 'C...', 'M...', 'S...', 'O...', 'L...', 'T...', 'D...', 'M...', 'E...', 'N...', 'T...', 'L...', 'I...', 'C...', 'A...', 'M...', 'E...'.

Fragment of text from the adjacent page on the right. The text is in a Gothic script and includes words such as 'de', 'be', 'ac', 'tij', 'spa', 'lec', 'ge', 'me', 'stin', 'nu', 'sol', 'Ill', 'gra', 'Q', 'den'.

AD INCLITVM
PRINCIPEM IOANNEM

ALBERTVM, DVCEM MEGA-
lopurgensem, Principem illustrissi-
mum, Ioachimi Camerarij
Pabeperg. proœ-
mium.

SAEPE RECORDOR NON
Stam humaniss. sermonum quam eru-
dite orationis tuae, Princeps Ioannes Al-
berte, quam nuper hac transiens mecum
accerfite ad te familiarissime & pruden-
tissime habuisti. Et quia intellexi te di-
sputationibus sapientiae atque doctrinae de-
lectari, putavi esse faciendum, ut in hoc
genere aliquid commentationum ad te
mearum mitterem. Itaq; visum fuit in-
stituta quaedam ante annum, quae seposita
nuper forte incidissent in manus meas, ab-
soluere, & hac compellatione, quam tuae
Illustriss. humanitati & virtuti non in-
gratam futuram esse sperabam, augere.
Quoniam autem scribebantur haec ad pru-
dentem & literis eruditum Principem,
G non

non dubitavi formam etiam orationis propriam in suo genere usurpare, ne corrumpere verborum sententiarumque consequentiam, inculcando debitos quidem illos Illustriss. præstantiæ tuæ titulos, & vera laudis nomina, sed aliena ab lingua Latine consuetudine ac usu. Hoc in quacunque partem alij accepturi essent, non laborabam, si uni tibi, ut mihi persuadebam, probaretur. Arrisit autem mihi huius commentationis descriptio, de memoria eorum quæ tu, princeps Ioannes Alberte, præclare tum disseruisti inter quasdam, ut sit familiares contentiones: de causis & consilijs & fortuna belli civilis, quod C. Cæsar cum genere suo gessit: Cum tandem ea commemorares, quæ sapientiss. illius ætatis hominum iudicia & cogitationes conturbarunt, de euentu rerum illarum. Itaque indignans Cicero ob hunc exitum Attico scripsit, de Pompeio, malas causas semper obtinuit, in bona concidit. Non enim explicat hæc humane intelligentiæ sagacitas, & consideratio

ratio inter ista adheret, & animus irascitur. Qui motus quo natura excellentiores sunt, eo existunt vehementiores, usque adeo, ut confuso iudicio & sententia deprauata, in desperatione extrema aliqui a seipsis manus non abstinuerint. Sic Brutus, sic Cassius, Viri magni & docti, sic Antonius homo bellator & furiosus, interiere. Quod si intueatur aliquis in ea, quae ab Anno Christi Iesu M. D. XLVI. hoc, ut ita dicam, lustro acciderunt, non poterit non ipse, nisi plane demens sit, aut fatuus, diuersis variisque cogitationibus conflictari, & multiplices sententias versare animo suo. Ego vero malo hac tanquam in speculo alienorum casuum contemplari, quam nostri temporis & popularibus euentis aspicere. Est autem, si quis fructus percipi inde potest, aequalis cum illinc tamen minus afferat tristitiae consideratio. Homines enim atque negotia mutantur, consilia actionesque re vera eadem sunt. Expediunt autem & laudantur, ex alienis lapsibus atque delictis, non

G 2 gloriam

gloriam quidem sibi quærere, sed capere documentum: ut non premere iacentes, sed exemplo instrui studeamus. De his igitur quid in mentem mihi venerit, conuertenti versus quosdam sapientum veterum, in Latinos, Tua Illustriss. virtus & sapientia cognoscat. Neque ducat principe indignam harum rerum cognitionem, neque studium alienum literarum, neque occupationem doctrine & respectum, illiberalem. Non deteritur hac cura aliquid de laude fortitudinis, quæ in armis nunc sola conspici, & ferocia contineri creditur, Sed inter tales cogitationes & actiones illa ipsa quoque augetur & confirmatur. Id quod & sapientissimus poëta Homerus indicat, cum fortissimum Heroa Achillem carminibus & historia prisca oblectasse scribit ocium suum. Nimirum illa se consideratione instruentem & excitantem ad facta laudabilia & facinora virtutis, Sed id quod tua Illustriss. sapientia & virtus facit, præpostere moneo ut facias, nisi ita accipiantur hæc, ut non monitio ista sed appro-

approbatio & testimonium iudicij voluntatisq; & studij tui esse videatur, secundum Poëta sententiam:

*Qui monet vt facias quod iam facis, ille monendo
Laudat, & hortatu comprobat acta suo.*

*De his igitur satis, ac nunc ad expositionem versuum procedat descriptio, quam
commentatio nostra, quasi explicatio sequetur.*

G 3

V E R-

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

VERSUS SOLONIS
ATHENIENSIS.

M Nemosynes summiq₃ Iouis clariss. proles,
 Musæ Pierides, vota mea accipite:
 A dijs prosperitas per vos mihi detur, & inter
 Sint homines famæ nomina clara mea.
 Iis sim qui me odere grauis, iucundus amicis,
 Illi me metuant hi coluisse velint:
 Contingant mihi opes. Sed vis cum fraudib. absit,
 Pœna solet semper facta nefanda sequi.
 Nam quas diuitias confert Deus, has quoq₃ firmas
 Præstat, & ad summum funditus accumulât.
 Sed quarum cupidis caussa est iniuria, prauos,
 Progressusq₃ mala turpeq₃ crimen habent.
 Atq₃ trahens vis inuitas in damna retorquet,
 Estq₃ harum flammæ principium simile.
 Desinit inq₃ oriens leuis acres noxa dolores,
 Ausa etenim durant impia nulla diu.
 Nam Iouis ante oculos finis stat, qui subito illa
 Dissipat, vt nubes Africus aërias.
 Cum pelago vernas commoto perculit vndas,
 Frugiferamq₃ furens depopulatus humum:
 Celestem repetit sedem soluitq₃ tenebras,
 Et Phœbum pulsa nube redire facit.
 Hac Iouis est vindicta, sed iræ non subito ille,
 Sicut homo, laxat concita frena suæ.
 Nec quoties peccare videt sua fulmina mittit,
 Et nunquam tamen huic impia corda latent.

G 4

Tandem

Tandem igitur res fit manifesta, & debita factis
 Turpibus, ad pœnas ultio progreditur.
 Quæ si quando moram nectens cessauerit, ut se
 Contineant fati damna dolorifici:
 Post tamen erumpit. Sape & facinus luit insons
 Illorum soboles, totaq; posteritas.
 At nos mortalis, sic omnes, turba putamus,
 Tam grauitate boni quam leuitate mali:
 Optima quod sit quæ cuiq; est sententia cordi,
 Quam dum fortuna est prospera, quisq; tenet.
 Ac vice versa animos queruli mutamus, & inter
 Hæc volitat penna spes agitata leui:
 Huic inhiant omnes. Morbis iacet obruta vita,
 Cura salutiferam prouida querit opem.
 Alter quem metus exercet, fortem perhiberi,
 Se cupit, & reperit qui timidum esse negent.
 Deformis formæ sibi confert alter honorem,
 Vndiq; inops famam colligit alter opum,
 Ut graue paupertatis onus probrumq; repellat,
 Nec tamen vnum omnes ingrediuntur iter.
 Namq; alius pelagi per fluctus nauibus errat,
 Inq; procellosis lucra requirit aquis,
 Ventorumq; minas vndæq; pericula spernens,
 Est etiam vitæ prodigus ipse suæ.
 Hic findit sola terrarum, seruire paratus
 Iis, qui multa boni iugera ruris arant.
 Ille Minerua tuis & Mulciber artibus instat,
 Et querit dura pabula rara manu.
 Alter Olympiadum Musarum munera doctus,
 Ingenium

Ingenium studijs dedicat omne bonis.
 Est cui scire dedit fatorum arcana, maliq;
 Tristia venturi tempora nosse, Deus:
 Quo comite hæc fiunt. Sed fati victima cursum
 Nulla tenet, nullum præpetis omen auis.
 Sunt artem Medici edocti Pæone magistro,
 Fineq; deficiens ars caret illa suo.
 Sæpe etenim est paruus dolor acris caussa laboris,
 Nec medicina potest ferre salutis opem.
 Ast alium in morbi cruciatu membra solutum,
 Fida leuat curæ dextra Machaoniæ.
 Parca bonum tamen atq; malum mortalib. addit,
 Nec fuga diuini muneris vlla patet.
 Nullaq; res expers discriminis est, neq; finem
 Cœpta homines qualem sint habitura vident.
 Atq; aliquid præclare agere hic aggressus, aberrat,
 Inuenit & studio damna malumq; suo.
 Ille nihil recte facit: at successibus auget
 Hunc tamen & præbet commoda multa, Deus,
 Diuitiæ certum nec habent finemue modumue,
 Magnaq; res hoc est tempore parta quibus,
 Bis tantum hi quærunt. Sed quis satiauerit omnes?
 Larga dat vnus dextera lucra Dei.
 Ex his noxa oritur tamen, hæc missa à Ioue nunc
 Afflictura petit, mox aliosq; petit. (hos

V E R S V S R H I A N I .

G 5

Scilicet

Scilicet omnibus est mortalibus insitus error.
 Quaeq; dat ipse Deus non aequa munera lance
 Accipimus stultis animis. Hic pauper & expers
 Errat, & impuro magnis conuicia diuis
 Ore facit sese afflictaans. neq; pectore constat
 Virtutis sensus. Nec quodue loquatur agatue
 Repperit, aspiciens opibusq; & honore potentes.
 Interea insanis roduntur pectora curis,
 Et mens tristifico consumitur agra dolore.
 Ille sed in lauta vehitur qui parte beatus,
 Auctus & a diuis opulenti munere regni,
 Non sibi iam terram pedibus calcare videtur,
 Oblitusq; suos mortales esse parentes.
 Stulticia fastuq; fremens sese ipse Tonanti
 Comparat, & caput in cervicibus erigit altum,
 Vltimusq; effert detorto corpore paruus,
 Coniugiumq; dea votis audacibus ambit.
 Cecropia: in summum & quae ducat semita celum
 Vestigat, quarens epulis assidere diuum.
 At pedibus teneris affectans noxa, superne
 Verticibus calcem impingit, neq; cernitur vlli,
 Ac specie iuuenes interdum fallit anili,
 Interdum senibus iuuenilia damna refundit:
 Latificansq; Iouem dea poenis iusticiamq;.

MIM-

M I M N E R M I

versus.

Conspicua vt folijs sunt florida tempora Veris,
 Quando noua gestit crescere luce dies:
 Sic, quantum est cubiti spaciū, nos tam breue vitæ
 Et teneræ ætatis gaudia percipimus.
 Ignari prauī atq; boni. Sed fata propinquant
 Interea, cultu tristia fata nigro.
 Et grauis alterius comes est inamœna senectus,
 Alterius stipat mors violenta latus.
 Aetatisq; perit cito flos, instarq; diei
 Durat ab exorto lumine ad occiduum.
 Hoc vbi præterijt mersum caligine tempus,
 Quam vixisse, mori rectius esse putes,
 Nam mala multa animus tum sentit, siue domi res
 Deficiens inopis corda fatigat heri:
 Siue hæredis egens opulentia, dum cupit illas
 Linquere opes natis sic obit orba diem.
 Iamq; aliquis morbis crudelibus excruciat,ur,
 Nec quisquã est cui non det mala multa Deus.

COM-

COMMENTATIO IOA-
CHIMI CAMERARII.

Solonis versus excerpti sunt de Poëmatis illius, & conseruati à collectoribus sententiarum veterum. Fuit autem Solon & sapiens vnus ex septem & legum scriptor solus ex septem, vt ait Cicero: Cuius ætas incidit in id tempus quo Cræsus Rex Lydorum imperium amisit victus & captus à Cyro. Floruisse eum tradunt Olympiade XLVI. Composuit autem Solon multos versus, de moribus & vita maxime, deq; Republica. Suas etiam leges conatus versibus comprehendere. Hoc enim tum scriptores genere utebantur, orationis inquam definitæ numeris & certarum conuersionum, quas dimetientes ex eo illam formam præterea, & versus contrariam prosæ appellarunt. Est autem veterum omnium oratio simplex & communis modi, ideoq; cura & artis exquisitio illa quidem scripta non commendat, sed naturalis fluxus & facilitas gratiam venustatemq; his summam adiungit. Itaq; neq; talibus versibus neq; veterum soluta oratione qualis est Herodoti, suauius fieri possit quicquam. Nos conuersionem etiam autem anxie elaborare nolimus, sententiam autem Græcorum diligenter studuimus exprimere. De hoc igitur hætenus.

Mimnermus attigit ætatem septem sapientum.

Et

Et extant apud Laërtium versus illius & ad ipsum Solonis, de longissimo spacio vitæ humanæ. Nam cum Mimnermus fecisset,

Expertem me vtinam morborum tristitiæq̃

Post sexaginta tempora Parca necet.

Scribit Laërtius Solonem petÿsse vt moneri se pateretur, & corrigeret votum illud, ver sumq̃ sic mutaret.

Post octoginta tempora Parca necet.

Quod vita humana ad octogesimum annum recte produci posset, cuius tamen finem idem apud Herodotum facit septuagesimum annum.

Facit huius mentionem Horatius quoque in epistola ad Numicum:

Si Mimnermus vti censet, sine amore iocisq̃

Nil est iucundum, viuas in amore iocisq̃.

Extant autem Mimnermi versus apud Plutarchum in libello de Virtute morali:

τίς δέ χάρις τί δέ περιπνὸν ἀνευ χροσῆς ἀφροδίτης;
τεθνάσω ὅτε μοι μηκέτι τῶν δὲ μέλοι.

Rhianus posterior fuit satis longo tempore. Nam equalem faciunt hunc Eratostheni, qui vixit Olympiade CXXIII.

Quod attinet ad doctrinam horum versuum, ea est sapientiæ & cogitationum atq̃ rationis hominum. Nam miseriam esse generis sui maximam & omnia plena peccatis ac erroribus, & conatus honesti atque recti frustrari euentum, & esse voluntatem prauam, neq̃ vllum in terris stabile

bile bonum, cognoscit atq; videt mens humana: Et dolet & circumspicit ac querit consolationem, & in his sese varie versat, modo hoc, modo illud arripens, plane aliud, quemadmodum dicitur, vt ex alio incidit. De quibus ratiocinantes tandem concludunt id quod inter Theognidis gnomas legitur:

Non nasci esse bonum, aut natum cito morte potiri.

Sicut interpretatus fuit Ausonius breuiter. Fit autem vt tum audaces eousq; efferantur, vt omnia temere atque fortuito, nemine vel mouente vel gubernante fieri perhibeant: ad quod concursus illos minutiss. corporum Democriti assumerunt, quibus quo magis fortuiti casus essent, Epicurus postea declinationem dissentaneam addidit, disputationibus non admodum eruditis.

Alij callidiores fatali necessitate deuinciunt vniuersa, ad quam Stoici consequentiam caussarum, & auream Homeri catenam accommodarunt. Alij sibi queng; relinquentes diuinitatem attribuere animis, id est, omnem effectiorem & vim tam boni quam mali. Vt ille de cuius sententia Ouidius fecit, Deus est sibi quisq;.

Et Euripides, Qui animum Deum esse pronunciauit. Qui tamen idem alibi dubitat, vtrum Deus necessitas naturæ, an mortalium mens perhibendus esse videatur. Sic enim Hecuba ait in Troadibus. Ζῆς ἔστ' ἀνάγκη φύσεως, εἴτε νόος θεῶν.

Hoc

Hoc dogma Anaxagoræ putatur esse. Sed spectat tamen horum etiam iste Deus aliud potentius & augustius numen, seq̄, & accusat sæpe, & poenitentia ducitur, & se damnat. Redit igitur consideratio ad aliquid in quo absoluta sit diuinitas, id est, quod ipsum nulla alia extrinsecus vi impellatur, neque causa alia moueatur, sed principium sit & causa agitationis aliorum omnium. Ad hunc igitur omnipotentem Deum, autorem & gubernatorem omnium, quicquid conetur humana cogitatio, tandem relabitur. Sed hanc eximiam naturam rursum, in ipsa natura huius mundi vniuersa principem vim quasi vagari & includi quidam voluerunt, vt Aristoteles. Etsi interdum idem quasi vaticinans de Deo loquitur splendidius. Quidam Athera, id est, lucem & fulgorem ambientem totum mundum Deum fecerunt. Vnde etiam quasi decerpi animi diuinitatem tradiderunt. Hoc & Euripidi placuit, & ipsum Anaxagoreum esse appareat.

Sic enim ille in Helena:

Mens mortuorum non quidem viuit magis,
Sententia sed immortalis prædita est,
In athera immortalem vbi proruperit.

Ad hanc sententiam mutando sententiam & Aristoteles alicubi defertur. De cuius inconstantia Cicero hæc scripsit in primo libro de Natura D. Aristoteles quoque multa turbat à magistro Platone dissentiens. Modo enim menti
tribuit

tribuit omnem diuinitatem: modo mundum ipsum Deum dicit esse, modo alium quendam præficit mundo, eiq³ eas partes tribuit, vt replicatione quadam mundi, motum regat atque tueatur. Tum celi ardorem Deum dicit esse, non intelligens celum mundi esse partem, quem alio loco ipse designauerit esse Deum, Plato quidem plane extramundum & supra naturam rerum Deum collocat, siue re ipsa, seu cogitatione & verbis. Hoc enim certe vult ille in *Timæo* fabricator mundi. Nam qui opus condit, is in sua illud habet manu & potestate, non inheret huic quasi testæ cochleæ, aut concretus est vt radix cum arbore. Hæc igitur Socratis doctrina est, plena secundum captum hominum pietatis, quamuis ille vt parum sanctus deorum cultor, pœna capitis à suis ciuibus affectus fuerit. Ex quo apparet à superstitiosis quoque disputationes istas superstitiosas fuisse habitas. Neque obscurum est, Socraticos plerosque nimio religionis studio, falsis per se cultibus absurditatem aliquam adiunxisse: Cum omnes diuinationis susurrus aucuparentur, & nulla fana ac sigilla non venerarentur. Permansit tamen hoc inconuulsum in varia ingeniorum astutia & sagacitate, quippe consentaneum cum naturæ iudicio ac lege, quæ omnium gentium consensione firmatur, vt statuerent ciuitates ac populi, Esse Numen diuinum efficiens omnium quæ in mundo acciderent, à quo salus ac conseruatio, & auersio in

sio interitus atq; perniciæ petenda esset . Est & hoc
 persuasum , hoc ipsum numen aliquo erga homines
 respectu moueri , & conciliari fauorem ipsius bonis ,
 iram sentire malos . Ex hoc constituitur , eorum ,
 quæ laudem & præmia , & contra quæ vitupera-
 tionem ac pœnas mereantur , quæ virtutes dicun-
 tur & vicia , causas non extrinsecus aduenire ,
 sed esse in nobis , id est , τὴν ἀρχὴν τούτων εἶναι ἐφ'
 ἡμῶν . Itaq; tam Dei quam hominum fauorem ac
 odium ab vnoquoq; proprijs consilijs actionibusq;
 commoueri sentimus . Neque enim quisquam ama-
 ri à Deo credit improbos & iniustos atque scele-
 ratos , & semper diligi pios & innocentes & pro-
 bos . (Quamuis sæpe hominum iudicia de his , &
 voluntates erga hos varientur) secundum hoc So-
 phocleum , τὸν δὲ σώφρονος θεοὶ φιλοδοσι καὶ συγδοσι
 τὸν κακῶν . Itaque celebrationes numinis diuini ,
 & expiationes delictorum humanorum , & pla-
 cationes iræ diuinæ , in omnium gentium religione
 inueniuntur . Etsi Plato flecti Deum ad misericor-
 diam posse precibus ac votis & sacrificijs , & his
 impetrabilem esse veniam peccatorum , persuaderi
 hominibus non oportere putat , quod hæc opinio
 multorum scelerum occasionem præbitura esse vi-
 deatur : Sed hanc tamen omnium hominum con-
 sensus approbavit . Ideoq; oratur Deus , vt & bona
 tribuat & auertat mala . Et quoniam fieri posse
 creditur , vt præceptis & monitis homines melio-
 res reddantur , (Quod enim de fortitudine Euri-
 pides

pides dicit, hanc à doctrina inseri, siquidem doceri pueros quoque ea loqui ac audire quæ non didicerint, id de alijs quoque virtutibus accipiendum.) Similiter quia existimantur vel ipsi aliqui castigatione & pœnis coherceri, vel alijs horum exemplo deterreri à malefaciendo: Ideo & leges promulgantur ac sanciantur, & parentes præcepta vitæ ac morum dant liberis suis, & magistri bonarum artium conducuntur, & sapientes componunt libros de honestis & turpibus, docentes illa fieri & expeti, hæc vitari ac fugi oportere. His etiam inseruntur atque admiscuntur deplorationes miseriæ hominum & querelæ de prauitate, & præconia virtutis, & vota commodorum, quorum illa mentio ea sæpius accidere quæ nolumus declarat, hæc quasi exultat de prosperitate aut spe. Etsi autem in summa, hominum (cuius semel iam atque iterum meminimus) consensio & ratio, hæc conuenire & concordare vult, tamen de bonis & malis, quorum illa natura sequitur, hæc refugit, non est omnium eadem sententia. Eo fit vt inter professores sapientiæ controuersie sint, & quasi simultates, vt ita dicam, exerceantur. Quinetiam in vnius eiusdemq; discipline tractatione, diuersa doctrina reperitur. Sed vita hominum ita degitur, vt tota inter læta atque tristia, seu iucunda & molesta traducatur. Est autem virorumq; sensus naturalis, vt illa non accurata exquisiitione calliditatis, sed

sed simplici iudicio veritatis constituentur. Nam
 & sensibus contraria, quaeq; hos pungunt, dolo-
 rem afferre solent, & quicquid est eiusmodi, ut
 saluti ac vitae itemq; prospero atque secundo cui-
 dam cursui huius aduersari videatur, id animum
 vel praesentis mali quasi morsu vel impendentis
 metu percellit. Quae vero his contraria sunt &
 bona vocantur, id est, quae salutem tuentur & vi-
 tam commodis augent ea igitur naturaliter ex-
 perimus, & his praesentibus gaudemus. Cum au-
 tem in vnaquaq; natura id opt. sit, quod illi na-
 turae est conuenientissimum, Nihil melius homini
 esse potest cultu virtutis, cum sola peculiari ho-
 minis natura, id est, mens & intelligentia hanc
 probet & admiretur. Hic iam campus aperitur
 virtutis & vitiorum, id est, laudis ac decoris, in-
 famiaq; & reprehensionis, quae appellantur ho-
 nestas, recta, officium, & contra, turpia, praua,
 officij neglectio. Atque hic est cursus vitae huma-
 nae in terris. Omnis autem virtus in modo seu me-
 diocritate, & vitium in eo positum est, quod di-
 citur nimium & parum, quae sunt μεσότητες &
 ὑπερβολαὶ ac ἐλλείψεις. Eximia tamen est virtus,
 id est, ἀκρότης propter excellentiam, & quia de-
 ficientia est expers. Et in hac est id quod deco-
 rum appellamus, cui neq; addi neq; detrahi sine
 deprauatione quicquam potest. Haec dijudicantur
 quadam via & ratione cogitationum, id est, λο-
 γισμῶν & intelligentia ac mentis, qui est νοῦς.

Vbi insunt deliberationes, consilia, iudicium, quibus propositum est ad inueniendum & comprehendendum verum. Atque hæc nisi tanquam ager diligenti cura exerceantur, fructus proferri nequit, Ideoque ijs neglectis existunt errores & mendacia, & vita deprauatur, & iudiciorum vanitas corruptionem morum producit. Est autem cultura duplex, doctrinae quæ sunt μαθήματα, ac δεξιότητες & αἰετίας, quæ continentur omnia, quæ ætate atque tempore longo, & studio diuturno, quasi exempla quædam præceptionum, colliguntur, siue ea oculis percipiantur, seu audiendo legendæue cognoscantur. Quare κερτήρια hæc vocantur λόγον καὶ αἰετίας, de quibus alias copiosius differere animus est. Neque satis est ad veritatem, versatum esse intelligendo & cogitando & perspicendo, & disciplinis scientiæ excoluisse ingenium, sed accedere oportet cum noticiam, tum vsum rerum atque negotiorum: quæ tamen ipsa destituta fundamento scientiæ fluxa sunt & caduca, vt alterumutrum sine altero inscitiam imperitorum complectatur: rem vnã omnium nocentissimam, & malorum causam in terris, de qua Comicus: *Homine imperito nunquam quicquam iniustius, Qui nisi quod ipse facit, nihil rectum putat.*

Hæc sunt studia humanitatis: quibus quoniam ad spem virtutis ac laudis à primis statim annis pueros institui Græci voluerunt, ideo παιδείαν & ἄλλω παιδείαν, & aliter educatos ὀπαιδευτους appella-

appellauerunt, id est, illiberales & indoctos. Qui
 est iam ortus, & peruersitatis animorum, & ina-
 nitatis iudiciorum, & cumulus errorum, vnde
 vitam hominum in terris tandem conturbari, &
 societatem dirimi & quietem tolli, necesse est.
 Ita miseris & malis in audacia vel etiam furore
 hominum complentur vniuersa. Sed de his nunc
 differendum non putauimus. Redeo igitur ad dis-
 sensiones iudiciorum & controuersias doctrinae.
 Aberrantes enim animi hominum callidorum &
 versutorum à vero, ita quærent semitas quasdam
 ad similitudinem veri, & in pertinacia defenden-
 di, id quod arripuerunt assensione, pergunt tur-
 bare porro, vt ait seruulus in Comœdia, se factu-
 rum esse, cum semel turbellas dare incœpisset.
 Disputatur enim tum non vt veritas exquiratur,
 sed vt id quod quisque vult probetur, neque vt
 ratio, sed vt cuiusque oratio vincat. Hæ sunt δέ-
 σιων ille in philosophia explicationes, vt esse ni-
 uem nigram, quod posuit Anaxagoras, conuerti
 orbem terrarum, celum stare, quod quidam Sy-
 racusius Niceta: Vinum frigorificam, Febrem
 quartanam laudabilem, Caluitium honestum esse.
 Huc pertinent Cynica impudentia, & Academi-
 ca dubitationis, & Stoica quasi γοντείας cuiusdam
 dogmata: vt enim prestigiatorum fallaciæ in cele-
 ritate non deprehenduntur à vulgo, ita rotun-
 ditas argumentationum, & contorta σοφίσματα
 facile constituunt illa admirabilia Stoicorum pla-

cita, De sapiente rege, diuite, & formoso, & similibus. Nam Cynica disciplina in fuga omnis pudoris & humanitatis, & affectata feritate, confutat ipsa sese. Et Academica in professione inscitiae, quid doceat, non habet. In vita autem similiter animus per errorem concipit turpitudinem ac dedecus, & voluntatem huc conuertit, & sua culpa, vel solertia rationis & acumine cogitationum, vel etiam audacia & pertinacia abutitur ad facinus malum perpetrandum, incitante & commouente pro cuiusque ingenio animum aliqua aut spe aut cupiditate, aut ira, aut indignatione, aut metu. Talia ipsa conscientia animi damnat, ac mala esse pronunciat, vt cum aliqui furantur, rapiunt, tumultuantur, peierant, venena & fidas expediunt, cum libidibus vagis indulgent, potentiores etiam arma capiunt ac bella mouent, τὸ δὲ δῆλον μάλιστα ὡς ἐξυποκαυδία. Hec & huiusmodi tam scelera quam flagitia cum ipsa ratio reprehendit, & esse turpia ac mala ostendit, tum iudicium natura improbat, quae plerisque in ciuitatibus legum quoque poenis coercentur. Quod sicubi leges cessant, aut potentia hos perumpit, conscientia ipsa praesens sumit supplicium de fontibus. Vt de Oreste & Alcmaone fabulae perhibent. Saep̄ etiam sera vindicta consequitur, vel genus ipsum extinguit, vt in oraculo dicitur periuros funditus deleri, vna cum genere & familia tota, quae quidem Homericā

merica est sententia, & Solonem eadem canentem audiuius. Magis autem in his declaratur id quod euenire solet & iuste fit, quam fati necessitas corripientis insontes, ut delicta maiorum immeriti luant minores, & aliquis negligat immeritis nocituram, postmodo se natis fraudem committere, secundum Horatium, de quo tamen longa esset disputatio quam nunc seponemus. Interdum autem errat animus & impellitur in fraudem deceptus specie recti, cum pro vero arripit, id quod verum non est. In qua parte falluntur homines plurimum, aut opinione elati posse se perficere quod sperant ut de Phaëthonte & Icaro in fabulis est, aut secunda fortuna quasi ebrij exultantes, ut gloriosa Niobe & petulans Eurytion. Cum autem persuasum alicui fuit, debere fieri aliquid, & in hoc errat, ubi conatum euentus frustratur, aut infelicitas excipit, Tum misericordia prosequi illos casus solemus, & qui hoc non faciunt, ij duriores esse existimantur, praesertim in facto si officij ratio apparet, ut benignitatis in studio regis Phaeacum erga Vlysssem, & fidelitatis, in cura Galanthis erga Alcumenam. Sunt autem innumerabiles formae deceptionum, & ut quidam poeta dixit σοφισμάτων, quae sunt fallaces conclusiones, quibus in fraudem & errores inducuntur homines. Propositum fuit Demostheni defendere libertatem patriae, & occurrere tyrannidi Philippi in tempore. Omnia

H 4 dixit

dixit & fecit, quibus hoc perfici posse credebar. Sed id profecit, ut Philippus indies auctior viribus redderetur, & Gracia tandem in seruitutem redigeretur. Post praelium enim ad Cheroneam, fracti animis omnes, non quid postea communiter ad se defendendum agerent, cogitare, sed diuulsi, partim se Philippo dedere, partim assentando & obsequendo aucupari clementiam & fauorem illius, & studere benignitatem demereri. Quid Cicero? Nonne & ipse honestissimis & praclarissimis consilijs suis patriam, quam conseruare studebat grauius affixit, & se perdidit? Multi alij ea moliti fuerunt, quae si potuissent perficere, magnam laudem & gloriam ingentem fuissent consecuti. In euentu autem contrario repraebentur, & imprudentes, temerarij, stulti perhibentur. σφαλῆς γὰρ οὐδεὶς εἰ βεβουλεῖται δοκεῖ τὸν δ' αὐτοχουῶτα καὶ φρονεῖν νομιζοῦν, secundum Tragicum. Ponderantur enim plerunque consilia euentis, & ut ait Pseudolus plautinus, Bene vbi quod consilium discimus accidisse, hominem catum, eum esse declaramus, stultum autem eum cui vertit male. Sed redeo ad fabulas, nam has sapientissimi homines poëtae, ad haec ipsa quae isto modo fieri solerent, indicanda, consinxerunt. Fuit consilium Deianiræ ad reconciliandum sibi maritum, ut in muliere non nimis vituperandum: Sed quia minus circumspecte rem gessit credula & simplex foemina, quae miseria consecuta est? Huius generis

negocijs humanis, siue prospera hæc fortuna adiuuet, seu aduersa deprimat, non solet vulgo iudicium fieri secundum singulos conatus, aut ea quæ diuersis temporibus recte perperamue facta sunt & commissa, sed finis tantummodo spectatur. Hic si forte is est, quem maxime volumus atque cupimus, omnia in copia felicitatis laudem approbationemq; inueniunt, quamuis quædam per se vituperabilia sint & mala. Sin aliqua finem sortita fuerint non bonum, vniuersa quæ suscepta & gesta sunt, culpantur, tametsi iustam reprehensionem neutiquam mereantur, de quo & paulo ante nonnihil disseruimus. In hac autem parte hoc considerandum est: Sæpe euentis causam iudicari, vt lapsus ebriorum, aut infortunij libidinosorum. Sic enim negligentia, stulticia, imprudentia, audacia, euenta factum certe infamant. Quemadmodum autem opus ignominiam laudemue artifici conciliare dicitur, quia hoc elaborationis est argumentum, ita proprie quidem consilia actionesq; laudantur aut vituperantur, sed consentanea tamen etiam fortuna in vtraque partem momenti habet plurimum.

Quapropter vt homines, cum bene maleue precari alijs volunt, optant vt virtute aut scelere illorum digna præmia vtrisque persoluantur: Sic de his quæ acciderunt facere solent, iudicium, quid aliqui meruisse videantur, cum verisimile sit, secundum Euripidem, τὸν μὲν κακὸν, κακὸν τε

πᾶσι

τὰ γὰρ τὸν δὲ χεῖρσιν εὐτυχεῖν. Verum quia tamen
 saepenumero non apparet caussa infortunij &
 calamitatis, vt mox dicitur, ideo non debet im-
 probus & malus perhiberi vnusquisque, qui ad-
 uersis casibus exagitur, nisi culpa manifesta
 sit. Ita fit, vt sententia haec, Exitus acta probat,
 tanquam generalis, non recte vulgo vsurpetur:
 & nihilominus tamen saepenumero vero hoc dici
 reperiatur. Sunt autem peccata quorundam
 ignorationis, quae cum eum qui ita delinquit mi-
 nime facinorosum videri faciant, veniam talis
 & misericordiam inuenit, vt Oedipus tyrannus
 apud Sophoclem. Eodem pertinet Acteon, Dryo-
 pe, Herculis & Agaues furor: Quae etiam ani-
 mos audientum complent horrore quodam in
 consideratione tam calamitosa conditionis homi-
 num. Adijciantur his illi, quos pro sua quemq; na-
 tura. (nam natura, vt ait Propertius, sequitur se-
 mina quisq; suae) vis aliqua occulta, aut impellit
 ad scelus flagitiumue, aut adigit ad poenam. Vt illi
 vehementes amoris motus, qualis in Elissa à Ma-
 rone describitur, quorum autorem poëta faciunt
 Cupidinem, vt culpa mortales liberent. Sic Am-
 phinomum improbantē illum quidem procorum
 Penelopes petulantiam & iniurias, & cogitan-
 tem relinquere sodalitiū illud nihilominus im-
 pediuit vinculis quibusdam Minerua, vt ait Ho-
 merus, et hasta eū Telemachi obiecit. Haec iam sunt
 illa mirifica & ab omnibus deplorata ἀμπακία
 &

& tenebrae, vel etiam cecitas, qua fit ut saepe aliquis tendens ad bona, incidat in mala, secundum Theognidem. Hæc sunt ἀμαρτήματα horrenda & necessarij in vita μόχθοι, & illa quæ ubiq; de miseria generis humani leguntur. Hoc est Pindaricum λάθας ἀτέκμαστον νέφος, sub quo consilia & actiones à via recta aberrant. Socrates quidem, ut narrat Xenophon, dicere solebat, cum Deus multarum præclarissimarum rerum facultatem & usum hominibus concessisset, retinuisse sibi id quod esset præcipuum & maximum, quodq; humanis rationibus compræhendi & explicari non posset. Itaq; cætera quidem humana intelligentia & studio venanda esse & percipi debere arbitrabatur: Euentum autem & fortunam ut cognosceremus, & illam incertorum ac dubiorum scientiam à Deo esse petendam. Significari enim & demonstrari hæc illis, quibus Deus esset propitijs. Ita ad vaticinationes & diuinationes ille remittebat homines, & ipse his religiose utebatur. Sed quid obsecro quàm plurimis, non dico auspicia, exta, somnia, aruspices, sed illa augusta Apollinis oracula profuerunt? Hic quidem Pythius, apud Ennium, ut Cicero retulit, gloriatur, se esse eum vnde sibi populi & reges consilium expetant:

Suarum rerum incerti. Quos ego mea ope ex
 Incertis certos compotesq; consilij
 Dimitto, ut ne res temere tractent turbidas.

Verum

Verum quid Cræsum perdidit, nisi fides superstitiosa quam habuit oraculis, Etsi Apollo ab illo accusatus, se accurate conatur defendere apud Herodotum. Semper hæc in aliquorum dicta incurrerunt, sed nobis de his nunc differere copiosius non est propositum. Hoc dico, non expediri rem, ne si ille quidem Deus Socraticus consulatur, cum responsa ipsius non minus pernicioosa fuisse multis reperiantur, quam conatus audacia. De his igitur hæctenus, Addenda enim sunt, quæ secundum considerationem nostram restant. Iam igitur in multis, non modo voluntas peccandi nulla, sed ne peccatum quidem inuenitur, qui tamen aut in vita ærumnis maximis premuntur, aut mortem miserabilem oppetunt. Contra, improbi, scelerati, violenti, & feliciter viuunt, & Sardanapali, vt Cicero ait, vice in lectulo suo sæpe moriuntur. Hæc Diogenes Cynicus, vt idem Cicero scripsit, dicere solebat, contra deos testimonium dicere, Quod improborum prosperitas secundaq; res redarguerent vim omnem deorum ac potestatem, Sunt igitur improbi & mali ipsi quidem incolumes interdum atq; fortunati, alijs vero exitio. Ita enim Hesiodus.

Sæpe viri peccata luunt totæ vnus vrbes.

Et Flaccus :

Sæpe Diespiter

Neglectus incesto addidit integrum.

Vnius itaq; interdum commerita, vnum pluresue

resue corripunt atq; perdunt, non aliter quam ignis Tragicus in filia capite excitatus, senem patrem succurrere volentem, incredibili celeritate & ipsum inflamat ac interimit. Hæc iam sunt eiusmodi, vt nulla humana consideratione explicari possint, & harum rerum ratio hominum ratione non comprehenditur. Itaq; aliqui elati animis tanquam gigantes multiplicem vim ingenij incitarunt aduersus diuinum numen & providentiam, atq; curam & respectum hominum illius sustulerunt, Ex hoc fonte manauit istud:

Ego Deum genus esse semper dixi & dicam
coelitem.

Sed eos non curare opinor, quid agat humanum genus.

Alij nullum prorsus esse numen diuinum ausi fuerunt sentire, alij etiam plane eloqui. Vnde quanta licentia peccandi oriatur, quis non videt? contra timidi & ingenio humili, ad superstitiones in ea, quam Græci vocant *Ἰσοδοξία*, innumerabiles, & partim ridiculas, partim execrandas prolapsi fuerunt. Ex quo genere sunt Aegyptiacæ ceremoniæ & mysteriorum initia: Item oraculorum, templorum, sacrificiorum, auspicioꝝ cultus, obseruatio, & magorum aruolozumq; vanitas. Et Pythagorica somnia, & Socratica religio, & omnes à Græcis dictæ *Ἰσοδοξία*, deniq; celum, terra, mare repletum, non diuino numine, quo certe omnia plena sunt,
sed

sed falsorum deorum commenticijs familijs ac
 gentibus, cum omnes colles, lucos, fontes, amnes,
 stirpes etiam singulas, dijs quibusdam consecra-
 ret credula in formidine potentia diuina, & ve-
 ritatis desertrix vita impietatis: Itaq; oppida fa-
 nis, delubris, statuis referta fuerunt. Quapropter
 homines sapientes offensi istis superstitionum de-
 liramentis, distinguere rem atq; diuidere ea quae
 de dijs dicerentur, conati fuerunt. Feceruntq;
 alios $\mu\theta\iota\kappa\omicron\upsilon\varsigma$ deos, haec iam erunt poëtica numina.
 Alios $\phi\upsilon\sigma\iota\kappa\omicron\upsilon\varsigma$, de quibus differerent Philosophi.
 Alios $\pi\omicron\lambda\iota\tau\iota\kappa\omicron\upsilon\varsigma$, consecratos in vrbibus consensu
 ciuitatum & populorum. Cum autem omnis sa-
 pientia humana in questione de Deo, & in re-
 rum diuinarum consideratione desinat, atq; in
 his non aliter quam Astrologi stellas perhibent,
 insistat referaturq; eo vnde processerat, saepe eti-
 am allucinans & hac illac deerrans, tum incerta
 quid affirmet & neget, ad dubitationem Acade-
 micam deferatur, Non modo, vt in Physicis di-
 uersa arripiat dogmata, sed de moribus quoque,
 vt aliud de alia opinione pertexat: De Deo qui-
 dem & sentire & loqui religiose homines iube-
 antur, & haec pars adimatur cognitioni & sci-
 entia ipsorum, ne quis in illa architectari aliquid
 ingenij acrimonia ausit, caetera relinquuntur co-
 gitationi & menti, quibus vtraq; quasi alatur ac
 corroboretur. Est enim profecto supra & extra
 captum omnem intelligentia humana positum,
 cum

cum definire atq; comprehendere animo atq; ra-
 tione infinitam & aeternam naturam, tum perspi-
 cere ac tenere voluntatem & sententiam Dei.
 Quicquid igitur cognosci atq; sciri de Deo potest,
 quod quidem certum sit ac verum, id ipso de-
 monstrante & docente percipi necesse est, ut ob-
 scura & occulta, quasi velo detracto, appareant,
 & caligo mentis remoueat, accensa veritatis
 & scientia caelestis luce. Hæc est ipsius Dei vox
 & oratio, cuius interpretes fuerunt ij, quos istius
 doctrinae ministros ipse Deus ab initio esse voluit:
 Cui filius Dei supremam manum imposuit, fa-
 ctus homo & versatus in terris. Quæ igitur diui-
 na sunt, ea ex ipso Deo discantur. In cæteris
 potestas fiat menti, ut quærat quasi nutrimentum
 præstantiæ suæ. Est enim quoddam animorum
 ingeniorumq; naturale, ut Cicero ait, quasi pa-
 bulum, consideratio inquam contemplatioq; non
 solum naturæ, sed communis etiam vitæ & ne-
 gociorum & societatis hominum. De quibus
 qui disertissime & aptissime verba fecerit, is
 tanquam in iudicio orator bonus vincat, & ut
 illi apud Homerum dari debent δὴω χρυσῶιο τά-
 λαντα, ὅτι κὲ δίκλω ἰθὺτάτα εἶπη. Sic doctrina
 famam & eruditorum assensionem auferat is, qui
 sagacissime & maxima cum solertia ac pruden-
 tia, perspicue, copiose, eleganter, hæc explicuerit.
 Iudicium autem non erit opinionis incertæ &
 animi vagi, καὶ δεδῶο κακῆϊσῃ ἀπορτος in literis
 & ar-

& artibus bonis, quæ est philosophia, sed nitentis
 & fulti, tanquam ancora, euentibus & veris
 causis in vnaquaq; consideratione. Quarum qui-
 dem fons est & origo, Geometria, Vnde omnis
 cognitionis humana veritas, & quicquid certam
 comprehensionem atq; intelligentiam habet, &
 ordine atq; via procedit, deducatur, & eodem re-
 ducatur necesse est. De quo alias: Hæc igitur re-
 linquantur studio & industria hominum, quæ ali-
 quo modo intelligi & explicari prudentia & do-
 ctrina possunt. Sed quid obsecro consequitur de
 omni consideratione & copia sapientia, ijs, qui
 animum suum scientia præclarissima compleuit,
 eorum quæ ab homine cognosci possunt? quamue
 quietem reperit vspiam certam, aut quod præsi-
 dium inuenit contra impetus aduersorum? Dum
 in mari tranquillitas est, vel modica saltem com-
 motio, gubernatoris ars valet plurimum. Vlysses
 ratem quoq; facile regit, dum serenum celum est:
 Vbi vero inhorrescit mare, & tenebræ condupli-
 cantur, noctisq; & nimborum occæcat nigror,
 quid iam potest efficere ars gubernandi, aut de
 illo ratis agitatore quid sit? Nonne & illa fracta
 & debilitata iacet, & hic impetu ac sauitia Ne-
 ptuni vna cum rate euertitur? Sit in prosperis vel
 leuiter aduersis casibus præclara & magnifica
 vitæ ars philosophia & dux, virtutis indagatrix,
 expultrixq; vitiorum, quæ tranquillitatem lar-
 giatur, & terrorem mortis tollat, & cætera fa-
 cinora

cinora gloriosa faciat: In miseria & calamitate non nocere hanc satisfuerit, prodesse certe nequit. Tum enim illa prioribus contraria audiuntur: Nulla tantum virium habet aut prudentia aut doctrina, ut tantum dolorem possit sustinere. Et, plura scribere non possum, ita sum animo perculso & abiecto. Et, ego & sepius ad te & plura scriberem, nisi mihi dolor meus, tum omnes partes mentis, tum maxime huius generis facultatem ademisset. Et, cum me afflictum & confectum luctu audies, existimato me stulticia mea poenam ferre grauius, quam euenti. Et, cum dolore conficior, tum etiam pudore. Et, ipse conficior venisse tempus, cum iam nec fortiter nec prudenter facere quicquam possim. Et, Tanto me dolore affecit, ut postea iacuerim. Erige te sapientissime Cicero. Trade te Philosophiae totum, ut te facere ais, Ad hanc confuge, ab hac opem pete. Sed quid ais? O rem lugubrem. Itaque intercludor dolore. Et, Die natali meo, quo utinam susceptus non essem, aut ne quid ex eadem matre postea natum fuisset. Plura scribere metu prohibeor. Non potest neque sedare dolorem, neque compescere indignationem, neque quietem conciliare animo perturbato, sapientia & doctrina & multa litera, quas in causa idem Cicero esse alicubi dicit, ut sit mollior. Ergo gubernandi ars nulla est, & Philosophia contemnenda? Non hoc dico. Sed cum polliceatur aduersus omnes fortuna incursio-

cursiones illa auxilium, non posse eam prestare,
 quod promittit, intelligi volo. Non ait hoc gu-
 bernator, se, cum soluit, nauem in portum sal-
 uam deducturum esse. Si Philosophia hoc idem
 dicit, accidere tempus posse, sese ut instructus,
 nihilominus obruatur fortune fluctibus, non est
 gloriosa huius oratio. Sed non dicit, ac alia po-
 tius magnifica & praeclara de sua professione prae-
 dicat. Iam ut concedamus esse praesidij aliquid
 in Philosophia ad huius vitae cultum & in praesentia,
 quid magnopere proficitur, si ista ars &
 scientia hominum cum bene cecidit, fortasse ad
 mortem honestam deducat & speciose sepeliat,
 & perpetuis tenebris oppressum relinquat in bu-
 sto. Nam de numerosa illa anima euolante ex
 mortali corpore, & immigrante alienum, &
 aliquando apud inferos versante caua sub ima-
 gine formae, aliquando confidente super sidere
 quopiam, quae Pythagorici & Platonici fabu-
 lantur, bella quidem ea sunt, sed neque sapien-
 tia rationibus probantur, neque assensionem in-
 telligentiae communis inueniunt. In qua par-
 te & Manichaei, & Cerdoniani, & Marcio-
 nista illuserunt veritati, introducetes μετα-
 σωματώσεως animarum & μεταγίσιμους. Quae
 quidem ad hunc modum conficta, eruditiores
 ad morum & vitae, & in hac mutationis signi-
 ficationem assenserunt, ut esset hac ἀλλοιογία,
 de ijs, quae inter homines acciderent com-
 muniter,

muniter, non quæ generationis fatali quadam lege fierent. Itaq; Aristoteles facile totum illud commentum refutans, necesse est ait, vt corpus ad recipiendam animam præparatum sit. Quomodo autem obsecro præparatum erit muscæ corpus ad elephanti animam recipiendam? vt de musca, secundum prouerbiū elephanti creetur. Sed hæc quia sunt ridicula, derideamus licet. Alia omnem fere spem in posterum præcidunt, quæ vel de animæ cum corpore inseparabili connexionem, & vitæ perenni motionem ac fluxionem, quæ est ἐνδελέχεια, vel de dissipatione huius in auras, vt particula accepta ab æthere ad illum expirando hinc reuertatur, sapientes homines & ingeniosi differuerunt. Socrates quidem, nescio vtrum iocans in re capitali, vt multi alij ingenio præfracti atq; duro, an vero quod ita existimaret, de congressu apud inferos cum præclaris animis suo, antequam in custodiam traderetur, vbi & veneno extinctus fuit, declamitauerit.

Sed totam certe rem illum & spem suam supra fabulas collocare quam leue sit, quis non videt? Quam multi mortem obierint fortiter & animo infracti, licet de histerijs cognoscamus, de quibus Ciceronis in Tusculana prima, nota est narratio. Hi tamen quid fecerunt aliud, quàm quod de omni prosperitate & felicitate reliqua fortiter desperauerunt, siue ipsi ausi fuerunt mortem sibi consciscere, seu vim aliorum præsentis animo sustinuerunt,

nuerunt, neq³ eiulatu aut questu muliebri deformem reddiderunt exitum ex hac vita. Cum igitur, vt concludamus tandem disputationem nostram, neq³ in aduersis & huius vitæ arumnis certa firmaq³ sapientiæ humanæ consolatio sit, & si qua sit ea cura vltimum diem consistat, vel saltem in hoc insistat: Duo quæri possunt, vnum, operæ ne precium fieri existimandum sit, si studio sapientiæ aliquis sese dedat: Alterum quid ad explicandas difficultates, tam eas quæ retulimus, quam harum similes alias, assumendum esse videatur, vt & in hac vita consistere, & certam spem alterius melioris retinere possimus. De quibus breuiter, quæ in mentem nobis venerint, exponemus. Diximus ante, optimum esse cuiq³ naturæ id, quod ipsi est conuenientissimum, sicut deterrimum, quod maxime contrarium. Sed conuenientissima est animo humano consideratio veritatis, duplex illa quidem, vna prudentiæ, quæ actiones moderatur, altera sapientiæ, quæ cognitionem & scientiam complectitur, ita quidem, vt ab hac illa, quemadmodum ante ostendimus, dependeat.

Quapropter optimum est existimandum homini, præstantiæ eius naturæ, quam ille habet peculiarem, ea est mens, consilium, ratio. Sed neq³ excoli, neq³ instrui, neq³ perfectionem & excellentiam hæc adipisci potest, absq³ doctrinæ eruditione: Sequitur ergo, vt doctrina, quod sapientiæ studium est, præcipuum esse debeat in hac vita &

hominum communitate: Et hac si negligatur vel
omittatur, non multum à bestijs conditionem
humanam discrepaturam esse, quarum natura à
consideratione & intelligentiæ ratione penitus
remota est. Quare Aristoteles, breuiter ille qui-
dem, sed luculente pronunciat, Vnicuiq; id esse
optimum & iucundissimum, quod natura ipsius
maxime conueniat. Huiusmodi autem esse ho-
mini, intelligentiæ vitam, ab hac enim hominem
potissimum effingi atque constitui. Ideoq; illam
vitam esse beatissimam. Verba sunt Aristotelis
hac in vltimo Nicomachiorum libro. τὸ γὰρ οἰκεῖον
ἐκάστῳ τῆ φύσεως κρείττισον καὶ ἡδιστον ἔσθ' ἐκάστῳ, καὶ
τὸ ἀνθρώπῳ δὲ ὁ κατὰ τὸν νοῦν βίος, εἴπερ μέγιστα
τούτῳ ἀνθρώπος, οὗτος ἄρα καὶ εὐδαιμονέστατος.
Sed nos hoc vltimum de vita beata paululum se-
ponamus, nam adhuc res haret. Si autem in-
telligentia fons est & origo omnium, in quibus
ordo & conuenientia, & pulcritudo & utilitas
inesse creditur, neque aliud in vita consideratur,
quam quid deceat & quid expediat, addat si qui
volet, & quod iucundum sit: Sequitur nimirum,
vt sapientia & doctrina in hac mortali vita &
in terris, primas tenere, & ante omnia coli con-
seruariq; debeat, sine qua neque dignitatis &
laudis fructus, neq; commoditatum emolumenta,
neq; voluptatis vera suauitas percipi potest. Vocet
aliquis iam hanc prudentiam, id est, φρόνησιν, non
erit, in hac quidem parte, dissimilis oratio aut ra-
tio

tio contraria rationi & orationi nostra. Absq̄ his autem, neq̄ scientia, neq̄ virtus, neq̄ officium constituetur aut durabit. Fecit Aristoteles vir ingenio & doctrina præstans, duplicem in homine præstantiam, Vnam mentis, quæ illi ex ἀρετὴ διανοητικὴ, alteram morum, cuius sunt actiones laudabiles in communi vita, quæ est ἀρετὴ πρακτικὴ. Significat autem ἀρετὴ hac in disputatione, id quod est in vnaquaq̄ natura aut nature parte excellentissimum et præclarissimum. Vt si oculorum ἀρετὴ esse dicamus, Aciem firmam et certam ad videndum. Postea distribuit rem latius, & nonnihil cogitationes distrahendo obscuravit. Fecit enim ἐπιστήμη, quæ est certe vis cognoscendi et scientia, qualis Geometria. Fecit τέχνη, in qua effectiois curam & opus spectari vult, quales sunt eæ artes, quarum præcepta dantur, quæ sequens animus & manus, id absoluit & elaborat, quod erat propositum, vt cum à Fabro domus extruitur. Addidit φρόνησις, quæ consideratio & perspicacia, versatur in delectu rerum & iudicio ac consilio de bonis et malis, quorum illa magnificianda & expetenda, hæc vituperanda & fugienda esse decernit: Et hanc esse vult gubernatricem actionum & officij. Post hanc mentionem facit eius sapientia, quam Græci σοφία nominant: Eamq̄ in vnaquaq̄ arte & scientia eximiam speciem esse docet, vt sit singularis quadam & excellens hæc vel scientiæ vel artis perfectio. Et ita imponit quasi fastigium, eum,

quem *vouū* appellat, Latini mentem nominarunt. Quo comprehendendi dicit omnium, de quibus veritas & rectum existat, causas & principia. Hæc igitur in *Ethicis* ab hoc philosopho ad hunc modum differuntur. Sed nos ad rem redeamus. Ac puto de ijs quæ dicta sunt, facile manifestum fieri posse, & quæ sit ingenij ac industriæ hominum quasi prouincia, neq; frustra studia doctrinæ colimus, quibus artes scientiæq; omnes integræ præstantur, & cum inter præsentis coluntur ad communem vsum vitæ, tum traduntur etiam posteris, vt similiter illi bene ac liberaliter instituti, societatem coniunctionemq; generis sui tueantur, & honestatem vitæ augeant. Quæ qualiacunq; appareant, per se certe omnia pulcerrima sunt & maxima. Implicata autem in naturæ corruptæ deprauationem, cum debilitantur, tum etiam vitia contrahunt, neq; id præstare & perficere valent, quod pollicentur, neq; eam speciem ac pulcritudinem retinent, quam cogitatio sapientiæ concipit atq; informat. Hanc causam corruptæ & vitiatæ naturæ, humani ingenij sagacitas non videt. Itaq; in tota disputatione de excellentia hominis errat ac fallitur: Cum integram atq; sinceram naturam illis proponat, quæ vitiosa est & impura. Itaq; à Philosophia veritas petenda non est, quæ ignorat penitus id ipsum, quod gloriose prædicat sese explicaturam esse: Causarum inquam cognitionem, & demonstrationem bonorum atq; malorum.

rum. Cæca enim est illa hac in parte, neque animaduertit deprauatam & labefactatam esse eam naturam, de qua tanquam integra & incontaminata concionatur, tantum abest ut corruptelæ causam intelligat: quapropter eam hallucinari quoque oportet in iudicio de bonis & malis. Quin etiam maxima & summa ingenij humani sapientia, hæc ipsa quibus solis veritas cognoscitur, refutat & abijcit, & eam doctrinam ingentium arumarum causam esse prohibet, confundentem iudicia & sententias hominum, & inserentem animis opiniones mirabiles, & abhorrentes ab intelligentia & noticia communi. Si igitur ad spem felicitatis contenditur, si beata queritur vita, si fugiuntur mala & expetuntur bona: ingredienda alia via est, & verus cursus tenendus, quo in portum quietis & tranquillitatis deferamur sempiternæ. Hæc est vnica religionis sanctæ, constituta verbo Dei æterni via, qui est Christus Iesus filius Dei, idem veritas & vita. In hac iam, & perpetuæ atque immutabilis veritatis scientia, & ea prudentia, quæ consilijs certis firmisque, & rectis instructa est, & ea actiones, quæ iusticiæ & virtutis immortale decus & laudem conciliant, querenda sunt & reperiri possunt. Qua scientia & cognitione qui destituitur, quantumuis sapiens sit, stultissimus est. Iudicium autem illud, si absit, neque consilia neque actiones quæ culpa careant, vspiam possunt existere. Hæc est pietas & religio Chri-

stiana, quæ non modo huius vitæ cursum dirigit ad felicitatem, sed post hanc etiam ostendit portum beatæ vitæ, & immortalis ævi stationem sempiternam. De qua verba facere & disputare nequæ propositi, nequæ virium mearum est, remittoquæ cum me ipsum tum alios, ad studium & lectionem sacrorum librorum, & piam ac religiosam considerationem eorum quæ illis prodita sunt, ad quam plurimum momenti affert erudita & diligens interpretatio & commentatio sanctorum veterum, qui Christi religionem propagare studuerunt, & opera ac assiduitas eorum, qui his quoque temporibus doctrinæ Ecclesiasticæ munere funguntur. Cum enim sint in religiosa assensione & sanctitate fidei omnia, audiri scilicet & cognosci oportet ea, quibus assensio & fides illa debetur. Sed non rejicit religionis sanctitas, quasi profanum studium philosophiæ, quemadmodum illa nequæ vitam communem dissipat, nequæ officiorum rationes conturbat, nequæ virtutis laudem diminuit. Magnopere ostentarunt Græci veteres iusticiam, verbi causa, Aristidis, & continentiam ac probitatem Socratis, sed hæc & aliæ innumerabiles virtutes, in sancto Paulo multo & maiores & pulciores eluxerunt, ut in hoc vera virtutes, in illis vmbra virtutum essent. Non enim certe Christianismus officium negligit, aut non colit virtutem, aut Cyclopica quædam est secessio: Sed & sanctissime præstat officium, & virtutis est studiosissimus, & vitæ societa-

societatem nulla in parte violat. Assumit igitur etiam, ut necessaria ad vitam in terris bene laudabiliterq; agendam, studia literarum & artium ac disciplinarum bonarum, id est, philosophia: Non illa inuoluens in suam & propriam doctrinam, sed quo in genere ac loco sunt, in eo hac relinquens, & conueniente modo vsurpans.

Nam commistione vel etiam confusione veritatis celestis & diuina, cum mortali & terrena sapientia, neque per se deterius, neque magis contrarium Religionis sanctitati, neque Deo magis inuisum, neq; perniciosius hominibus fieri quicquam potest. Itaq; ab hac arcana & ignota rationi & iudicio hominum scientia, longissimo separanda interuallo est, sagacitatis & perspicacia humana intelligentia, & ingenij vis, & studij industriaq; effectio, quae omnia seruire & famulari debent tractationi & explicationi doctrinae celestis, & ad illius quasi iussa omni tempore ac loco praesto esse: Ipsa in hac parte iuris autoritatisq; aliquid sumere & vsurpare nullo pacto debent. Itaq; insanisse eos putabimus, qui vel Platoniam vel Aristotelicam philosophiam cum Christiana religione coniungere, vel in hanc potius implicare non dubitauerunt, ex quib. aliqui etiam ausi fuerunt de Platonis allegorijs leuissimis, illas grauis. sententias de Deo notas soli religioni Christianae constituere. Et colligunt hi argumenta quibus probari volunt, haec in Aegypto Platonem cognouisse, quod & futile

tile est & ridiculum. Quando enim Aegyptius Iudeorum religio cordi vel non odio potius fuit? Aut illi Mosis scripta magni facerent, quem pro fugitivo & seditioso haberent? Aut Potuit Plato legere Hebraicos libros Mosis?

Sed ut verisimiliter hoc diceretur, nos tamen nefas duceremus, cum vlla doctrinae aut sapientiae humana calliditate, communicare laudem simplicis veritatis celestis. Nam de Aristotelicis commentationibus quae sunt ingenij magni & acris & sublimis commenta, id est, ἐνοήματα, quid nugarum & ineptiarum in religionem cum ingente labe illius, inuectum sit, iam & evidens est, & execrabile pijs ac bonis videtur omnibus, praesertim cum de his barbaries illa monstra pepere-rit, quae iam circumstare & premere Ecclesiam sanctam cernere est. De oraculis & Sybillinis versibus, quorum aliqui testimonia magnificerunt, & sola posse refutare Idololatricos errores credere, longa esset disputatio, quam veluti scholam peculiarem alibi, si tempus & ocium suppeditaret explicaturi sumus. Nunc hoc teneamus, nihil omnino posse tranquillitatem & pacem & veram laticiam in optima spe non modo praesentis sed futurae etiam felicitatis, conciliare hominibus praeter vnam illam celestem veritatis doctrinam, cuius doctor & magister ac interpretes ab initio fuit, & est, vnicus filius Dei, Dominus noster Iesus Christus, quem solum audient ij, quibus & erga Deum

Deum pietas cordi, & sua salus cura est. Loquitur autem ea quæ de sancti spiritus instinctu exposuerunt, & literis mandarunt Prophetæ & Apostoli. Quorum scripta Sacræ literæ nominantur. De quo indicatum satis est, dici pro dignitate neq; à nobis, neq; breuiter omnino potest. Et perpetuum hoc studium esse debet Christianorum. De his igitur hætenus. Cætera religionis ardori atq; cupiditati committenda & relinquenda sunt. Quæ hoc vnione comperto nihil non impendendum, nullum laborem non suscipiendum, nullum non adeundum esse periculum censet, vt in illo potiat. Quem benigne nobis contingere & proprium esse velit filius Dei Dominus vnicus noster Iesus Christus, cuius est cum æterno patre & spiritu sancto, regnum, gloria, virtus, victoria sine fine.

SOLO-

SOLOONIS ELEGIA,
CITATA A DEMOSTHENE,
DE CAUSIS, QVAE AFFERVNT
exitium Regnis, & magnis ciuitati-
bas, conuersa à Philippo
Melanch.

Non urbem superi cupiunt euertere nostram,
 Et nobis, nisi sint numina laesa, fauent.
 Ac nostrae custos arcis Tritonia Pallas,
 Perpetua cura moenia nostra tegit.
 Ipsi sed patriam sceleratis mentibus vltro
 Conantur ciues dilacerare suam.
 Nam precio quidam vendunt, legesq; fidemq;
 Aurum qui nullo iure modoq; petunt.
 Saevitiam exercent, rapiuntq; tyrannida quidam,
 Induat vt iustus ciuibus arma dolor.
 Pars studet & sarcire domestica damna rapinis,
 Exhaust patrias cum male luxus opes.
 Diripiuntq; vrbis patrimonia publica nostra,
 Et sibi diuitias viq; doloq; parant,
 Et non iusticiae formidant numen, & iram,
 Consilijs superum quae dea semper adest.
 Hec oculis cernit vigilantibus omnia facta,
 Nemo putet falli numina posse Deum.
 Et quamuis poenas differt aliquando tacetq;
 Mente tamen memori facta nefanda notat.
 Exigit & tandem poenas, non regna nec vrbes
 Effugiunt clades, quas meruere graues.

Hinc

Hinc vrbs diuitijs quondam, imperioq₃ superba
Seruitij patitur tristia iura modo.

Aut rabidi ciues in mutua vulnera stringunt
Exorta gladios seditione suos.

Aut validos hostes sine caussa forte lacesunt,
Sopitumq₃ mouent, quod fuit ante malum.

Nanq₃ vrbs, quæ socios iniustis prouocat armis,
Mox ruet, & subitis est peritura modis.

Casibus his valida gentes delentur & vrbes,
Pro spreta pœnas quæ pietate luunt.

Et si qui excidio patriæ fortasse supersunt,
Posthac fata illos non leuiore manent:

Extorres, sine spe, sine sede, inopesq₃ vagantur,
Aut empti precio vincula dura gerunt.

Sic partem fert quisq₃ suam, cum publica clades
Incidit, & prohibet ianua nulla malum.

Non latebræ quenquam fugientem abscondere
possunt.

In thalamos penetrant publica damna tuos

Hæc moneo ciues, nec fabula ficta putanda est,
Leges atq₃ Deum spernere, crede nocet.

Sed placidam retinet pacem reuerentia iuris
Peccanti, quæ non parcere lenta solet.

Hæc prohibet turpem luxum, frenatq₃ rebelles,
Crescere nec patitur semina sparsa mali.

Iudicis emendat fraudes, violentaq₃ facta
Nasci inter ciues, dissidiumq₃ vetat.

Deniq₃ vita hominum tranquilla, & honesta ma-
Seruandi leges dum pia cura manet. (nebit.

CARMI-

CARMINA TYRTAEI ORIGINE
ATHENIENSIS RECEPTIONE
*Spartani, de libris illius, quibus ad fortitudi-
nem & patriæ defensionem, & contemnendam
mortem Lacedamonios exhortatus fuit excerpta
& conseruata studio veterum, ac nuper in
Latinos versus translata à IOA-
CHIMO CAME-
RARIO.*

AT vos inuictum genus Herculis este virili
Pectore, nã vobis mens Iouis aqua manet.
Ne timidis sint terrori tanta agmina, sed vir
Quisq₃ sua in primos dirigat arma viros:
Neue aliquis dubitet sub clari lumina solis,
Vitam efflare magis quam retinere suam.
Quam sit enim incertum nostis lacrimabile bellũ,
Martius & tetigit pectora vestra furor.
Inq₃ fuga versati & cum victoribus estis,
Estq₃ animus, iuuenes, vester utroq₃ satur.
Ergo qui densent aciem & stant ordine iuncti,
Primaq₃ in aduersi cominus arma ruunt,
Vitam ex his plures seruant socijsq₃ sibiq₃,
At virtus turpi pulsa timore fugit.
Quis vero illa queat cuncta enumerando referre,
Quæ cum deformi sint mala iuncta metu?
Nanq₃ hostis miserum est telis dare terga sequen-
tis,
Impune in trepida percutienda fuga.

Quam

Quàm foedum at visu est stratū super ora cadauer
 Averso cuius vulnere dorsa parent?
 Nam cecidisse in principibus pulcerrima res est,
 Virtutem & patriæ persoluisse sua.
 Sed patriæ, & patriæ desertis pinguibus aruis,
 Mendicare foris quam graue atroxq̄, malū est?
 Dum matremq̄, trahas tecum, effætumq̄, parentē,
 Vxoremq̄, simul, progeniemq̄, simul.
 Ut sis ad quos peruenias, grauis, indigus, exul,
 Et sit egestatis vox odiosa tua.
 Dedecus hæc sequitur generis faciesq̄, pudenda,
 Cuncta sequuntur item tristia, nullus honor.
 Quippe vagos curat nemo istos, nemo veretur:
 Contemtum patriæ nam fuga semper habet.
 Proinde animis terram tueamur fortibus istam,
 Armaq̄, pro sobole sumito quisq̄, sua.
 O iuuenes nec triste mori nimis esse putemus,
 Iamq̄, suæ vitæ parcere nemo velit.
 Corporibus pugnam iunctisq̄, capeßite, Neu quis
 Autor probrosa sit metuendo fuga.
 Atq̄, ira complete graui fidentia corda:
 Néue animæ quisquam pugnet amore minus.
 Neu plenos atate viros tardosq̄, senecta
 Prodite inhumana destituendo fuga.
 Nam foedum aspectu est corpus primā ante senile
 Fusum aciem, iuuenum retro abeunte manu,
 Quod mentum & niueum caput albo crine reni-
 Fortia post medio puluere facta iacet, (dens
 K Sangu-

Sanguinolenta premens condente virilia dextra
 Execrabilius quo nihil esse queat.

Omnia sed florente decent atate iuventam,

Aspiciant oculis vir mulierue suis,

Donec vita manet. Sed & inter in agmine primos

Qui cadit, egregia laude potitus obit.

Proinde agite & pedibus firmi consistite vtrisque,

Inque genas presso figite dente genas.

Quisque femurque ac crura tegat, pectusque hume-
 rosque

Obijciens clipei tegmina firma caui.

Vulnifera elatum sed vibret dextera telum,

Fluctuet horrificis vertice cristaminis.

Fortiaque haud refugo designantes pede facta,

Luctifici varium discite Martis opus.

Ergo prope aggressi consistite cominus hostes,

Virque hasta sternat vel magis ense virum.

Ac pedibus conferte pedes, scutisque premantur

Scuta, iubeque iubis & galea galeis.

Pectus & hostili pugna se cade cruentet,

Seu gladius captus siue sit hasta manu.

At vos cum leuibus circum agmina qui datis armis,

Grandia in hostiles mittite saxa globos.

Et iaculis densas longis turbate Phalanges,

Nec legio vestra destituatur ope.

ALIA

ALIA EIVSDEM TYRTAE I
DE QVIBVS ET PLATO IN
libris legum aliquoties
meminit.

NON ego vel lucta clarum pedibúsue volucrem,
In minima digner ponere laude virum.

Non si mole sua & Cyclopas viribus aquet,
Et superet cursu Threicium Boream.

Seu sit quæ veterem Tithonum gratia formæ,
Quæq; Mida & Cynira copia vincat opes.
Maiestate & Tantalida Pelopi ante ferendus:
Adrasto suavi sit prior eloquio.

Deniq; cuiusuis celebris si nomine laudis,
Illustri audacis Martis honore vacet:

Talis nec sumtis in bello est inclitus armis,
Nec dextra pugnas edit inerte bonas.

Qui neq; sustineat cadem aspexisse cruentam,
Nec conserta ferox hostis in arma ruat.

Hæc virtus, huius sunt maxima præmia, nec res
Esse iuventuti pulcrior vlla potest.

Quin etiam est commune bonum, cum ciuibus vrbis
Progressum, in primis occubuisse locis,

Intrepide, expertem turpis formidinis, vt sit
Vitæ etiam atq; animæ prodigus ipse sua.

Hic prope confirmat stantem, vt cadere ausit &
ipse,

Hic vir hic ad pugnas utilis esse solet.

Qui facile hostiles profligat in agmine turmas,
Et belli nunquam fluctibus obruitur:

Sed magis in primis vitam pugnando relinquit,
 Parta vrbi & populo, laude, patriq³ suo,
 Aduersum crebro confossus vulnere pectus,
 Per thoraca simul, per clipeumq³ simul,
 Hunc omnes flent amissum iuuenesq³ senesq³,
 Propter & hunc tota est luctus in vrbe grauis:
 Huius & insigne est bustum, sobolesq³ celebris,
 Totaq³ posteritas & genus omne viri.
 Nec bona fama perit, nec gloria nominis vnquam,
 Cuius pro patriæ vita salute data est.
 Quin etiam hic tectus terra immortalis habetur,
 Hostiles ausus sustinuisse minas.
 Qui natosq³ agrosq³ suos dum protegit armis,
 Letiferi Martis præda cruenta fuit.
 Quod si fata nigra vitauerit aspera mortis,
 Et fuerit victrix hasta relata domum, (quot
 Quantus honor manet hunc, cunctis de ætatib. &
 Post vitæ ad Stygias commoda transit aquas?
 Huius honorati cani sunt ciuibus, huius
 Ius semper liquidum est & reuerenda fides.
 Huic iuuenes, huic æquales, huic grandior ætas
 Cedit presenti sede locoq³ suo.
 Tanta igitur quisquam fastigia scandere laudis
 Nolet, & hoc poterit deseruisse decus?
 At vos duri animam in discrimine ponite Martis,
 Et belli infracto pectore ferte moram.

C A R M I N A
C A L L I N O I.

QVO tamen vsq₃ iacent animi? quo tempore tan-
 O iuuenes, hominū fortia corda pudor, (get,
 Qui vicina tenent loca, dum, quasi pace fruamur,
 Si belli in medio turbine nemo mouet.
 Nunc igitur tandem arma aliquis valida inferat
 Vltima & emittat tela labante manu. (hosti,
 Quanta etenim laus est, quā splēdida gloria pugnae
 Pro patria & natis coniugioq₃ suo?
 Mors tamē adueniet cum Parca è stamine ducēt,
 Nunc stabilem obiecta cuspide ferte gradum.
 Forteq₃ in vmbonem clipei contradite pectus,
 Incipient cum iam conseruisse manus.
 Fatum nemo quippe potest euadere mortis,
 Non si diuino semine sit genitus.
 Ac telorum aliquis strepitum bellig₃ tumultum
 Iam fugiens rapitur morte repente domi:
 Sed non par populi desiderium ac amor istum
 Excipit, ignauo qui iacet interitu.
 At magni ac parui lugent communiter illum,
 Pro patria fuso sanguine qui cecidit.
 Fortia nam ciues meminerunt facta libenter,
 Et cupido semper pectore fixa tenent.
 Heroumq₃ Deum sobolis venerantur honore,
 Virtute eximium bellipotente virum.
 Quem ceu turrim oculos altā positā ante tuētur,
 Multorum quoniam solus hic edit opus.

K 3 COHOR-

COHORTATIO AD PV-
gnam Hectoris.

λ. 6.

*At vos inter dura capeſſite praelia naues,
Ac ſi forte alicui eſt mors hic, aut eminus ic̄to
Cominus aut conſoſſo obeunda, haud ille recuſet
Pro patriæ in pugna vitam impendiſſe ſalute.
Salua erit interea coniunx & paruula proles,
Incolumiſq; domus, reſq; integra cuiq; relicta,
Si ratibus Danaï patrias reuehantur ad oras.*

COMMENTATIVNCVLA
altera de alteris iam expoſitis
verſibus.

*VISVM fuit & hos verſus adijcere prius ex-
poſitis : Quorum Soloneos ante multos annos la-
tine interpretatus fuit V. Cl. Philippus Melanch-
thon, magis ſententiam exprimere ſtudens quàm
verborum inherens contextui. Recitari autem
curavit hos olim Demotheſtes, cum acerrimam
accuſationem falſæ legationis contra Aſchinem
inſtituiſſet. Alios ante annos VIII. adiunximus
orationi noſtræ de bello ſuſcipiendo & gerendo
contra Turcas. Cum enim multos hoc argumen-
to aliquid literis mandauiffie cerneremus, hac
etiam in parte putauimus eſſe declarandam ſoli-
citudinem quandam de Repub. noſtram. Quam
tamen*

tamen operam magis studiosis utriusque linguae
 & volumus & sensimus nauari, quam quod ex-
 citari verbis ad respectum patriae eos posse spera-
 remus, ad quos huius defensio maxime vel solos
 potius pertinet. De qua re fatalium calamita-
 tum dolore, quae, ut vereor, nostrae aetati impen-
 dent, plura scribere prohibeor, Redeo igitur ad
 expositos versus. Ac Solonis quidem versus de illa
 recitatione conseruatis orationibus Demosthenis
 ad nos peruenerunt, quamuis mutili & mendosi:
 Quos suspicor tum esse ab illo compositos, cum
 monendo, hortando, increpando, obiurgando ci-
 ues suos studuit retinere in cura & custodia li-
 bertatis, insidiante huic Pisistrato. Non solum
 enim tum dixit atq; scripsit omnia quibus abdu-
 cere posset animos civium suorum à nocente &
 pernicioso errore, qui semper perdidit & posthac
 perdet liberas ciuitates, sed armis etiam extrema
 senectâ sumtis, ad consilium prodijt, & prae-
 conium fieri iussit, ut qui Rempub. saluam esse vel-
 lent, idem facerent, & quid Pisistratus moliretur
 indicauit, quamuis, ut quidam scripsere, esset hic
 cognatus Solonis. Sed patriam ille prae tulit cari-
 tati suorum. Verum tum derisus à consilio fuit,
 cum quidem dixisset, se alijs prudentiorem alijs
 fortio rem esse. Prudentiorem quidem ijs qui
 nondum intelligerent quid moueretur, fortio rem
 vero silentibus & quiescentibus vel metu peri-
 culi vel spe commoditatis. Ac tum quidem factio

Pisistrati furere eum vociferata fuit, cum secisse
hos versus perhibetur:

Ciuius ostendet breue, nostra amentia, tempus
Quæ sit, quod verum proferet in medium.

Sed & versibus plane vaticinans prædixisse ea
traditur de Pisistrati tyrannide quæ postea euene-
runt: ex quibus hi à Laërtio referuntur:

Nix de nube cadit violenta, & grandinis imber,
Claræq; terribili fulgura luce tonant,
A magnisq; viris Respublica vertitur, excors
Vnius vt vulgus seruiat imperio.

Cumq; plus valuisset simulatio & fraus Pisi-
stratidarum, quàm sapientia & virtus Solonis, &
iam oppressa Atheniensium ciuitas tyrannide do-
leret atq; indignaretur, quamuis inolesta ea res
etiam Soloni esset, et propriam illam esse miseriam
iudicaret, tamen cum animaduerneret quanta es-
set peruersitas plerorumq; non tam insultans &
seruitutem exprobrans ciuibus suis, quàm tunc
etiam castigans illos & vtiliter eis præcipiens,
versus fecit, quorum reliquæ apud Laërtium ex-
tant hæ, vt nos conuertimus:

Quod peperit vobis mala tanta ignauia vestra
Ne vos insontes insimulate deos.

Ipsi etenim istos præsidij auxistis, & hæc est
Fax prima indigni caussa q; seruitij.

Quin vulpino etiam nunc gressu inceditis omnes,
Et leuitas cunctis maxima mentis inest.

Nam

Nam lingua & verbis inhiant fallacibus aures,
Sed nemo aspiciens improba facta notat.

Ille vero error exitiosus ciuitatibus quisnam est? Is profecto, quo occaecati animi sperant suas domos, agros, prædiola, piscinas, & si quid est quo beata in terris vita instrui vulgo putatur, id saluum esse posse, si Respub. amissa sit, priuatarum inquam rerum studium, publicam rem euertit atq; perdit. Tum enim maxime illa proditur, cum cura & fides ei subducitur. Statim enim sequitur, vt cum non magis dignitas & honores & opes à Respub. sperantur, aliunde iam hæc omnia querantur. Quæ est desertio Reipub. & eam mox etiam oppugnatio sequitur. Sic Pausanias olim & Themistocles liberatores patriæ, mox proditionis huius infamiam sibi inusserunt sempiternam. Sic Marius & Sylla, & paulò post Pompeius & Cæsar, cum salua & stante Respub. cupiditates immensas suas non posse expleri considerent, ad opprimendam illam consilium inierunt. In quibus felicior fuit Cæsar, qui anteuertendo Pompeium, & hunc profligauit, & summam rerum postea facile solus occupauit. A Pausania & Themistocle id quod moliri ceperant, incoatum ita remansit, & ipsi inter conatus occubuerunt. Romani illi patriæ labefactatores magis fuere scilicet fortunati, habuerunt enim plures adiutores consiliorum & facinorum malorum: Quibus destituti haud fere quamuis aliqui

K 5 improbi

improbi sint & audaces ac callidi, instituta absoluerent solent. Hoc igitur Solon queritur, hoc accusat: Negligi Rempub. violari leges, distorqueri iura, & ali paucorum potentiam insidiatricem libertatis: Valereq; apud plerosq; plus largitiones & gratiam, quam respectum incolumitatis & salutis communis. Docet autem fontem esse mali istius, & pestem qua Resp. correpta celeriter intereant, hinc oriri & concipi: Si disciplina soluta, cupiditatibus pravis indulgeatur: Quarum est acerrima pecunia & opum. Vident enim omnes à pecuniosis & opulentis omnia comparari facile posse, postquam mores, ut ait Plautus, perduxerunt leges in potestatem suam, ut hæc illis seruiant. Qui autem sunt mores cum leges oppresse & vitæ iacent? ij nimirum qui ibidem enumerantur:

Qui nihil faciunt quod licet, nisi quod lubet.

Ambitio tum more sancta est, libera est à legib.

Scuta iacere, fugereq; hostes, more habet licentiam.

Petere honorem pro flagitio, more fit nequam scilicet & malo. Et mox:

Strenuos præterire more fit. Et paulo post, leges mori seruiunt,

Mores autem rapere properant, quia sacrum quia publicum.

Ac tum fere tamen plurimum ubiq; legum promulgatur ac fertur, sed inutiliter. Quid enim leges

leges sine moribus vanæ proficiunt? ut ait Horatius, probis nimirum & bonis. In talia inquit Solon tempora, auaricia, cupiditatumq; malarum & petulantia & nequitia incidunt ciuitatum euersiones, depopulationesq; quorum autores sint, siue externi hostes, seu ipsi in se grassantes ciues intestinis odijs ac disidijs, quæ tandem in ciuilia bella erumpunt, Et his plerunque via sternitur externo hosti, ad occupandum iam debilitata & fracta suis viribus, & impulsa conuellendum ac deijciendum. Est enim hæc diuina, inquit, pœna, quæ corripit tandem improbitatem & scelera & furores hominum, quam nemo effugere se posse speret, quamuis in cauernis terre aut latebris domesticis occultetur, atq; hæc sunt præmia secundum Solonem, improbitatis & iniusticie ac violentie, quam vocat δυσνομίαν. Cum qua præclare ait Hesiodus, familiariter degere τὴν ἀτίω. Sed iusticiam & pudorem & moderationem, quam εὐνομίαν nomine indicat, pulcerrimis & verissimis laudibus idem Solon ornat: Hanc esse ordinis & decoris parentem. Hac vim & iniuriam quasi compedibus quibusdam vinctam coherceri. Aspera hanc lenire, & satietatem ac fastidium, huiusque sobolem petulantiam sedare atque deleere. Neque pati ut semina arumnarum publicarum inter ciuium iurgia & simultates exoriantur & confirmentur. Eandem intorta & deprauata corrigere & explicare. Eandem
super-

superbiam & insolentiam compescere, denique
 hanc odia contentionesq; & certamina reprime-
 re, & perficere, vt omnia inter homines gerantur
 vera & certa ratione cum elegantia & pulcritu-
 dine. De versuum igitur horum Solonis senten-
 tia haectenus. Tyrtaeum Atheniensem fuisse acce-
 pimus, hominem conditionis humilis, etiam cor-
 pore vitiatum, quod loripes esset, & literas doce-
 ret, quod genus necessarium ad cultum virtutis
 tamen contemnitur ac despicitur. Accidit idem
 in alijs quoq; rebus bonis & necessarijs, si paruae
 esse videantur, vt harum professio non magni fiat,
 sed in doctrina literarum atque artium imprimis.
 Quod sane, quia mutare non possumus, ita fieri
 patiamur. Sed de Tyrtaeo vt cepimus dicere, per-
 gamus. Hic, quemadmodum dixi, conditionis
 humilis fuit, quod ludimagister esset. Confertur
 in tempus Olympiados XXIII. à Pausania, qui
 huius opera & studio perfectum fuisse tradit, vt
 Lacedaemonij neque deponerent bellum aduersus
 Messenios susceptum, & tandem saepe grauibus
 vulneribus acceptis, victores euaderent. Confir-
 mant autem hi versus animos, vel etiam hos ia-
 centes suscitant & erigunt, conuertentes ad con-
 spectum pulcritudinis, quae de virtute relucet.
 Nulla autem pars honesti pluris fit opinione ho-
 minum, quam ea, in qua est animi magnitudo &
 praestantia, maxime si declaretur facinoribus me-
 morabilibus & magnis in bello, quod ipsum cum
 ita

ita geritur, non modo ut iustum, sed etiam ut necessarium sit, quale est, quo patria defenditur aduersus vim hostilem, tum illa fortia facta multo redduntur magis laudabilia, & speciosa. Hanc partem Graeci nominant ἀνδρείαν, Latini fortitudinem, & quemadmodum Graecis ἀγέρην hanc excellentiam saepe indicat, & ἀνὴρ ἀγαθός, vir fortis est, ita virtus fortitudinis quoque, notionem complectitur, placetque quibusdam à Viro hoc nomen deduci, ut sit propria in Latina lingua virtus, quae est in Graeca ἀνδρεία.

Quaerit Aristoteles, cur virtus haec tanti fiat & esse praclarissima videatur, cum sint aliae meliores atque laude digniores, ut iusticia, sine qua nihil existimationem honestatis retinere potest:

Vsq; adeo ut inter praedones quoque, huius speciem quandam versari necesse sit, si ipsorum coetus non dissolui debeant, ut verbi causa, non ledere socios, non agere praedas in agro pacato, parcere deditis. Et qui fraudulentissimi sunt hoc studiosissime agunt, ut iusti esse videantur, & ea ars est, quam didicere & tenent ij, qui strenue esse iniusti sciunt. Hoc enim maxime ad hominum fauorem & studia prodesse non fugit calliditatem, esse in opinione iusticiae. Itaque haec est secundum Platonem, ἐξάτη ἀδικία, δονεῖν δίκαιον εἶναι μὴ ὄντα. Docet enim tanquam in gubernatore perfecto, artis esse perfectionem quandam oportere in eo, qui iniusticia prestare velit. In qua est principum vi-

um videre & intelligere, qui quasi ventus aduer-
setur instituto cursui. Nihil autem magis nocet
iniustis, quam si manifestum fiat, quod sint iniusti.
Itaq; hanc opinionem vel vi vel largitionibus stu-
dent auertere, vt quam diutissime exercere iniu-
sticiam possint. Sed ars ista quoniam tota simu-
latione & versutia dolosa comprehenditur, saepe-
numero destituit & relinquit opus inabsolutum,
& fallit artificem, de quo nunc plura non dice-
mus. Cum autem constet hanc virtutem, quæ
max. celebratur versibus istis, non esse reuera ma-
ximam & precipuam, cur inquit, vt iam retu-
limus, Aristoteles, hæc ubiq; sit plurimi: Putat
idem autor hanc esse causam, quod omnes existi-
ment in ea certissimum esse presidium contra viam
externam, quæ corpori & facultatibus afferri so-
let ab hostibus. Et quoniam amissio fortunarum,
afflictio corporis, seruitus, cædes tristissima atque
deterrima esse iudicantur, ideo ea virtus quæ pro
his propugnat prima ducitur, quasi simpliciter
prestantissima sit quæ aliquibus vtilitatem conci-
liet. Addatur & hoc, si placet, Quod vulgus in-
tuens in speciem illustrem, qua conspiciuntur for-
tes & bellatores, hac capitur & admiratur ac
suscipit consilia & actiones quibus illa constitui-
tur. Hic est splendor opum & potentia qua nihil
hominibus videtur melius neque magis expeten-
dum. Et oratio quoq; gloriosa commouet animos
audientium:

In

In Asiam hinc abij atq; ibi
 Simul rem & gloriam armis belli repperi.
 Et, Quem in adolescentia
 Memorant apud reges armis, arte duellica
 Diuitias magnas sibi adeptum.

Hæc igitur & similia erigunt animos hominum, paucorum quidem vt eadem commoda sequi & sperare ausint, vulgi autem, vt, qui illa adepti sunt, eos veneretur ac obseruet, & eis se submittat & cedat loco honoribusq;, & omnibus ijs quæ magna & eximia in hac vita esse creduntur. Contra hæc vero si ponantur mala & detrimenta ignauia, vt fecit Tyrtæus, fit illa virtutis species multo augustior. Est autem hoc non tam ab hominibus lata aliqua quam ipsius Naturæ lege sancitum, vt fortibus subiecti sint atque parent ignaui. Itaque omnium gentium consensu, victores imperant victis & omnibus fortunis illorum potiuntur. Quicquid aliqui tum prudentes, quiq; legum ac iurium periti, clueant, vt ait Plautus, loquantur ac disputent. Nunquam enim certe malam causam habuisse predicatur quisquam, qui viribus & armis superior fuit, quantumuis bellum iniustum fuisse videatur. Quid autem refert, cum victrix causa deis placuit, si victa Catoni. Sed hoc iam differendum non est. Ad sententiam versuum Tyrtæi redeo. His igitur commendantur fortes. Cum quibus quia habetur sermo doctrina & sapientia, remouenda

remouenda sunt consideratione prudentum omnia illa, quæ sermo doctrinæ ac sapientiæ refutat, vt conatus insanix, impetus furiosi, neglectio ordinis, dissolutio disciplinæ, temeritas, audacia. Vult enim certe fortitudo, siquidem virtus est, non demens videri. Cum sine ratione & consilio nihil fieri geriq; laudabiliter soleat.

Iphicratem igitur Atheniensem de conductitiij militis natura & ingenio pronunciantem, quod & cupidum opulentix & voluptatum sectatorem hunc esse conueniret, vt quomodo cupiditates expleret querens, ita confidentius certaret: illum inquam fortitudinem celebrasse hoc dicto ne existimemus. Ex talibus enim militibus conflatum exercitum, suis etiam ductoribus esse formidabilem necesse est. Carthaginenses interdixisse suis vsu vini in militia accepimus. Non fugit enim homines callidos, quippe Punica originis, neq; quicquam esse in bello ad victoriæ spem accommodatius pudore atque circumspectione, & vinum ad perturbandam mentem singularem vim habere. Non enim esse audacem & validum ac strenuum percussorem, fortitudinis laudem habet, non magis certe quam remulentos ad conflictus concurrere & cedere ac cedi, faciunt enim idem & fera bestia: sed consilio ac ratione fortiter res geritur, cum diligente & accurata consideratione quid fieri rectum sit ac debeat, & intrepida ac celeri executione omnium, quæ persuasio virtutis
sub-

Subiicit . Talis neq₃ temere hostem adoriatur, neq₃ sine caussa in periculum adducet vitam suam, multo minus auctor erit exercitui saepe toti interitus . Sed idem neq₃ perturbabitur metu periculi aut mortis, cadetq₃ potius honeste quam per dedecus vitam retineat . Itaq₃ Leonidam de Tyrtao dicere esse solitum ferunt, talem illum esse poetam, qui pulcerrimis & optimis versibus iuueniles animos ad considerationem virtutis et honesti posset conuertere . Sentiebat enim tum demum fortiter in praelijs rem geri, si cum ratione & iudicio etiam vitae aliquis suae esset prodigus . Hoc ita se habere exemplo suo comprobarunt Lacedaemonij, quorum magister hic versificator fuit, quae quidem ciuitas singularem fortitudinis famam est consecuta . Erant enim ita instituti, vt non modo vincere, sed etiam defendere & tueri scirent . Non enim virtutem esse statuerunt hostem percellere & sternere, sed se incolumem de hoste profligato recipere . Quare institutum fuit in illa ciuitate, vt non consererentur manus à procurrētibus & concitatis, id quod alij facere solerent, sed vt ad conflictum procederetur sedatis animis, & gradu composito, secundum modos tibiarum, quibus canentes anapastos per ordines dispositi essent, quorum melos minus vehemens putatur, & numeros habere idoneos ad motus venustatem . Itaq₃ ne fugientes quidem hostes cursu persequi solebant, ne ordines soluerentur, quo multi saepe conseruati fuerunt.

L

fuerunt.

fuerunt . Ac fuit tanta sedatio animi horum , etiam in illo necessario dimicantibus ardore , ut quidam iam iam obtruncaturus hostem , cum receptui signum datum fuisset , retraxisse enses neque per-egisse ictum tradatur . Quem Xenophon amator huius ciuitatis , in suam de Cyro historiam transfudit , Et Chrysantam fecit , eumque hoc nomine à Cyro & laudatum & premio affectum esse scripsit . Ad tales igitur utilis fuit versus & carminis admonitio : in barbarie autem vesania , aut etiam temeraria iracundie commotione & impetu ferociae nihil his proficeretur , vel nuga ista potius & ineptiae ducerentur . In exercitu & acie Romanorum lituo tubae commistus sonitus , acrior scilicet res fuit , ut tota administratio belli & pacis in hac ciuitate plenissima seueritatis , constantiae , dignitatis , roboris . Itaque & imperium illud incrementa admirabilia fecit , & postea in distractione ac conuulsione toti orbi terrarum fuit formidabile , cum iam illi ipsi qui parere imperio deberent , iure potestateque imperij ad explendas cupiditates auariciae & libidinum abuterentur . Et tanquam in Tragœdia personatum Tyrannum , ita qui speciem haberet ducis , aliquem modo proficerent & extollerent , modo abijcerent & supplantarent . Quemadmodum cum alias factum fuit , tum insigne exemplum exhibent Neroniana tempora . Nerone enim interfecto paucis mensibus , palatium & imperij quasi penetralia , quatuor

duor principes acceperere & exclusere : Vno veluti in scena introeunte , altero exeunte , quem tamen ille veniens mox esset egrediendo secuturus . Sed hac longius nos à proposito abducunt . In Callinói siue Callini versibus præcipua est sententia , quæ id quod omnium iudicio atque sententia maxime est terribile & inprimis refugitur , conatur ostendere minus esse extimescendum . Nihil autem mortis & interitus tristitia , magis perturbare & grauius affligere animos hominum solet . Hic sensus naturæ est , quod morte in singulis extinguâ illa videatur . Ita maxime esse contra naturam mors existimatur , & in aduersis quoque & miseria & ærumnis refugitur , nisi error insanie aut peruicacia iudicium & sententiam deprauet , ut fit in aliquibus , qui sibi ipsis manus inferunt : Quos vel morbo vel opinione atque perturbatione rationis & mentis desipere necesse est . Sani igitur omnes mortem sentiunt esse rem tristissimam , ideoque ad huius mentionem quoque cohorrescunt . Quæ igitur erit aut omnino esse poterit consolatio , qua animus confirmatus mortem suadeat fortiter appetendam ? vel nullo modo etiam extimescendam esse . Alij quidem alias exquisiuerunt , de quibus nunc verba facienda non sunt . Et nos supra ostendere conati fuimus , in tota humana sapientia ac doctrina , harum rerum veritatem non reperi . Sed hic noster autor necessitatis consolatione est vsus .

Quemadmodum autem ista splendide dici possunt, ita quantum valeant cum non verba magis sunt, sed iam ad rem conferuntur, nescio.

Id quidem certe constat, Necessitatem quod habeat, delectatione carere. Poëta autem quidam Græcus Euenus, ausus fuit pronunciare, omnem necessitatem habere molestiam. Quid igitur me adiuvat is, qui mortem necessitate naturæ oppetendam esse doceat? Neq; esse perfugium ab illa, neq; contra hanc medicinam inuentam, & his similia, Si necessitas semper dolorifica est.

ἡδὺν γὰρ ἀναγκαῖον ἔσθ' ἀνιγόν' ἔφ'.

Quale autem existimandum hoc remedium, quod eandem affert incommoditatem, quam habet ipse morbus. Tristis & terribilis res est mors. Necessitas etiam ipsa tristitiam habet, ut ostendimus, duplicabitur iam ergo miseria, non leuabitur. Non grauius ferendi sunt, inquit Lysias, naturæ casus. Quapropter? Quia mors communis est omnium, & corripit tam ignauissimos quàm fortissimos. Neq; enim illa futiles negligit, neq; præclaros magni pendit, Sed est æqua vniuersis, quemadmodum & Horatius cecinit:

Pallida mors æquo pulsat pede pauperū tabernas
Regumq; turres.

Hæc non ad bonam spem, sed ad strenuam desperationem prosunt: Ut magis animum ægrum talibus disputationibus deici & prosterni, quàm erigi
&

& confirmari credibile sit . Verum nihilo tamen minus sententia ista & oratio, & illustris & speciosa est, qua utitur apud Homerum & Sarpedon hortans Glaucum consobrinum suum, ut animo forti in praelio versari, neq; vitæ conseruanda studio hostibus cedere velit, hoc modo: ut conuertit in Latinos versus Eobanus Hessus:

Si tanti defunctos munere belli
 Expertem senij ætatem vitamq; perennem
 Victuros nos vlla foret spes, non ego certe
 Ante alios pugnare velim, nec te ista iuberem
 Ut faceres, quæ laude viros & rebus honestant
 Eximijs, vnde & decus immortale paratur.
 Nunc cum mille modis obnoxia corpora morti
 Simus, & huc illud versent nos fata laborum
 Incerta serie, quæ non datur effugere vlli,
 Irrumpamus, ut aut nobis decus inde paremus,
 Aut alijs ipsi tribuamus sanguine nostro.

Secundum hæc & Pindarus in hymno Olympico primo hæc fecit, Δανείν δ' ἴσιν ἀνάγκη τίκεται ἀνώουμον γῆρας ἐν σκότῳ καθήμνος ἐψήματα ἀπάντων καλῶν ἀμμορος . Cicero autem Philippica X. luculente auxit hæc ita: Quod si immortalitas consequeretur presentis periculi fugam, tamen eo magis ea fugienda esse videretur, quo diuturnior esset seruitus. Cum vero dies & noctes omnia nos vndiq; fata circumstent, non est vestri nominisq; Romani, dubitare eum spiritum, quem

natura quis debeat, patria reddere. Demosthenica eadem sententia nota est, exposita in oratione pro Ctesiphonte. Hæc igitur præclare. Sed iste poëta, quisquis fuit, nihil enim adhuc quidem præter nomen certi inuestigare de illo potui, cum quidem huius meminerit Athenæus lib. 12. *Ἐλεγογράφου*: Hic igitur præmia fortis interitus, & anima impensa defensionis patriæ, etiam commemorat honorem & celebritatem famæ, & memoriam civium gratiorum, quæ non contingunt ignavis. Vel his potius contraria de illis sentiunt ac loquuntur omnes. Ut autem quid de suis liberis post mortem suam fiat, qui non ingenio prorsus inhumano est, solicite cogitat, & in spe bona de his placide acquiescit, sic necesse est vnumquemque posteritatis de se honesti iudicij spe delectari. Nisi forte hæc potissimum ad cognatos & propinquos pertinet consolatio, quos certe gaudere æquum est virtute suorum tantam celebritatem famæ toti generi partam esse. Neque amissione illorum magis dolere, quam hac felicitate libenter frui, cum suum sanguinem humane quidem & mortalis originis, nihilominus immortalis virtutis laude celebrari intelligant, & huic tales honores haberi, qui omnium existimatione maximi sint & præclarissimi: Prædicationis fortium facinorum, sepulturæ publicæ, Etiam funebrium ludorum, more veterum. Quibus iam secundum persuasionem illorum, humanam hanc mortalem conditionem, cum immortalium

talium

talium cultu conferri vel etiam equari necesse est . Ita Plato quoq₃ hac differuit in Epitaphio, magis demonstratione ornamentorum & commodorum , quæ de fertis viri interitu ad familiam ipsius peruenirent , luctum propinquorum reprimens, & quid illos facere rectum sit docens, quàm quod ista magnopere ad persundum iam quasi munere vitæ suæ pertinere arbitretur. Quæ tamen qui legibus ad istum modum constituta esse, et seruari more scit , Is alacri animo etiam mortis periculum adit, non modo pro patria , sed hac salutæ etiam pro vita beata suorum dimicans . De Tyrtao hoc etiam non fuit silentio prætereundum, more legitimo ad tabernaculum Regis Spartanorum illius Elegias fuisse recitatas.

Sed hic iam commentationum

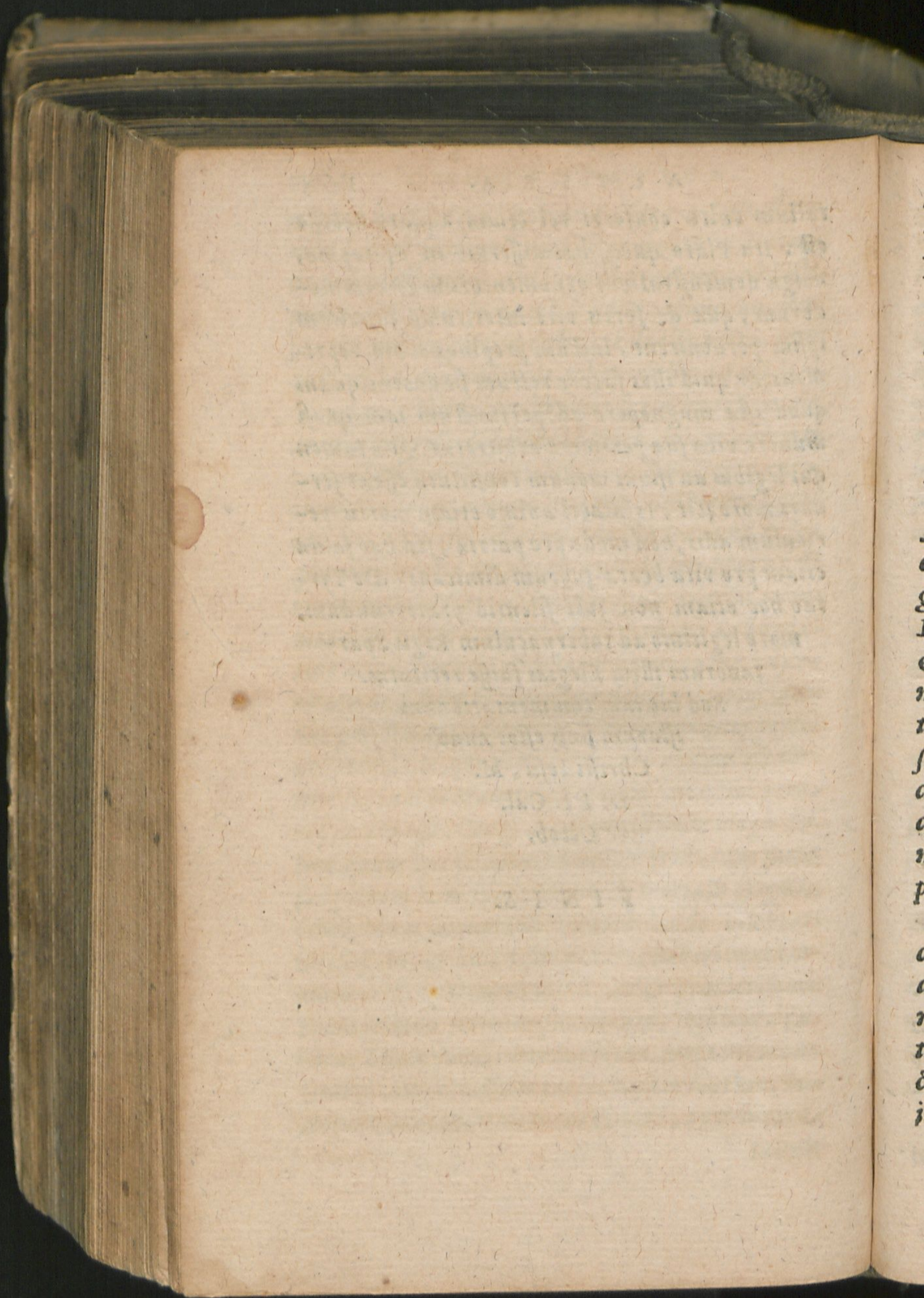
istarum finis esto. Anno

Christi Iesu , M.

D. LI. Cal.

Octob.

F I N I S .

IOACHIMI CAME-
RARIIPABEPERGENSIS,
ENUMERATIO EORVM QVAE
in docendo seu institutione praecipue
sequenda esse videantur, con-
uerfa è Græca ipsius in
Latinam.

DOCTRINA QUID ESSE
dicitur, & quot modis? Doctrina quidem
est ignorantiae solutio, & eorum quæ aliquos fu-
giunt representatio, & occultorum explicatio.
Diuiditur autem in traditiones alicuius proprias
& suas, & alienorum scriptorum enarratio-
nem, vel vt simpliciter dicamus: Simplex hæc est,
tam propriarum quàm alienarum præceptionum,
subiectionumq̄, & profundarum atq̄ sapientum
cogitationum expositio, cum attentionis mora
conueniente, & diligente studio, vt ea quæ com-
memorantur & leguntur, à discipulis percipi
possint.

Sed quinam discunt? Neque sapientes scili-
cet neque inertes, secundum fallacem in Euthy-
demo conclusionem, sed studiosi. Qui, si nomina
recte definiantur, partim sapientes, partim iner-
tes erunt atque appellabuntur, secundum distin-
ctionem rei subiectæ. Similiter & discētes, discunt
illi quidem quæ nec dum norunt, audientes vero

recitari ab aliquibus quæ forte iam cognouerunt, ea intelligunt.

Discere vero quidnam perbibemus? Id nimirum quod in eodem Euthydemo dicitur. Scientiam adipisci eius quod discitur, nos tamen recte adiecerimus, fallaciæ excludendæ gratia, ab ijs qui nondum sciunt, vel qui prius ignorarunt.

Ad quod genus orationum refertur forma orationis doctrinæ? Quidam destingui volunt Doctrinam ab Enarratione, forma remissa & temperata elocutionis. Et sentiunt hi scilicet esse Doctrinam, tractationum & disputationum & consultationum: Enarrationem vero, interpretationem scholasticam eorum, quæ difficile est assequi, & explicationem & explanationem obscurorum, & disciplinarum elaborationem. Nos autem formam enarrationem ad utrunq; genus accommodantes, quid quidem Enarratio sit diximus, & à iudicialibus & suasorijs materijs separatis Enarrationibus & doctrina, affirmamus hoc genus ad tertium orationum Rhetoricarum referendum esse, quod vocatur, Demonstratiuum, & comprehendit disputationes & doctrinam & Enarrationes & Epistolas, & si quid huic est simile.

Qualem esse præceptorem conuenit? Primum gnarum earum disciplinarum quas profitetur se docturum esse. Deinde naturæ discipulorum peritum. Tertio grauem quidem illum, sed neutiquam

quam tetricum, & non superbum, idoneum tamen ad gubernandum. Caterum studium, diligentia, attentio, simplicitas morum, & liberalitas & affabilitas, & laborum patientia, & affectio bona erga operas scholasticas, utq; crudelis non sit neq; plagosus, neue remissus nimium & indulgens, Et ne peruicax sit, ac benignus potius, & si quid est eiusmodi præterea, Id vniuersum iam non partium loco proprie enumerauerit aliquis in presentia, sed tanquam communis & generalis modi quiddam considerauerit.

Qualem decet esse discipulum? Primum eum cui carus sit magister. Deinde societatis & equalium amantem. Tertio non stupidum. Quarto studiosum. Alia enim quæ enumerari possent, tanquam pertinentia ad probum discipulum generalia quædam existimari debent: Ut pietas erga Deum, religio, cura, alacritas, vigilantia, humanitas, mansuetudo: Ne rixator, ut osor sit iniusticiæ, ut patiens, ut alienus à contentionibus, ut obnoxie pareat, & his similia alia.

Quale tempus disciplinae & qui locus idoneus? Omne quidem, ut breuiter dicam, tempus & locus quiuis ad discendum opportunus est: Commoditatem habet autem inprimis tempus quidem matutinum, secundum versus Hesiodi:

Namq; aurora operis cuiusuis tertia pars est.

Aurora acceleratq; viam, acceleratq; opus omne.

Locus autem qui est magistro proximus, nempe
is qui

is qui à doctrina nomen habet, & schola, seu Palaestra & Gymnasium & Academia & Lyceum nominatur. Recte enim dicitur. Oves in caula optime degere & curari.

De aetatibus vero, verum est, non oportere de numero annorum desinire aetatem discipuli futuri, sed eius qui institui debeat ingenio.

Quare vero appellatus fuit disciplina locus his, quæ recensuimus, singulatim nominibus? Id igitur quod à docendo ducitur, manifestum est. Schola autem id est, ludus dicitur, quoniam ab alijs rebus hic otium conceditur. Palaestra vero & Gymnasium translate, cum iam animus exerceatur ad virtutem, quemadmodum olim corpora exercebantur nuda, cum luctatione, tum alijs certaminibus. Sed Academia ac Lyceum, quia proprie veterum sapientiae ac studio clarorum, inprimis Platonis & Aristotelis loca, quæ ipsis docentibus frequentabantur & ubi versari solebant, his nominibus appellabantur.

Quæ est causa doctrinae? Finis hic quaeritur, aliarum autem causarum exquisitio nunc necessaria non est. Finis igitur est, preparari aliquos celebri scientia & loquentes, ut in rerum diuinarum & humanarum curationibus diligentiae operam nauare possint tam sibi ac suis quam extraneis, publice ac priuatim, & barbariae labes ut exterminetur, & ad virtutem à prima pueritia vita instituatur.

Qualis

Qualis res quadam existimari debet doctrina?
 Quae & Deo grata sit, & vitae humanae necessa-
 ria, Decus ciuitatum, & conseruatio hominum
 in terris: Tota honesta & bona commoda.

Quae est materia, & quae sunt quasi instru-
 menta doctrinae? Libri & vox. Adesse autem &
 calamos oportet & cartam & atramentum &
 ensiculum. Ante omnia autem studium & indu-
 striam, vt absit negligentia & vecordia. Quem-
 admodum ferunt ambigua oratione significasse
 Isocratem, cum subiiceret interroganti qua re
 opus esset ituro in ludum, responsum, vt accepimus,
 quo significatur stilo & libello, opus esse, sed ad-
 ditur nouo, idq; nomen Graecum disiunctum no-
 tat etiam cor & intelligentiam. Ex libris itaque
 eligantur optimi & maxime vtilis. Vocem autem
 eam esse oportet quae & exaudiatur facile & sit
 clara tam in magistro quam discipulo. Calamus
 vero, seu vt nos vtimur, penna, spissa non sit sed
 fissilis. Carta leuis & candida et pressa, Atramen-
 tum temperatum & fluidum quidem, non tamen
 euanesceat. Tale erit maxime Eobanicum secun-
 dum nostram descriptionem. Ensiculum tenuis &
 acutus & ad subigendum idoneus. Vtus tamen erit
 & vulgarium omnium horum, si non suppetant
 qualia maxime aliquis vellet, secundum prouer-
 bium quo monemur, vt salsamenta bani consula-
 mus si deficiamus carnibus. Quod ad studium, in-
 dustriam, & cor attinet, omnia praclare esse pra-
 parata

parata debent, ut & prompta voluntas, & ingenium bonum aſſit.

Quis eſt doctrinae ſeu institutionis modus, & quae ratio? Vnus eſt modus praecceptionum & traditionum & enarrationum. Alter interrogatorum, cum magiſter retroducit diſcipulos & percontatur de ijs quae audierint, & iubet recitare ipſos ea quae ſunt dicta. Expediet vti magiſtrum etiam illa, quam vocant progressionem, ut ſub aspectum ponat contemplatione ſua, ea quae mox docendo tractaturus ſit. Nec non tranſitione, reuocantem in memoriam auditori ea quae ſunt explicata, & preparantem ad cogitationem ſequentium.

Quam multa ſunt quibus haec comprehenduntur? Duo fere, quibus & artificioſum includitur. Exquiſitio eorum quae ad vocabula, et quae ad ſententiam pertinent.

Quomodo conſiderantur vocabula? Variè illa quidem, ſed praecipue duobus modis, Cognoscitur enim potiſſimum in vocabulis, Natura horum ſimplex & propria, itemque translata et figurata. Eſtque haec ſcientia communis ſententiae & orationis. In vocabulis autem ſpectatur peculiariter, vtrum absoluta, id eſt, ſola ſint, an coniuſta, quae iam eſt oratio. Nam orationis, in qua eſt conſtructio verborum, pars eſt ſignificans aliquid, vocabulum. Sed oratio, ſecundum Ariſtotelem, vox eſt compoſita, ſignificans, cuius etiam partes ſignificant aliquid.

Quomodo

Quomodo explorantur vocabula sola? An Latina sint, an usitata probatis autoribus, an flexus suos habeant. Quae quibus rebus congruant. Soluta ne orationis an poeticae propria. Ad flexus quod attinet, id spectare solemus in recta voce & prima, itemque in casibus. Casus autem finem mutant, quibus & significatio variatur, Tam habitu seu figura, quam numero & personis & genere & modis & affectionibus, & ut semel dicam: Recta ac aquabili forma, & ea quae obliqua ac supina dicitur, in omnibus vocabulis, quae non sunt expertia flexus in perficienda orationis structura.

Quae est laudabilis constructio? Ea quae maxime congrua vocabulis, & non vitiosa est. Nam in verbis rusticitas & peregrinitas, nominatur barbaries & barbarismus, Sed oratio deprauata, Solæcismus: Siue à solis Cypriacis deducto nomine, seu aliunde facto, in qua quidem omnino significatione inest, labefactatio integra orationis. Est & alia consideratio structurae, quae attendit, quid deceat in oratione & ornatum atque pulcritudinem habeat, & quae distinguit orationis effigiem secundum subiectam materiam, & formas, & speciem purae ac elegantis dictionis, huicque contraria. Itemque secundum circumductiones ac numeros, & vagum genus ac solutum, atque hac proprie compositio vocatur. Harum autem orationum una Latinitatis, altera eloquentiae laudem

laudem habebit. De quibus quæ ad rem pertinent, ea paucis et breui diuisione enumerari nequeunt, neq; hoc facere in presentia nobis consilium est. Quare iam huius tractationis quam in manibus habemus, persequamur reliqua.

Proprium & figuratum quomodo animaduertitur? Proprium quidem secundum primam designationem & communem usum. Sed figuratum in metaplasms & mutationibus. Tropi & schemata appellantur, tam dictionis quam sententiæ. De his verò copiose disputare si quis velit, is propriam tractationem instituat, oportet. Et nos, Deo volente, dabimus operam, vt aliàs exquiramus diligentius, cum nemo, quod sciamus adhuc illa perspicue & perfecte exposuerit.

Quæ est sententiæ consideratio? *Varia*. Nam & quid vocabulis demonstreretur, & quid animo comprehendatur, explanandum est. Si quod enthymema, si qua sententiæ generalis, si qua narratio fabulæ aut poëtica aut historica. Si quid ex eo genere quod ab usu nomen Græcum habet. Si quid ad mores aut naturam pertinet. Si quid ambiguum. Si quid nouum & singulare. Si quid venustum ac suaue, aut contra rusticum & asperum. Si quid multiplicem habet utilitatem. Si quid peculiari modo factum. Si quid densum & prudens: & contra, si quid dissentaneum & tumidum. Verum autem & falsum in primis ac potissimum intuebimur. Verum quidem amplectentes

Etentes & commendantes, sed falsum repellentes
& excutientes non secus atq; bestias venenatas, si
quæ adhaerescere forte conentur membro alicui.
Non enim maius periculum fuerit, viperam in sinu
gestare, quam mendacium quasi in lustrum cordis
vbi incubet recipere.

Quo pacto interrogationes sunt instituendæ?
Simpliciter quidem interrogabitur auditor, an
intellexerit id quod dictum fuit. Sed partiri hæc
in tria licebit. Primum an vocabulum cognoue-
rit. Secundo an perspexerit structuram orationis.
Tertio an significationem & sententiam assecutus
sit. Est autem interrogatio in docendo maxime
necessaria, siquidem magister scire debet, nun-
quid profecerit discipulus, & quo ingenio quaq;
cupiditate sit ad discendum. Nam quidam eius-
modi sunt, vt non statim appareat, quod aut ne-
queant discere aut nolint. Explorationes autem
bonitatis naturæ, secundum Xenophontem So-
cratem, sunt tres præcipuæ, sagacitatis, memoria,
& tertia studij. Nam Socrates, vt ait Xenophon,
coniecturam facere solebat de bonis ingenijs, ex
celeritate discendi ea quibus animum attende-
rent, & si meminissent percepta, & si cupidi essent
honestæ & utilis doctrinæ.

Ad interrogationes referetur & lectio & re-
citatio memoriter. Lectio quidem maxime indi-
cat profectum, fieri enim certe nequit vt ineru-
ditus & stolidus præclare legat scripta eloquen-

M

tum

tum & sapientum. Quemadmodum igitur legendi conatus, primum quoddam discipulorum in ludis exercitium: Ita idem specimen est institutionis. Quapropter qui inter magistros sunt diligentiores, plurimum laboris hac in parte impendunt, & preposita ad enarrandum prælegendo, magno cum studio & attentione singulari percurrunt. Hinc & enarrationi etiam nomen inditum, ut lectio vocetur, quæ est communis docentibus & discipulis. In lectione ut omni reprehensione & vituperatione careat, seruanda sunt hæc. Primum sit lectio perfecta, ut tanquam depositum veræ scripturæ illa reddat. Secundo plana, cui contraria est dissoluta & peruersa, & rursum confusa & indistincta. Tertio liquida, ut vox penitus exaudiatur, & neq; in tenuitate euanescat, neq; ressecando aliquid excidere patiatur eorum quæ sunt representanda. Quarto morata, in respectu & cogitatione eorum quæ leguntur, & accommodatione gestuum vocis ad res subiectas, sicut vnaquæq; harum exigit, siue attollenda seu deprimenda seu flectenda fuerit aliquo modo, ut huius sonus prorsus concinat cum sententia eorum quæ commemorantur.

Iam memoriter pronuntiare dictata doctrinæ, maxime vtile est studium in pueris. Debent autem à tota doctrina, sic ab ijs quoq; quæ memoriæ mandari volumus, maxime abesse futilia, & si qua nihil artis, aut artis inanem similitudinem

nem habent. Minime vero implicentur doctrinae ea, in quibus est artis species mala & perniciofa. Itemq; opiniones mirabiles & quaecunq; communi intelligentia aduersantur. Maxima enim ostentatores sapientiae in animis hominum procreant detrimenta, Si aufint commouere aliquid in rebus quidem humanis, quod à communi noticia abhorreat, in diuinis vero, quod contrarium fit veritati diuinitus tradita. Quapropter bonus magister in primis repudiabit ea quae sensum habent contrarium, vel religionis concordiae & confessioni, vel communi noticiae & iudicio, tam piorum quam grauium virorum. Et insuper quicquid aliquid turpe verbis manifeste representat, quae non secus quam gladius anceps animos sauciant. Cuiusmodi sunt scurrilitatis & leuitatis & nefariae obscenitatis non dicenda dicta. Sunt itaq; ea quae apud memoriam deponentur, pia, honesta, vtilia, admonitionem aliquam aut correctionem aut praecipuum, aut subiectionem bonam complectentia. Non fuerit autem alienum magistrum exigere recitationem quoq; enarrationis suae.

Iam scribendi studium, statim ab initio tale volet esse magister, vt & figurae litterarum expressae, & syllabae absolutae sint. Non enim alienum esse existimandum est, quamuis à non paucis qui prestare alijs cupiunt, negligatur, operam dare vt scriptura sit accurata & plana & facilis, siue

sua cuiusq; cogitationes describenda, seu aliorum doctrina & oratio hac custodia indigere videatur.

Verum quoniam proposita enumeratione observandorum in docendo, generali, sensim quodammodo, ad puerilem institutionem & eam quae proprie sermonis est, delapsos nos esse vix sensitus, cum quidem omnis doctrina & omnium disciplinarum hoc sit initium atq; fundamentum, iam nunc quoq; de oratione paucis commemoratis, & huius praescripta distinctione, ita, quasi colophone imposito huic tractationi, ea parte quae facultatem scribendi continet, commentationem hanc nostram finiemus.

Enumerationem partium seu formarum orationis, aiunt appellasse Protagoram, fundos seu radices, & quatuor distinxisse nominibus, Voti, Interrogationis, Responsonis, Mandati. Alij quidam partiti sunt orationem in septem formas has: Narrationem, Interrogationem, Responsonem, Mandatum, Denunciationem, Votum, Vocationem. Alcidamantem perhibent fecisse formas quatuor: Affirmationem, Negationem, Interrogationem, Appellationem. Sunt qui exquisite prorsus hac tradere conati, diuiserunt orationem in figuras triginta nouem.

1. QVIS ILLE QUI
loquitur.

Ad quem tum Iuno supplex his vocibus vsa est.

2. QUI

2. QVI CVM ALIQVIS
loquitur.

*Parce metu Cytherea manent immota tuorum
Fata tibi.*

3. PERCONTATIO.

*Sed vos qui tandem, quibus aut venistis ab oris,
Quoue tenetis iter?*

4. RESPONSIO.

Nulla tuarum audita mihi, neq, visa sororum.

5. ABLEGATIO.

Vade age nate, voca Zephyros & labere pennis.

6. MANDATVM.

Vos famuli quæ dicam animis aduertite vestris.

7. NVNCIVM.

*Turne in te suprema salus, miserere tuorum,
Fulminat Aeneas armis.*

8. NARRATIO.

*Vrbs antiqua fuit Tyrj tenuere coloni,
Carthago.*

9. CONCIO.

*Ante equidem summa de re statuisse Latini
Et vellem & fuerat melius.*

10. GENERIS ENAR-
ratio.

*Dardanus Iliacæ primus pater vrbis & autor
Electra, vt Graij perhibent, Atlantide Cretus.*

11. LOCI INDICIVM.

*Est vrbe egressis tumulus templumq, vetustum
Desertæ Cereris.*

M 3

12. ACTIO

12. A C T I O.

Heret pede pes, densusq; viro vir.

13. L A V D A T I O.

*Filius huic iuxta Lausus, quo pulcrior alter
Non fuit, excepto Laurentis corpore Turni.*

14. V I T V P E R A T I O.

*Primus init bellum Tyrrhenis asper ab oris
Contemptor diuûm Mezentius.*

15. T E M P V S.

Tertia dum Latio regnantem viderit aetas.

16. E P I P H O N E M A , Q V A E

est sententiosa conclusio.

Tanta molis erat Romanam condere gentem.

17. I V D I C I V M.

Hic vir hic est, tibi quem promitti saepius audis.

18. V O C A T I O.

Huc ades ô Melibœe.

19. A C C V S A T I O.

*Tu lacrimis euicta meis, tu prima furentem,
His germana malis cneras atq; obijcis hosti.*

20. R E C V S A T I O.

De grege non ausim quicquam deponere tecum.

21. A P P E L L A T I O S E V

compellatio.

*Heus inquit iuuenes monstrate mearum
Vidistis si quam hîc errantem forte sororum.*

22. N E G A T I O.

Abnegat, inceptoq; & sedibus heret in iisdem.

23. A S S E N S I O.

Rem

*Rem nulli obscuram, nostra nec vocis egentem
Consulis ô bone Rex.*

24. ADMONITIO.

*Ne, pueri, ne tanta animis assuescite bella,
Neu patrie validas in viscera vertite dextras.*

25. VOTVM.

O mihi præteritos reserat si Iupiter annos.

26. DEPRECATIO.

*Quod dij prius omen in ipsum
Conuertant.*

27. PRECES.

*Per patrios mânes, per spes surgentis Iuli,
Te precor, hanc animam serues, natoq; patriq;.*

28. INSULTATIO.

Istic nunc metuende iace.

29. COMMISERATIO. QUI
est affectus vehementior.

*Quid primum deserta querar? comitemne sororem
Spreuisti moriens?*

30. DEPLORATIO.

*Heu genitorem omnis curæ casusq; leuamen.
Amitto Anchisen.*

31. INTERMINATIO.

*Quas pœnas mihi Turne dabis, quã multa sub vndas
Scuta virum, galeasq; & fortia corpora volues
Tibri pater?*

32. DENVNCIATIO.

*Dicite Dardanida, neq; enim nescimus & vrbes
Et genus, auditiq; aduertitis æquore cursum,*

Quid petitis?

33. SENTENTIA GENERALIS.

*Stat sua cuiq³ dies, breue & irreparabile tempus
Omnibus est vitæ, sed famam extendere factis,
Hoc virtutis opus.*

34. IMPERIVM.

*Tu Voluse armari Volscorum edice manipulis,
Duc, ait, & rutilos equites Messapus in armis.*

35. CONVICTIVM.

O vera Phrygia, neq³ enim Phryges.

36. EXPROBRATIO.

Hic alienus oves custos bis mulget in hora.

37. IVSIVRANDVM.

Per caput hoc iuro, per quod pater ante solebat.

38. PRAEDICTIO.

*Bellum ingens geret Italia, populosq³ feroces
Contundet.*

39. INTERDICTIO.

*Te super aetherias errare licentius oras,
Haud pater ipse velit summi regnator Olympi.*

Secundum hanc in simplice oratione, figurarum per diuersas formas exquisiitionem, etiam alia simili modo enumerare liceat, si quis diuisiones generales quasi asses comminuere velit, qualis fuerit, Exultatio & Magniloquentia.

Turnus ego haud vlli veterum virtute secundus.

ET CONTEMPTVS.

Bis capti Troës.

ET

ET INVOCATIO.

Musa mihi causas memora.

ET HORRIBILIS ORATIO.

*Ecce autem gemini à Tenedo tranquilla per alta,
Horresco referens, immensis orbibus angues
Incumbunt pelago.*

ET EXPRESSIO.

Illi inter sese magna vi brachia tollunt.

ET ELANDIMENTVM.

*O quam tu memorē virgo, nanq; haud tibi vultus
Mortalis, nec vox hominem sonat, ô dea certe.*

ET REPULSIO.

Maturate fugam.

ET PRAEDICATIO

de seipso.

*Qualis eram cum primam aciem Preneste sub ipsa
Straui, scutorumq; incendi victor aceruos.*

ET quæ alia quoq; posset adiungere notando
is, qui communis sermonis quasi formas distingue-
re vellet, vt Consolationem, Prosecutionem disce-
dentis, Increpationem, & cætera. Nam quæ pro-
prie figuræ dicuntur, eæ nunc inculcandæ non
sunt. Restat igitur, vt promissa de facultate scri-
bendi, nunc præstemus.

Totius studij nostri quasi corona qua ædificium
concluditur, est facultas scribendi. Quam si quis
se consecutum esse putat ipsum quoq;, is absoluisse
opus existimatur, neq; amplius iam discipuli loco
habetur, sed magistri autoritatem adipiscitur.

M 5 Necessè

Necesse enim est eum qui didicit luculentum scriptum componere, iam etiam eum esse, qui copiosa & eleganti oratione uti possit, quiq; habeat preparatas, praeclaras & directas cogitationes ad usum elocutionis. Qualis qui erit, is nimirum & magistri locum, si ita videatur, obtinuerit. Non autem esse hunc quasi finem totius diligentiae studiorum, in promptu neq; obuium, cum aliunde tum hinc cognosci poterit. Nam omnibus temporibus ac locis, cum plurimi scriptores extiterint, paruo numero liceat comprehendere eos, tam veteres quam recentes, qui veram in hoc genere laudem assecuti esse videantur. Verum de his, non enim breuiter satis explicari res potest, & copiose hanc disserere intempestiuum forte atq; etiam odiosum fuerit, hunc finem faciamus disputationis nostrae, de enumeratione eorum quae in doctrina puerili sequenda esse videantur: Satis habituri, si cui eorum qui primum instituuntur utiliter, collecta sint, Non tamen ita ut plane nulla spes sit, non etiam aliquibus bene institutis, & quorum aliqua in studijs celebritas est, hunc laborem nostrum gratum acceptumq; futurum esse. Sed de his quicquid acciderit, id quidem nullo modo grauer feremus, ac boni potius consulemus quemcunq; rei euentum. Ut vero vera disciplina inueniat adiutores & curatores & praesides, tam voluntate fidos, quam facultate efficaces, ut haec quasi vix prospectans, non rursus refugiat & occulte-

cultetur, oremus communiter vota facientes Deo,
 omnes quotquot & virtutis amantes & vitiorum
 otores sumus: Vt ne emergens barbaria & amen-
 tia, cum inscitia & ignoratione bonarum arti-
 um, cumq; noua & dissentanea sapientia, sicut
 antea, contaminet Ecclesiam Christi & commu-
 nem vitam hominum. Sed vt lingua rursus ex-
 erceantur & mens repurgetur, & ratio diriga-
 tur, ad inseruiendum studiose gloria & honori
 aeterni Dei patris Domini nostri & saluatoris
 I E S V C H R I S T I, ad utilitatem Eccle-
 siae ipsius, & bonum commune credentium, per
 afflatum Spiritus sancti: Cui vni, soli, aeterno,
 laudibus omnibus celebrando, omnipotenti, inui-
 cto, casto, benigno, mansueto, misericordi Deo
 sit gloria, honor, miseratio, potentia,
 in secula seculorum,
 Amen.

CAR-

CARMEN GRATIARUM
 RUM ACTIONVM ET
 PRECVM, CONVERSVM
 è Græco.

*O Christe gratiarum
 Reddo tibi actionem
 Saluator & redemptor
 Hominum, atq; præpotens Rex
 Vitæ huius uniuersæ.
 Te, cuncta qui creasti
 Et liberasti, adoro,
 Benedico, coloque solum,
 Et seruió tibi soli,
 Et te timere solum
 Et debeo te amare.
 Magis quidem te amare,
 Te maximeq; amare
 Tot munerum datorem.*

Te

Te fretus uno ego sum,
 Et sub benignitatis
 Umbra tua diesq;
 Noctesq; dego totas,
 Et tutus undequa;
 Securum ago modo ævum.
 Morbis tua levatus
 Ope sum malisq; liber.
 Pericla tu fugasti,
 Tu sustines ruentem,
 Tu suscipis labantem,
 Corpus redintegras tu,
 Animam meam misellam
 Verbo tuo dolores
 Pellente, tu medendo
 Sanas, foves, repurgas.
 O gratias ago tibi,
 O Christe, pacto agens quo

Te

Te laudibus celebrem?
 Sumens tuæ salutis
 Ego poculum relucens,
 Nomen tuum inuocabo
 Dei mei potentis,
 Nomen sacrum, profanis
 Et impijs timendum
 Tibi supplicabo & orans
 Te, mi Deus, precabor,
 Aeterne, vere, sancte,
 Qui finis omnis expers
 Et originis, gubernas
 Quam te creasse constat
 Rerum uniuersitatem,
 Dominus Deusq; noster.

FINIS.

L I P S I A E.

IMPRIMEBAT IOHANNES
STEINMAN.

TYPIS VOEGELIANIS.

ANNO

M. D. LXXI.

F. H. G. A. E.

Handwritten text, possibly a name or title, appearing as faint bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text, possibly a name or title, appearing as faint bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text, possibly a name or title, appearing as faint bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text, possibly a name or title, appearing as faint bleed-through from the reverse side of the page.

153,860

ULB Halle

3

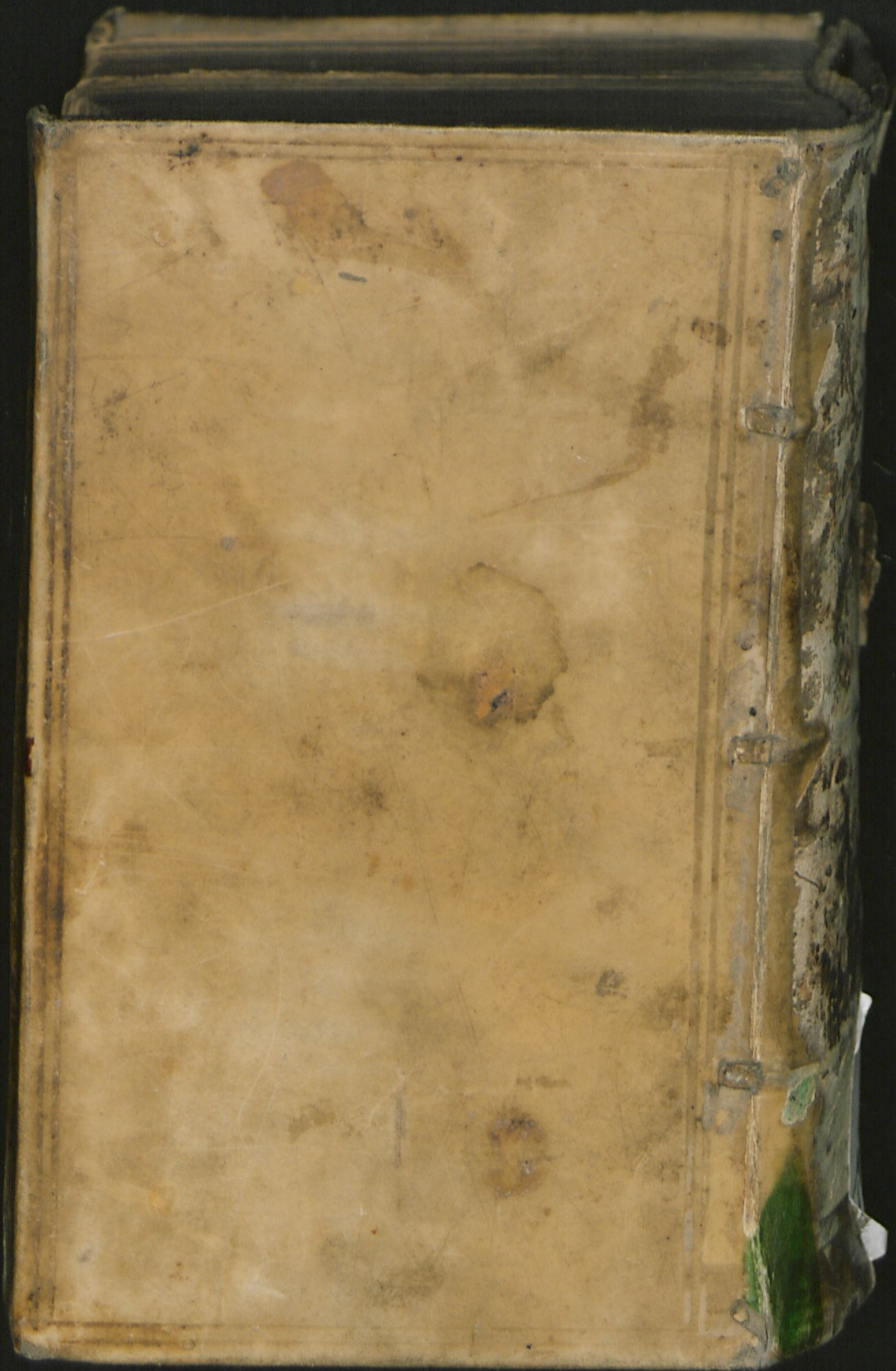
004 193 245

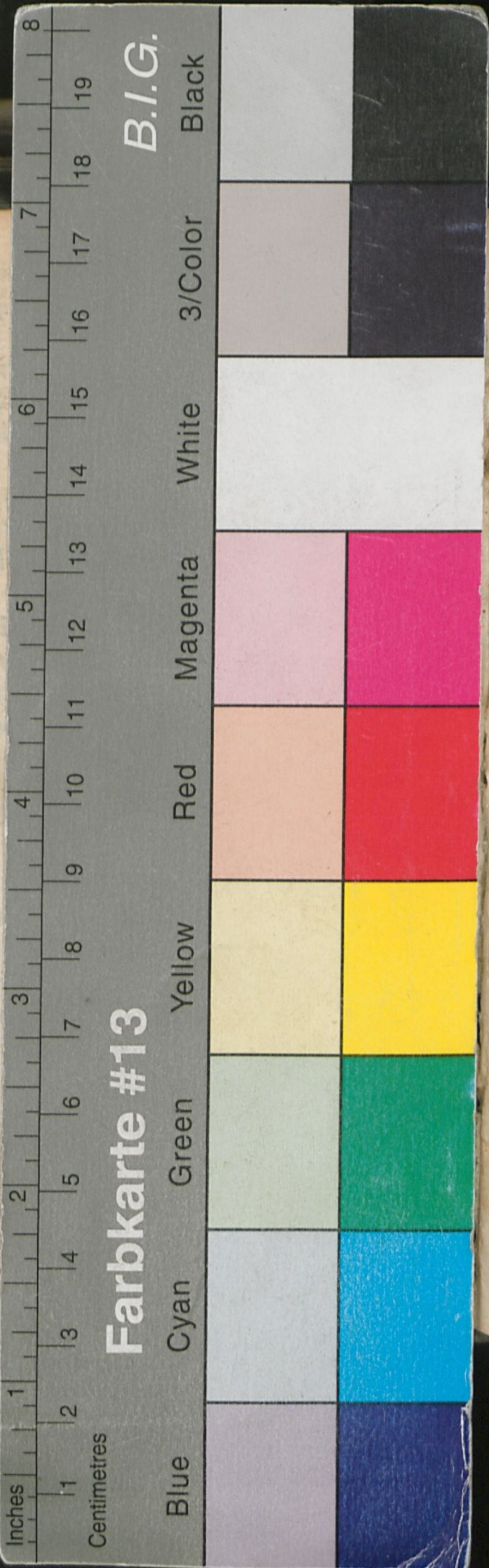

Ho.

Handwritten text, possibly a signature or name, written vertically in red ink.

10/12 20

6
PRÆCEPTA
MORVM AC VITAE
ACCOMMODATA AETATI

PVERILI, SOLVTA ORATIONE
ET VERSIBVS QVOQVE
EXPOSITA,

A

IOACHIMO CAME-
RARIO PABEPERG.

Lipſiæ

CVM PRIVILEGIO AD ANNOS
QVINQVE.